

1. Πρόσφατη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας

1.1. ΣτΕ 2101/2019 Ολομέλεια

Πρόεδρος: Α. Σακελλαροπούλου

Εισηγητής: Δ. Μακρής, Σύμβουλος Επικρατείας

Δικηγόροι: Α. Παπακωνσταντίνου, Α. Γαλάνη (ΝΣΚ)

Αυτοδίκαιη λύση της υπηρεσιακής σχέσεως Μουφτή -Νομικό καθεστώς των Μουφτήδων-Άρθρο 13 Συντ.

Οι διατάξεις του άρθρου 48 του ν. 4559/2018 περί της αυτοδίκαιης εξόδου από την υπηρεσία με την συμπλήρωση του αναφερθέντος ορίου ηλικίας αποτελούν αντικειμενική και αφηρημένη ρύθμιση που αφορά τους Μουφτήδες και Τοποτηρητές Μουφτήδες και δεν παραβιάζουν κάποια διάταξη υπέρτερης τυπικής ισχύος.

1. ...

2. ...

3. Επειδή ζητείται η ακύρωση της 133948/Θ1/8.8.2018 αποφάσεως του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων (Φ.Ε.Κ. 461/16.8.2018, τεύχος Υ.Ο.Δ.Δ.), με την οποία διαπιστώθηκε η αυτοδίκαιη λύση της υπηρεσιακής σχέσεως του αιτούντος ως Μουφτή (κλάδου ΠΕ, με βαθμό Α΄ και μισθολογικό κλιμάκιο 19), λόγω παρελεύσεως του ορίου ηλικίας, σύμφωνα με την διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 48 του ν. 4559/2018 (Α΄ 142/3.8.2018).

4. Επειδή η από 24.12.1990 πράξη νομοθετικού περιεχομένου «Περί Μουσουλμάνων θρησκευτικών λειτουργιών» (Α΄ 182/24.12.1990), η οποία κυρώθηκε, από τότε που άρχισε να ισχύει, με το άρθρο μόνο του ν. 1920/1991 (Α΄ 11), ορίζει στο άρθρο 1 ότι: «1. Εντός τριμήνου αφότου κενωθεί θέση Μουφτή, ο κατά τόπο αρμόδιος Νομάρχης καλεί με πράξη του τους ενδιαφερόμενους να την καταλάβουν, να υποβάλουν σχετική αίτηση. ...
2. Σε θέση Μουφτή διορίζονται μουσουλμάνοι Έλληνες πολίτες, κάτοχοι πτυχίου ανώτατης ισλαμικής θεολογικής σχολής (ημεδαπής ή αλλοδαπής) ή κάτοχοι διπλώματος Ιτζαζέτ ναμέ ή διατελέσαντες ιμάμηδες τουλάχιστον επί δεκαετία, οι οποίοι έχουν διακριθεί για το ήθος τους και τη θεολογική τους κατάρτιση και ως προς τους οποίους δεν συντρέχουν τα κωλύματα διορισμού, που αναφέρονται στα άρθρα 21 έως 23 του Υπαλληλικού Κώδικος (Π.Δ.

611/1977). 3. ... 7. Ο Μουφτής διορίζεται με προεδρικό διάταγμα εκδιδόμενο μετά από πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων για δεκαετή θητεία που δύναται να ανανεώνεται. Ο διορισθείς πριν από την ανάληψη των καθηκόντων του δίδει τον όρκο του δημοσίου υπαλλήλου στον αρμόδιο Νομάρχη. ... », στο άρθρο 2 ότι: «1. Ο Μουφτής παύεται με προεδρικό διάταγμα, προκαλούμενο από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων: α) σε περίπτωση αμετάκλητης καταδίκης του για κακούργημα ή πλημμέλημα από τα προβλεπόμενα στο άρθρο 22 του Υπαλληλικού Κώδικος (Π.Δ. 611/1977), β) ... 2. ... », στο άρθρο 3 ότι: «1. Εντός δέκα ημερών αφότου κενωθεί η θέση Μουφτή ο κατά τόπο Νομάρχης αναθέτει προσωρινώς και μέχρις αναλήψεως καθηκόντων από τον διοριζόμενο Μουφτή, με πράξη του, τα καθήκοντα Μουφτή σε Τοποτηρητή, που πρέπει να έχει τα προσόντα για την κατάληψη θέσεως Μουφτή ή να είναι ή να έχει διατελέσει ιμάμης, χατίπης ή ιεροκήρυκας. 2. Ο Τοποτηρητής παύεται με πράξη του Νομάρχης για τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 2 παρ. 1. 3. Σε περίπτωση παραιτήσεως ή παύσεως του Τοποτηρητή ο κατά τόπο αρμόδιος Νομάρχης αναθέτει καθήκοντα σε άλλο Τοποτηρητή, που έχει τα προσόντα της παραγράφου του παρόντος άρθρου. 4. Οι Μουφτήδες ή οι Τοποτηρητές Μουφτήδες αποχωρούν υποχρεωτικά από την υπηρεσία μόλις συμπληρώσουν το 67ο έτος της ηλικίας τους, θεωρουμένης σε κάθε περίπτωση ως ημερομηνίας συμπλήρωσης του ορίου αυτού η 30η Ιουνίου του έτους αποχώρησης. Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, διαπιστώνεται η αυτοδίκαιη λύση της υπηρεσιακής σχέσης λόγω παρέλευσης του ορίου ηλικίας (η παράγραφος 4 προστέθηκε με το άρθρο 48 παράγραφος 2 του ν. 4559/2018)», στο άρθρο 4 ότι: «Οι διοριζόμενοι Μουφτήδες και οι Τοποτηρητές είναι δημόσιοι υπάλληλοι, κατέχουν θέση γενικού διευθυντή και λαμβάνουν αποδοχές γενικού διευθυντή Κατά την άσκηση των καθηκόντων τους έχουν τις κατά το Σύνταγμα και τους νόμους υποχρεώσεις των δημοσίων υπαλλήλων. ... », στο άρθρο 5 ότι: «1. Ο Μουφτής ασκεί στην περιφέρειά του καθήκοντα που προβλέπονται από τις διατάξεις της παρούσης, καθώς και τα θρησκευτικά καθήκοντα που απορρέουν από τον Ιερό Μουσουλμανικό Νόμο. Διορίζει, εποπτεύει και παύει τους μουσουλμάνους θρησκευτικούς λειτουργούς, τελεί ή επικυρώνει

θηρσκευτικούς γάμους μεταξύ μουσουλμάνων και γνωμοδοτεί σε θέματα που έχουν σχέση με τον Ιερό Μουσουλμανικό Νόμο. 2. Ο Μουφτής ασκεί δικαιοδοσία, υπό τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες που ορίζονται στην παράγραφο 4, μεταξύ μουσουλμάνων Ελλήνων πολιτών της περιφέρειάς του επί γάμων, διαζυγίων, διατροφών, επιτροπειών, κηδεμονιών, χειραφεσίας ανηλίκων, ισλαμικών διαθηκών και την εξ αδιαθέτου διαδοχής, εφ' όσον οι σχέσεις αυτές διέπονται από τον Ιερό Μουσουλμανικό Νόμο (η παράγραφος 2 όπως ισχύει μετά το άρθρο 1 παράγραφος 3 του ν. 4511/2018, Α' 2/15.1.2018). 3. Οι εκδιδόμενες από το Μουφτή αποφάσεις επί υποθέσεων αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας δεν μπορούν να εκτελεσθούν ούτε αποτελούν δεδικασμένο, αν δεν κηρυχθούν εκτελεστές από το μονομελές πρωτοδικείο της περιφέρειας όπου η έδρα του Μουφτή, κατά τη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας. Το δικαστήριο ερευνά μόνο αν η απόφαση εκδόθηκε μέσα στα όρια της δικαιοδοσίας του Μουφτή και αν οι διατάξεις που εφαρμόστηκαν αντίκεινται στο Σύνταγμα ιδίως στην παράγραφο 2 του άρθρου 4 και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 3 όπως ισχύει μετά το άρθρο 1 παράγραφος 3 του ν. 4511/2018). Κατά της απόφασεως του μονομελούς πρωτοδικείου χωρεί προσφυγή ενώπιον του οικείου πολυμελούς πρωτοδικείου, που δικάζει κατά την ίδια διαδικασία. Κατά της απόφασεως του πολυμελούς πρωτοδικείου δεν χωρεί ένδικο μέσο τακτικό ή έκτακτο. 4. α. Οι υποθέσεις της παραγράφου 2 ρυθμίζονται από τις κοινές διατάξεις και μόνο κατ' εξαίρεση υπάγονται στη δικαιοδοσία του Μουφτή, εφόσον αμφότερα τα διάδικα μέρη υποβάλουν σχετική αίτησή τους ενώπιόν του για επίλυση της συγκεκριμένης διαφοράς κατά τον Ιερό Μουσουλμανικό Νόμο. Η υπαγωγή της υπόθεσης στη δικαιοδοσία του Μουφτή είναι αμετάκλητη και αποκλείει τη δικαιοδοσία των τακτικών δικαστηρίων για τη συγκεκριμένη διαφορά. Εάν οποιοδήποτε από τα μέρη δεν επιθυμεί την υπαγωγή της υπόθεσής του στη δικαιοδοσία του Μουφτή, δύναται να προσφύγει στα πολιτικά δικαστήρια, κατά τις κοινές ουσιαστικές και δικονομικές διατάξεις, τα οποία σε κάθε περίπτωση έχουν το τεκμήριο της δικαιοδοσίας. β. Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καθορίζονται όλοι οι αναγκαίοι δικονομικοί κανόνες για τη συζήτηση της υπόθεσης ενώπιον του

Μουφτή και την έκδοση των αποφάσεών του και ιδίως η διαδικασία υποβολής αιτήσεως των μερών, η οποία πρέπει να περιέχει τα στοιχεία των εισαγωγικών δικογράφων κατά τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και, επί ποινή ακυρότητας, ρητή ανέκκλητη δήλωση κάθε διαδίκου περί επιλογής της συγκεκριμένης δικαιοδοσίας, η παράσταση των πληρεξουσίων δικηγόρων, η διαδικασία κατάθεσης και επίδοσής της στο αντίδικο μέρος, η διαδικασία της συζήτησης και της έκδοσης απόφασης, τα θέματα οργάνωσης, σύστασης και διαδικασίας πλήρωσης θέσεων προσωπικού (μονίμων, ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου και μετακλητών υπαλλήλων) και λειτουργίας της σχετικής υπηρεσίας της τήρησης αρχείου, καθώς και κάθε σχετικό θέμα για την εφαρμογή του παρόντος. γ. Οι κληρονομικές σχέσεις των μελών της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης ρυθμίζονται από τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα, εκτός εάν ο διαθέτης συντάξει ενώπιον συμβολαιογράφου δήλωση τελευταίας βούλησης, κατά τον τύπο της δημόσιας διαθήκης, με αποκλειστικό περιεχόμενο της τη ρητή επιθυμία του να υπαχθεί η κληρονομική του διαδοχή στον Ιερό Μουσουλμανικό Νόμο. Η δήλωση αυτή είναι ελεύθερα ανακλητή, είτε με μεταγενέστερη αντίθετη δήλωσή του ενώπιον συμβολαιογράφου είτε με σύνταξη μεταγενέστερης διαθήκης, κατά τους όρους του Αστικού Κώδικα. Ταυτόχρονη εφαρμογή του Αστικού Κώδικα και του Ιερού Μουσουλμανικού Νόμου στην κληρονομική περιουσία ή σε ποσοστό ή και σε διακεκριμένα στοιχεία αυτής απαγορεύεται (η παράγραφος 4 προστέθηκε με το άρθρο 1 παράγραφος 1 του ν. 4511/2018)» και στο άρθρο 7 ότι: «Οι Μουφτείες θεωρούνται δημόσιες υπηρεσίες επιπέδου γενικής διεύθυνσης, αλληλογραφούν στην επίσημη γλώσσα το Κράτους, στην οποία συντάσσονται επίσης όσες πράξεις και έγγραφα εκδίδονται από τον Μουφτή ... (όπως η φράση «επιπέδου γενικής διεύθυνσης» προστέθηκε με το άρθρο 68 παράγραφος 1 εδάφιο 2 του ν. 4235/2014, Α' 32). Οι λοιπές εν γένει δαπάνες λειτουργίας τους βαραίνουν τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Ο οικονομικός και διαχειριστικός έλεγχος των Μουφτειών διενεργείται από τη Γενική Διεύθυνση Δημοσιονομικών Ελέγχων του Υπουργείου Οικονομικών, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, ύστερα από απόφαση των Υπουργών Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών, με την οποία αποφασίζεται η ένταξή τους στους φορείς του άρθρου 3 του ν. 3492/2006, καθώς και κάθε άλλο

σχετικό θέμα που χρήζει ιδιαίτερης αντιμετώπισης (τα δύο τελευταία εδάφια προστέθηκαν με το άρθρο 48 παράγραφος 1 του ν. 4559/2018)». Εξ άλλου ο ν. 4511/2018 ορίζει στο άρθρο 1 ότι: «1. ... 2. Μέχρι την έναρξη ισχύος της περίπτωσης α΄ της παρ. 4 του άρθρου 5, της από 24.12.1990 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Περί Μουσουλμάνων Θρησκευτικών Λειτουργιών» (Α΄ 182) που κυρώθηκε με το άρθρο μόνο του ν. 1920/1991 (Α΄ 11), ο Μουφτής επιλαμβάνεται των υποθέσεων που άγονται κοινή συναινέσει ενώπιόν του, τηρουμένης της υφιστάμενης κατά το χρόνο δημοσίευσης του παρόντος διαδικασίας. Διαθήκες που έχουν συνταχθεί πριν την έναρξη ισχύος του παρόντος και δεν έχει επέλθει κληρονομική διαδοχή αναπτύσσουν κανονικά τις έννομες συνέπειές τους κατά το χρόνο επαγωγής. 3. ... 4. Η ισχύς της περίπτωσης α΄ της παρ. 4 του άρθρου 5 της από 24.12.1990 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Περί Μουσουλμάνων Θρησκευτικών Λειτουργιών» (Α΄ 182 που κυρώθηκε με το άρθρο μόνο του ν. 1920/1991 (Α΄ 11) άρχεται από τη δημοσίευση του προβλεπόμενου στην περίπτωση β΄ προεδρικού διατάγματος. 5. ... ». Τέλος στην παράγραφο 3 του άρθρου 48 του ν. 4559/2018 ορίζεται ότι: «Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται εντός αποκλειστικής προθεσμίας δύο (2) μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, διαπιστώνεται η αυτοδίκαιη απόλυση των υπηρετούντων Μουφτήδων και Τοποτηρητών Μουφτήδων που έχουν υπερβεί το 67ο έτος της ηλικίας τους. Μέχρι την έκδοση της απόφασης του πρώτου εδαφίου οι Μουφτήδες και Τοποτηρητές Μουφτήδες διατηρούν τη θέση τους και συνεχίζουν να ασκούν τα καθήκοντά τους». 5. Επειδή σύμφωνα με τις προπαρατεθείσες διατάξεις, **οι Μουφτήδες διορίζονται ως δημόσιοι υπάλληλοι, κατέχοντες θέση Γενικού Διευθυντή και έχουν τις κατά το Σύνταγμα και τους νόμους υποχρεώσεις των δημοσίων υπαλλήλων κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, οι δε Μουφτείες θεωρούνται δημόσιες υπηρεσίες, επιπέδου Γενικής Διευθύνσεως** (για τις οποίες αρμόδιο είναι το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, βλ. άρθρο 58 παράγραφος 5 του π.δ. 18/2018, Α΄ 31). Περαιτέρω **οι Μουφτήδες είναι, κατ' αρχήν, θρησκευτικοί λειτουργοί που ασκούν στην περιφέρειά τους τα καθήκοντα που προβλέπονται από τον νόμο καθώς και τα θρησκευτικά καθήκοντα που απορρέουν από τον**

Ιερό Μουσουλμανικό Νόμο (βλ. ΣΤΕ 466/2003 7μ., σκ. 11, 1333/2001 7μ., σκ. 12). Οι ίδιοι ασκούν και δικαιοδοτικά έργα ως προς ορισμένες (περιοριστικώς αναφερόμενες) κατηγορίες υποθέσεων οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου των Ελλήνων μουσουλμάνων της περιφέρειάς τους (ΣΤΕ 466/2003 7μ.). Ειδικότερα, σύμφωνα με τις αναφερθείσες διατάξεις του ν. 4511/2018, οι περιοριστικώς αναφερόμενες κατηγορίες υποθέσεων οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου διέπονται από τις οι διατάξεις του αστικού κώδικα, υπάγονται δε στην δικαιοδοσία των Μουφτήδων, μόνον βάσει σχετικής δηλώσεως αμφοτέρων των μερών (για τις υποθέσεις οικογενειακού δικαίου) ή του διαθέτη (για τις υποθέσεις κληρονομικού δικαίου), σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα, χωρίς να μεταβάλλεται ο θεσμικός και διττός ρόλος των Μουφτήδων (θρησκευτικών λειτουργών και δημοσίων υπαλλήλων - ιεροδικών) και της Μουφτείας, ως δημόσιας υπηρεσίας επιπέδου Γενικής Διευθύνσεως (αποκεντρωμένης υπηρεσίας του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων) και συνεπώς, οι αρμοδιότητες των Μουφτήδων δεν περιορίζονται, αλλά διατηρούνται अपαράλλακτες (θρησκευτικές, εποπτικές, γνωμοδοτικές, δικαστικές), (βλ. την αιτιολογική έκθεση του ν. 4511/2018). Οι Μουφτήδες διορίζονται, βάσει ειδικών προσόντων μετά από διαδικασία επιλογής στην οποία συμμετέχουν και Έλληνες μουσουλμάνοι θρησκευτικοί λειτουργοί καθώς και εξέχοντες Έλληνες μουσουλμάνοι της περιφέρειάς τους (ΣΤΕ 466/2003 7μ., σκ. 16, 1333/2001 7μ.), με προεδρικό διάταγμα εκδιδόμενο μετά από πρόταση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων για δεκαετή θητεία που δύναται να ανανεώνεται, πριν δε από την ανάληψη των καθηκόντων τους δίδουν τον όρκο του δημοσίου υπαλλήλου στο αρμόδιο κρατικό όργανο. Οι Μουφτήδες παύονται για ορισμένους λόγους με προεδρικό διάταγμα, κατόπιν προτάσεως του μνησθέντος Υπουργού. Οι λόγοι αυτοί είναι οι εξής: α. αμετάκλητη καταδίκη για κακούργημα ή πλημμέλημα από τα προβλεπόμενα στο άρθρο 8 παράγραφος 1 περ. α' του ισχύοντος κώδικα κατάστασης δημοσίων πολιτικών διοικητικών υπαλλήλων και υπαλλήλων ν.π.δ.δ., που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 3528/2007 (Α' 26), β. στέρηση των πολιτικών τους δικαιωμάτων για οποιονδήποτε λόγο, γ. νόσος που

κωλύει την άσκηση των καθηκόντων τους, υπηρεσιακή ανεπάρκεια ή διαγωγή αναξιοπρεπής ή ασυμβίβαστη προς την θέση τους και τα εκ του νόμου καθήκοντά τους. Σε περίπτωση που κενωθεί η θέση Μουφτή, το αρμόδιο κρατικό όργανο, αναθέτει, προσωρινώς, και μέχρι την ανάληψη καθηκόντων από τον διορισθησόμενο Μουφτή, με πράξη του, τα καθήκοντα Μουφτή σε Τοποτηρητή, που πρέπει να έχει τα προσόντα για την κατάληψη θέσεως Μουφτή ή να είναι ή να έχει διατελέσει ιμάμης, χατίπης ή ιεροκήρυκας και έχει το αναφερθέν υπηρεσιακό καθεστώς του Μουφτή, ασκεί δε τις αρμοδιότητες του Μουφτή και ισχύουν για αυτόν οι προαναφερθέντες λόγοι παύσεως του Μουφτή. Εξ άλλου με τον ν. 4559/2018 θεσπίσθηκε ως ανώτατο όριο ηλικίας για τους Μουφτήδες και τους Τοποτηρητές Μουφτήδες το 67ο έτος της ηλικίας τους, με την συμπλήρωση του οποίου (που θεωρείται ότι επέρχεται την 30ή Ιουνίου του έτους αποχωρήσεως) αποχωρούν αυτοί υποχρεωτικά από την υπηρεσία. Επίσης με τον ίδιο νόμο προβλέφθηκε ότι με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται εντός αποκλειστικής προθεσμίας δύο μηνών από την έναρξη ισχύος του και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, διαπιστώνεται η αυτοδίκαιη απόλυση των υπηρετούντων Μουφτήδων και Τοποτηρητών Μουφτήδων που έχουν υπερβεί το 67ο έτος της ηλικίας τους. Μέχρι την έκδοση της διαπιστωτικής αυτής πράξεως οι Μουφτήδες και Τοποτηρητές Μουφτήδες, που έχουν συμπληρώσει το προαναφερθέν όριο ηλικίας, διατηρούν την θέση τους και συνεχίζουν να ασκούν τα καθήκοντά τους. Η προεκτεθείσα διάταξη περί ορίου ηλικίας θεσπίσθηκε για τον Μουφτή και τον Τοποτηρητή Μουφτή «ο οποίος παράλληλα με τα θρησκευτικά καθήκοντά του είναι δημόσιος λειτουργός (με θέση γενικού διευθυντή) ασκώντας και δικαιοδοτικά καθήκοντα επί ορισμένων υποθέσεων ιδιωτικού δικαίου που αφορούν μέλη της μουσουλμανικής μειονότητας της περιφέρειάς του (εφόσον αυτά έχουν υπαχθεί στη δικαιοδοσία του) ... προκειμένου η Πολιτεία να μπορεί να προγραμματίζει την ομαλή διαδοχή στην υπηρεσία» (σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην αιτιολογική έκθεση επί της σχετικής τροπολογίας - προσθήκης). Κατά την συζήτηση στην Βουλή, ο Υπουργός Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων δήλωσε, μεταξύ άλλων, σχετικά με την

διάταξη περί ορίου ηλικίας του άρθρου 48 του ν. 4559/2018 ότι: « ... Προσπαθήσαμε να κανονικοποιήσουμε τη λειτουργία των μουφτιών. Άρα και οι ίδιοι οι μουφτήδες πρέπει να περιληφθούν σε όλες τις διατάξεις της κανονικότητας. Όπως, λοιπόν, οι δικαστικοί παίρνουν σύνταξη στα εξήντα επτά τους, το ίδιο πρέπει να ισχύει και για τους μουφτήδες ... Σήμερα, οι δύο μουφτήδες, οι οποίοι πράγματι έχουν ευσυνείδητα εργαστεί κ.λπ., είναι ογδόντα ετών ο ένας και ογδόντα ενός ετών ο άλλος. ... όταν λέμε ότι πρέπει να κανονικοποιήσουμε δομές, όλοι πρέπει να είναι το ίδιο στα μάτια του νόμου. Είμαι σίγουρος ότι πρώτα οι ίδιοι οι μουφτήδες θα θελήσουν να μπουν σε αυτήν τη διαδικασία. ... » (βλ. τα πρακτικά συνεδριάσεων του Τμήματος Διακοπής Εργασιών της Βουλής Θέρους 2018, συνεδρίαση Ζ΄, της 1ης Αυγούστου 2018, σελ. 326). Στο 199539/Θ1/20.11.2018 έγγραφο των απόψεων του Γενικού Γραμματέα Θρησκευμάτων αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι με το θεσπισθέν όριο ηλικίας εξασφαλίζεται η ομαλή εκτέλεση των δικαιοδοτικών αρμοδιοτήτων του Μουφτή, αφού κατά τεκμήριο και το γενικώς αποδεκτό ηλικιακό σημείο, μέχρι τότε υφίσταται με κάποια βεβαιότητα η σωματική και πνευματική ικανότητα χωρίς να διακυβεύεται ή αμφισβητείται η δικαιοδοτική κρίση του και εξυπηρετείται η ομαλή εναλλαγή στην διοίκηση κρίσιμης δημόσιας υπηρεσίας (με την προγραμματισμένη αποχώρηση του προϊσταμένου της και σε χρόνο που ο τελευταίος ασκεί εισέτι τα καθήκοντά του επαρκώς και κατά τα προβλεπόμενα). Οι διατάξεις του άρθρου 48 του ν. 4559/2018 περί της αυτοδίκαιης εξόδου από την υπηρεσία με την συμπλήρωση του αναφερθέντος ορίου ηλικίας αποτελούν αντικειμενική και αφηρημένη ρύθμιση που αφορά τους Μουφτήδες και Τοποτηρητές Μουφτήδες. Το όριο αυτό ηλικίας ως λόγος εξόδου από την υπηρεσία εντάσσεται στο γενικό καθεστώς αποχωρήσεως από την υπηρεσία με την συμπλήρωση ορισμένου ορίου ηλικίας των δημοσίων υπαλλήλων (βλ. άρθρο 155 του κώδικα κατάστασης δημοσίων πολιτικών διοικητικών υπαλλήλων και υπαλλήλων ν.π.δ.δ., όπως ισχύει) και λειτουργών (βλ. άρθρο 16 παράγραφος 6 του Συντάγματος), (πρβλ. ΣτΕ 5798/1995) και άλλωστε αντιστοιχεί προς το κατ' άρθρο 88 παράγραφος 5 του Συντάγματος όριο ηλικίας υπηρεσίας των δικαστικών λειτουργών και δη των ανωτάτων. Οι ρυθμίσεις αυτές του ν. 4559/2018, κατά τα

προεκτεθέντα, εξυπηρετούν πέραν του μνημονευόμενου στην σχετική αιτιολογική έκθεση δημοσίου συμφέροντος σκοπού της ομαλής διαδοχής στην υπηρεσία και της διασφάλισης της αρχής της συνέχειας στην δημόσια υπηρεσία της Μουφτείας, τον δημοσίου συμφέροντος σκοπό της διασφάλισης της ορθής και αποτελεσματικής ασκήσεως των δικαιοδοτικών έργων, που αναθέτει ο νομοθέτης στους Μουφτήδες, από πρόσωπα που διαθέτουν τις σωματικές και τις πνευματικές δυνάμεις και ικανότητες που συνδέονται, κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας, με την ηλικία και απαιτούνται για την άρτια άσκησή τους, λαμβανομένης υπ' όψιν της φύσεως και των ιδιαιτεροτήτων των καθηκόντων τους. Ειδικότερα σε αυτούς ανατίθενται και δικαιοδοτικές αρμοδιότητες που αφορούν κρίσιμες έννομες σχέσεις για τις οποίες δεν προβλέπεται δεύτερος βαθμός κρίσεως, αφού το μονομελές πρωτοδικείο της περιφέρειάς τους που είναι αρμόδιο για την κήρυξη των αποφάσεών τους ως εκτελεστών δεν μπορεί να ελέγξει την ουσία των αποφάσεών τους, αλλά μόνο αν αυτές εκδόθηκαν εντός των ορίων της δικαιοδοσίας τους καθώς και αν οι εφαρμοσθείσες διατάξεις αντίκεινται στο Σύνταγμα (ιδίως στην παράγραφο 2 του άρθρου 4) και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Οι ίδιοι λόγοι δημοσίου συμφέροντος συντρέχουν και για την πρόβλεψη ότι το προαναφερθέν ηλικιακό όριο ισχύει και για τους υπηρετούντες Μουφτήδες και Τοποτηρητές Μουφτήδες, των οποίων η θητεία δεν είχε λήξει.

6. Επειδή από τα στοιχεία του φακέλου της κρινόμενης υποθέσεως προκύπτουν τα εξής: με την ΔΙΕΣ/14560/16.12.1985 απόφαση του Νομάρχη ο αιτών διορίσθηκε ως Τοποτηρητής της Μουφτείας, μέχρι τον διορισμό Μουφτή Στην συνέχεια με την Α3/19/30.3.1990 απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (Γ' 61/6.4.1990) ο ίδιος διορίσθηκε στην κενή θέση του Μουφτή και με το από 28.12.2000 π.δ. (Γ' 2/9.1.2001) ανανεώθηκε η θητεία του από την λήξη της προηγούμενης (24.12.2000), ενώ με το από 17.12.2010 π.δ. (Φ.Ε.Κ. 407/22.12.2010, τ. Υ.Ο.Δ.Δ.) ανανεώθηκε η θητεία του από τις 24.12.2010. Περαιτέρω με την προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση διαπιστώθηκε η αυτοδίκαιη λύση της υπηρεσιακής σχέσεως του αιτούντος ως Μουφτή, βάσει

της προαναφερθείσας διατάξεως της παραγράφου 3 του άρθρου 48 του ν. 4559/2018, δεδομένου ότι σύμφωνα με τα στοιχεία του προσωπικού μητρώου του έχει υπερβεί το 67ο έτος της ηλικίας του, αφού γεννήθηκε το έτος Σύμφωνα με την από 27.11.2018 βεβαίωση υπηρεσιακών μεταβολών της Προϊσταμένης της Διεύθυνσης Θρησκευτικής Διοίκησης του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων ο αιτών έχει τριάντα δύο (32) έτη και οκτώ (8) μήνες συνεχή και αδιάλειπτη δημόσια υπηρεσία στην εν λόγω θέση Μουφτή, δηλαδή από 16.12.1985 έως και 16.8.2018.

7. Επειδή στο άρθρο 13 του Συντάγματος προβλέπεται ότι: «1. Η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι απαραβίαστη. Η απόλαυση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων δεν εξαρτάται από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις καθενός. 2. Κάθε γνωστή θρησκεία είναι ελεύθερη και τα σχετικά με τη λατρεία της τελούνται ανεμπόδιστα υπό την προστασία των νόμων. Η άσκηση της λατρείας δεν επιτρέπεται να προσβάλλει τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη. Ο προσηλυτισμός απαγορεύεται. 3. Οι λειτουργοί όλων των γνωστών θρησκειών υπόκεινται στην ίδια εποπτεία της Πολιτείας και στις ίδιες υποχρεώσεις απέναντί της, όπως και οι λειτουργοί της επικρατούσας θρησκείας. 4. Κανένας δεν μπορεί εξαιτίας των θρησκευτικών του πεποιθήσεων, να απαλλαγεί από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων προς το Κράτος ή να αρνηθεί να συμμορφωθεί προς τους νόμους. 5. ... ». **Όπως έχει κριθεί, με το άρθρο 13 του Συντάγματος κατοχυρώνεται το ατομικό δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας. Το ατομικό αυτό δικαίωμα, που υπόκειται μόνον στους προβλεπόμενους από το ίδιο το Σύνταγμα περιορισμούς, περιλαμβάνει αφενός μεν την ελευθερία της θρησκευτικής συνειδήσεως (παράγραφος 1), αφετέρου δε την ελευθερία εκδηλώσεως των θρησκευτικών πεποιθήσεων, με ρητή αναφορά στην ανεμπόδιστη άσκηση της λατρείας κάθε γνωστής θρησκείας (παράγραφος 2). Οι διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού, με τις οποίες προστατεύεται η ελευθερία της θρησκευτικής συνειδήσεως και επιβάλλεται η ίση μεταχείριση, ανεξάρτητα από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις, στην απόλαυση όχι μόνο των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων, αλλά όλων των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει η έννομη τάξη (καθιερώνεται δηλαδή η θρησκευτική ισότητα), είναι διατάξεις θεμελιώδεις, ως μη υποκείμενες, σύμφωνα με το άρθρο 110**

παράγραφος 1 του Συντάγματος, σε αναθεώρηση. Εξ άλλου, η ελευθερία της θρησκευτικής συνειδήσεως διακηρύσσεται ως απαραβίαστη, χωρίς να τάσσεται κανένας περιορισμός, υποκείμενη συνεπώς μόνον στους περιορισμούς της παραγράφου 4 του άρθρου αυτού, ενώ η ελευθερία εκδηλώσεως των θρησκευτικών πεποιθήσεων (το δικαίωμα δηλαδή του καθενός να εκδηλώνει ανεμπόδιστα το θρήσκευμα ή τις θρησκευτικές εν γένει πεποιθήσεις του με ποικίλους τρόπους, ατομικά ή από κοινού με άλλους, ιδιωτικά ή δημόσια), της οποίας ειδικότερη μορφή αποτελεί η άσκηση της λατρείας, υπόκειται επί πλέον στους περιορισμούς που επιβάλλονται από την δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη. Ως ατομικό δικαίωμα το δικαίωμα θρησκευτικής ελευθερίας θεμελιώνει αξίωση του ατόμου έναντι της κρατικής εξουσίας για αποχή από επεμβάσεις των οργάνων της που παρεμποδίζουν την άσκησή του (ΣτΕ 2280 - 2285/2001 Ολομέλεια, σκ. 10, βλ. και ΠΕ 171, 172/2010). Η ελευθερία της θρησκευτικής συνειδήσεως, με την οποία προστατεύεται προεχόντως το ενδιάθετο φρόνημα αναφορικά με το θείο από κάθε κρατική επέμβαση, περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, και το δικαίωμα εκάστου να μην αποκαλύπτει το θρήσκευμα που ακολουθεί ή τις θρησκευτικές εν γένει πεποιθήσεις του. Κανένας δεν μπορεί να εξαναγκασθεί με οποιονδήποτε τρόπο, να αποκαλύψει είτε αμέσως είτε εμμέσως, το θρήσκευμα ή τις θρησκευτικές εν γένει πεποιθήσεις του, υποχρεούμενος σε πράξεις ή παραλείψεις από τις οποίες θα τεκμαίρεται η ύπαρξη ή η ανυπαρξία τους. Καμία κρατική αρχή ή κανένα κρατικό όργανο δεν επιτρέπεται να επεμβαίνουν στον απαραβίαστο, κατά το Σύνταγμα, χώρο αυτό της συνειδήσεως και να αναζητούν το θρησκευτικό φρόνημα, πολύ δε περισσότερο να επιβάλλουν την εξωτερίκευση των όποιων πεποιθήσεων αναφορικά με το θείο. Έχει γίνει επίσης δεκτό ότι κατά την παράγραφο 4 του άρθρου 13 του Συντάγματος ουδείς δύναται, επικαλούμενος τις θρησκευτικές πεποιθήσεις του, να αρνηθεί την εκπλήρωση των υποχρεώσεών του προς το Κράτος ή την συμμόρφωσή του προς τους νόμους γενικής εφαρμογής, ειδικά δε προς τους νόμους που δεν αφορούν θέματα σχετικά με την άσκηση των εν λόγω δικαιωμάτων του (ΣτΕ 582/2011, 2706/1977 Ολομέλεια, πρβλ. ΣτΕ 1090/2018). Όπως έχει κριθεί, τέλος, κατά την έννοια των διατάξεων του

άρθρου 13 του Συντάγματος, με τις οποίες κατοχυρώνεται το ατομικό δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας με τις ειδικότερες εκδηλώσεις του, της ελευθερίας της θρησκευτικής συνειδήσεως και της ελευθερίας της λατρείας, έκαστος είναι ελεύθερος όχι μόνον να επιλέγει την θρησκεία της προτιμήσεώς του, αλλά και να διαδραματίζει ενεργό ρόλο για την επιτυχία των σκοπών της αντίστοιχης Εκκλησίας ή θρησκευτικής κοινότητας, ιδίως δε με την ανάληψη από αυτόν του έργου του οικείου θρησκευτικού λειτουργού. Συνεπώς, κάθε περιορισμός τιθέμενος ως προς το ζήτημα τούτο είτε με νόμο είτε με διοικητική πράξη, εφ' όσον περιάγει κάποιον σε δίλημμα συνειδήσεως και δεν δικαιολογείται κατ' εφαρμογή των παραγράφων 2 και 4 του άρθρου 13 του Συντάγματος (π.χ. δημόσια τάξη, χρηστά ήθη κ.λπ.), είναι συνταγματικώς ανεπίτρεπτος. Με την έννοια αυτή, η ιδιότητα κάποιου ως οπαδού ορισμένης, γνωστής κατά το Σύνταγμα, θρησκείας ή ως θρησκευτικού λειτουργού της αντίστοιχης Εκκλησίας ή θρησκευτικής κοινότητας δεν δύναται να αποτελέσει προϋπόθεση ή κώλυμα διορισμού σε δημοσία θέση ή κώλυμα διατηρήσεως της θέσεως αυτής στην οποία έχει νομίμως διορισθεί (ΣΤΕ 4045/1983 7μ.). Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, οι Μουφτήδες είναι δημόσιοι υπάλληλοι, κατέχοντες θέση Γενικού Διευθυντή, ασκούν δε εκτός από θρησκευτικά καθήκοντα, τις ανατιθέμενες σε αυτούς από τον νόμο δικαιοδοτικής φύσεως αρμοδιότητες ως προς ορισμένες κατηγορίες υποθέσεων οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου των μουσουλμάνων Ελλήνων της περιφέρειάς τους (ΣΤΕ 466/2003 7μ., σκ. 17), που δηλώνουν ότι επιθυμούν να υπαχθούν στην δικαιοδοσία τους. Λαμβανομένης υπ' όψιν της, κατά τα εκτεθέντα, σύνθετης ιδιότητάς των Μουφτήδων, το θεσπιζόμενο με το άρθρο 48 του ν. 4559/2018 όριο ηλικίας για την υπηρεσία τους, που εξυπηρετεί τους προαναφερθέντες σκοπούς δημοσίου συμφέροντος και το οποίο εναρμονίζεται με το, κατά τα αναφερθέντα, γενικώς ισχύον καθεστώς λύσεως της υπηρεσιακής σχέσεως λόγω συμπληρώσεως ορίου ηλικίας των δημοσίων υπαλλήλων ή λειτουργών, αποτελεί θεμιτό περιορισμό της διατηρήσεως της συγκεκριμένης, προβλεπόμενης από την κυρωθείσα από 24.12.1990 πράξη νομοθετικού περιεχομένου, θέσεως και δεν θίγει

την κατοχυρούμενη από το Σύνταγμα θρησκευτική ελευθερία (πρβλ. ΣΤΕ 995 - 998/2004, 466/2003 7μ., καθώς και ΣΤΕ 2661/1996, 3704/1995 7μ., 3703/1994 7μ., 2753/1988, 1030/1985). Άλλωστε, όσοι αποχωρούν αυτοδικαίως από την θέση του Μουφτή λόγω συμπλήρωσεως του οριζόμενου ορίου ηλικίας μπορούν να ασκήσουν έργο θρησκευτικού λειτουργού, αφού δεν αποκλείεται να διορισθούν από τον νέο Μουφτή ή Τοποτηρητή Μουφτή ως Ιμάμηδες και να ασκούν εφεξής αμιγώς θρησκευτικά καθήκοντα, εφόσον ο νέος Μουφτής ή Τοποτηρητής Μουφτής κρίνει ότι δύνανται να ασκήσουν τα καθήκοντα αυτά (βλ. τα διαλαμβανόμενα στο 199539/Θ1/20.11.2018 έγγραφο απόψεων του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων). Ο θεσπισθείς ηλικιακός περιορισμός για την υπηρεσία των Μουφτήδων είναι πρόσφορος και αναγκαίος για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, διότι, κατά τα προεκτεθέντα, η ηλικία του Μουφτή είναι κρίσιμη για την αποτελεσματική άσκηση των καθηκόντων του και μάλιστα των δικαιοδοτικών που διέπονται από το αναφερθέν νομοθετικό καθεστώς και διότι με την προβλεπόμενη αυτοδίκαιη αποχώρησή του λόγω συμπλήρωσεως του ορίου ηλικίας διασφαλίζεται ο προγραμματισμός της ομαλής διαδοχής στην υπηρεσία από τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας. Επίσης το προμνησθέν ηλικιακό όριο για την αυτοδίκαιη απόλυση των Μουφτήδων οι οποίοι διορίζονται με δεκαετή θητεία (που μπορεί να ανανεωθεί), λαμβανομένης υπ' όψιν της υπηρεσιακής καταστάσεώς τους, δεν τελεί σε δυσαναλογία με τον επιδιωκόμενο σκοπό, διότι η υπηρεσία τους μέχρι την ηλικία του 67ου έτους διασφαλίζει, κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας, την ύπαρξη των σωματικών και πνευματικών δυνάμεων και ικανοτήτων που είναι αναγκαίες για την ορθή και αποτελεσματική άσκηση των καθηκόντων τους, μεταξύ των οποίων της απονομής της δικαιοσύνης, εναρμονίζεται δε άλλωστε με το γενικώς ισχύον καθεστώς λύσεως της υπηρεσιακής σχέσεως λόγω συμπλήρωσεως ορίου ηλικίας των δημοσίων υπαλλήλων ή λειτουργών, όπως αναφέρθηκε. Ο περαιτέρω έλεγχος της ουσιαστικής ορθότητας των νομοθετικών επιλογών δεν είναι επιτρεπτός. Εξ άλλου η προβλεπόμενη στην παράγραφο 1 του άρθρου 2 της κυρωθείσας από 24.12.1990 πράξεως νομοθετικού περιεχομένου

δυνατότητα παύσεως των Μουφτήδων λόγω νόσου ή υπηρεσιακής ανεπάρκειάς τους, δεν αποτελεί εξίσου αποτελεσματικό μέτρο για την επίτευξη των επιδιωκόμενων δημοσίου συμφέροντος σκοπών με το θεσπισθέν όριο ηλικίας τους, διότι προϋποθέτει την ύπαρξη νόσου ή την συνδρομή υπηρεσιακής ανεπάρκειας που βεβαιώνεται με αιτιολογημένη απόφαση του οριζομένου συμβουλίου και δεν διασφαλίζει τον προγραμματισμό της ομαλής διαδοχής στην υπηρεσία, όπως η αυτοδίκαιη λύση της υπηρεσιακής σχέσεώς τους λόγω συμπληρώσεως του ορίου ηλικίας. Επομένως είναι απορριπτέα τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα, κατ' επίκληση της κατά το άρθρο 13 του Συντάγματος θρησκευτικής ελευθερίας και της συνταγματικής αρχής της αναλογικότητας.

8. Επειδή η κυρωθείσα με το άρθρο πρώτον του ν.δ. 53/1974 (Α' 256) Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (ΕΣΔΑ) ορίζει στο άρθρο 9 ότι: «1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις την ελευθερίαν σκέψεως, συνειδήσεως και θρησκείας, το δικαίωμα τούτο επάγεται την ελευθερίαν αλλαγής θρησκείας ή πεποιθήσεων, ως και την ελευθερίαν εκδηλώσεως της θρησκείας ή των πεποιθήσεων μεμονωμένως, ή συλλογικώς δημοσία ή κατ' ιδίαν, δια της λατρείας, της παιδείας, και της ασκήσεως των θρησκευτικών καθηκόντων και τελετουργιών. 2. Η ελευθερία εκδηλώσεως της θρησκείας ή των πεποιθήσεων δεν επιτρέπεται να αποτελέση αντικείμενον ετέρων περιορισμών πέραν των προβλεπομένων υπό του νόμου και αποτελούντων αναγκαία μέτρα, εν δημοκρατική κοινωνία δια την δημοσίαν ασφάλειαν, την προάσπισιν της δημοσίας τάξεως, υγείας και ηθικής, ή την προάσπισιν των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων» και στο άρθρο 14 ότι: «Η χρήση των αναγνωριζομένων εν τη παρούση Συμβάσει δικαιωμάτων και ελευθεριών δέον να εξασφαλισθή ασχέτως διακρίσεως φύλου, φυλής, χρώματος, γλώσσης, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προελεύσεως, συμμετοχής εις εθνικήν μειονότητα, περιουσίας, γεννήσεως ή άλλης καταστάσεως». Σύμφωνα με το άρθρο 9 της ΕΣΔΑ, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το άρθρο 11 της ίδιας Συμβάσεως, η προσωπικότητα του θρησκευτικού ηγέτη έχει σημασία για την θρησκευτική κοινότητα, στην οποία η συμμετοχή αποτελεί εκδήλωση των θρησκευτικών

πεποιθήσεων που προστατεύεται. Η ΕΣΔΑ που εγγυάται την συνύπαρξη των μελών της κοινότητας ως ενώσεως έναντι αδικαιολόγητων κρατικών επεμβάσεων, δεν επιτρέπει κρατική επέμβαση, βάσει διατάξεων που παρέχουν απεριόριστη διακριτική ευχέρεια στην κυβέρνηση, στην εσωτερική οργάνωση θρησκευτικής κοινότητας και, συνακολούθως, στην θρησκευτική ελευθερία μελών της με την απομάκρυνση θρησκευτικού ηγέτη της από την θέση του (ΕΔΔΑ της 26ης.10.2000, Hasan και Chaush κατά Βουλγαρίας, 30985/96). Επίσης συνιστά ανεπίτρεπτη επέμβαση στα δικαιώματα θρησκευτικής κοινότητας η απομάκρυνση από το κράτος θρησκευτικού ηγέτη από την θέση του, εφόσον αυτή δεν είναι αναγκαία σε δημοκρατική κοινωνία (ΕΔΔΑ της 16ης.3.2005, Supreme Holy Council of the Muslim Community κατά Βουλγαρίας, 39023/97). Κατόπιν των προηγουμένων, η λύση της υπηρεσιακής σχέσεως Μουφτή λόγω συμπληρώσεως του θεσπισθέντος ορίου ηλικίας με το άρθρο 48 του ν. 4559/2018 επέρχεται αυτοδικαίως και όχι κατ' ενάσκηση διακριτικής ευχερείας βάσει μη σαφών ρυθμίσεων. Επί πλέον αποβλέπει, στην εξυπηρέτηση των αναφερθέντων σκοπών δημοσίου συμφέροντος, λαμβανομένων υπ' όψιν της σύνθετης ιδιότητας και των αρμοδιοτήτων του Μουφτή στις οποίες περιλαμβάνεται η άσκηση δικαιοδοσίας επί των αναφερθεισών υποθέσεων οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου των μουσουλμάνων Ελλήνων της περιφέρειάς τους, που επιλέγουν να υπαχθούν στην δικαιοδοσία του. Το μέτρο αυτό είναι δικαιολογημένο σε μία δημοκρατική κοινωνία, διότι δεν παραβιάζει την δίκαιη ισορροπία μεταξύ της θρησκευτικής ελευθερίας και των αναφερθέντων σκοπών δημοσίου συμφέροντος (κατά τα εκτεθέντα στην προηγούμενη σκέψη). Κατά συνέπεια είναι απορριπτέα τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα κατ' επίκληση των αναφερθεισών διατάξεων της ΕΣΔΑ.

9. Επειδή σύμφωνα με τα εκτεθέντα στις δύο προηγούμενες σκέψεις, η θεσπισθείσα ρύθμιση περί του ορίου ηλικίας για την υπηρεσία των Μουφτήδων δεν έρχεται σε αντίθεση προς την θρησκευτική ελευθερία και σύμφωνα με τα άρθρα 18, 26 και 27 του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2462/1997

(Α΄ 25) και ως εκ τούτου είναι απορριπτέα τα (αορίστως πάντως) προβαλλόμενα, κατ' επίκληση των διατάξεων αυτών.

10. Επειδή όπως γίνεται δεκτό (ΣΤΕ 1253/2003 Ολομ., 2180/2004 Ολομ., 3086/2011 Ολομ., 17/2015 Ολομ., σκ. 24), η καθιερούμενη με την διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του Συντάγματος αρχή της ισότητας αποτελεί νομικό κανόνα, ο οποίος επιβάλλει την ομοιόμορφη μεταχείριση προσώπων, που τελούν κάτω από τις ίδιες ή παρόμοιες συνθήκες. Ο κανόνας αυτός δεσμεύει τα συντεταγμένα όργανα της Πολιτείας και, ειδικότερα, τόσο τον κοινό νομοθέτη κατά την ενάσκηση της λειτουργίας που ανατέθηκε σε αυτόν από το Σύνταγμα, όσο και την Διοίκηση που δρα κανονιστικώς. Η παράβαση της εν λόγω συνταγματικής αρχής ελέγχεται από τα δικαστήρια μέσα στο πλαίσιο της δικαιοδοσίας τους, ώστε να διασφαλίζεται με ίσους όρους η πραγμάτωση του κράτους δικαίου και η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας καθενός. Κατά τον έλεγχο αυτό, που είναι έλεγχος ορίων και όχι έλεγχος των κατ' αρχήν επιλογών ή του ουσιαστικού περιεχομένου των νομικών κανόνων, ο κοινός νομοθέτης ή η Διοίκηση που δρα κανονιστικώς μπορεί να ρυθμίσει κατά ενιαίο ή διαφορετικό τρόπο τις ποικίλες προσωπικές ή πραγματικές καταστάσεις ή σχέσεις, αφού ληφθούν υπ' όψιν οι υφιστάμενες κοινωνικές, οικονομικές, επαγγελματικές ή άλλες συνθήκες, οι οποίες συνδέονται προς τις καταστάσεις ή σχέσεις που είναι υπό ρύθμιση. Με βάση γενικά και αντικειμενικά κριτήρια ο νομοθέτης μπορεί να προβαίνει στην σχετική ρύθμιση μέσα στα όρια της αρχής της ισότητας, τα οποία αποκλείουν τόσο την έκδηλη άνιση μεταχείριση είτε με την μορφή χαριστικού μέτρου ή προνομίου, που δεν συνδέεται με αξιολογικά κριτήρια είτε με την μορφή επιβολής αδικαιολόγητης επιβαρύνσεως, όσο και την αυθαίρετη εξομοίωση διαφορετικών καταστάσεων ή την ενιαία μεταχείριση καταστάσεων, που τελούν κάτω από διαφορετικές συνθήκες ή, αντίθετα, την διαφορετική μεταχείριση των ίδιων ή παρόμοιων καταστάσεων (ΣΤΕ 2626/2017). Εάν το δικαστήριο, κατά τον έλεγχο της συνταγματικότητας του νόμου, διαπιστώσει παραβίαση της αρχής της ισότητας, οφείλει, κατά την εφαρμογή του νόμου αυτού, να άρει την διαπιστωθείσα αντισυνταγματικότητα (ΣΤΕ 3086/2011 Ολομέλεια). Περαιτέρω όπως έχει επίσης κριθεί, **οι λειτουργοί της επικρατούσας στην Ελλάδα θρησκείας της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας του Χριστού, καταλαμβάνουν, λόγω του ισχύοντος ειδικού**

καθεστώς σχέσεων Εκκλησίας και Πολιτείας, οργανική δημόσια θέση, μισθοδοτούμενοι από τον δημόσιο προϋπολογισμό και, όπως έχει κριθεί, με το σχετικό ειδικό συνταγματικό (άρθρο 3) και νομοθετικό καθεστώς (ν. 590/1977, Α' 146), αυτοί δεν είναι δημόσιοι υπάλληλοι ή υπάλληλοι νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, αλλά προεχόντως θρησκευτικοί και πνευματικοί λειτουργοί (ΣΤΕ 1966/2014 7μ., 825/1988 Ολομέλεια, 4045/1983 7μ., 507/1983 7μ., 2401/1981 7μ., πρβλ. και ΣΤΕ 4078/1979, 2206/1977). Κατά συνέπεια, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, οι θρησκευτικοί λειτουργοί της επικρατούσας στην Ελλάδα θρησκείας δεν είναι δημόσιοι υπάλληλοι και δεν έχουν δικαιοδοτική αρμοδιότητα, ενώ οι Μουφτήδες και οι Τοποτηρητές Μουφτήδες είναι δημόσιοι υπάλληλοι, κατέχοντες θέση γενικού διευθυντή, προσφέρουν δε θρησκευτικό και πνευματικό έργο και έχουν και δικαιοδοτικές αρμοδιότητες. Λαμβανομένης υπ' όψιν της διαφοράς ως προς το καθεστώς των εν λόγω θρησκευτικών λειτουργών και το ασκούμενο από αυτούς έργο, το ότι δεν υφίσταται διάταξη περί ορίου ηλικίας για την υπηρεσία του Αρχιεπισκόπου ή των Μητροπολιτών της Εκκλησίας της Ελλάδος, αντίστοιχο με το οριζόμενο στις διατάξεις του άρθρου 48 του ν. 4559/2018 για τους Μουφτήδες, δεν παραβιάζει την αρχή της ισότητας ως προς την άσκηση της θρησκευτικής ελευθερίας και δη ως προς τους θρησκευτικούς λειτουργούς σε σχέση προς την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων τους. Επομένως είναι απορριπτέα τα προβαλλόμενα περί αντιθέσεως των διατάξεων του άρθρου 48 του ν. 4559/2018 για το όριο ηλικίας των Μουφτήδων προς τις διατάξεις των άρθρων 4 παράγραφος 1, 5 παράγραφοι 1 και 3 και 13 του Συντάγματος, στις οποίες κατοχυρώνεται η ίση μεταχείριση από το Κράτος των Ελλήνων σε σχέση με την άσκηση της θρησκευτικής τους ελευθερίας και, κατά μείζονα λόγο, η ίση μεταχείριση των θρησκευτικών λειτουργών όλων των γνωστών θρησκειών ως προς την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων τους, στο πλαίσιο της λατρείας, με αποτέλεσμα να μην επιτρέπεται η θέσπιση, και δη αυθαιρέτως, ειδικών περιορισμών αποκλειστικώς για τους θρησκευτικούς λειτουργούς ορισμένης θρησκείας. Για τον λόγο αυτό είναι απορριπτέα τα ίδια προβαλλόμενα παράπονα, κατ' επίκληση των άρθρων 26 και 27 του Διεθνούς

Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2462/1997 και του άρθρου 9 σε συνδυασμό με το άρθρο 14 της ΕΣΔΑ.

11. Επειδή είναι απορριπτέα, ως ερειδόμενα επί ανακριβούς προϋποθέσεως, τα προβαλλόμενα (κατ' επίκληση των άρθρων 8 και 20 παράγραφος 1 του Συντάγματος και 6 παράγραφος 1 της ΕΣΔΑ) ότι το επίδικο ηλικιακό όριο υπηρεσίας των Μουφτήδων θεσπίσθηκε, αν και αυτοί δεν εντάσσονται στην δικαστική λειτουργία του Κράτους και χωρίς, άρα, να μπορεί να στηριχθεί στην εξομοίωσή τους με δικαστικούς λειτουργούς. Και τούτο διότι η θέσπισή του υπαγορεύτηκε για τους προεκτεθέντες λόγους και όχι επειδή οι Μουφτήδες αποτελούν δικαστικούς λειτουργούς ή εντάσσονται στην δικαστική λειτουργία του Κράτους. Για την πρόβλεψη του ηλικιακού αυτού ορίου λήφθηκε υπ' όψιν το προεκτεθέν υφιστάμενο συνταγματικό καθεστώς για την αποχώρηση από την υπηρεσία των ανωτάτων δικαστών με την συμπλήρωση του προβλεπόμενου ορίου ηλικίας (που βρίσκεται εγγύς του γενικώς ισχύοντος καθεστώτος λύσεως της υπηρεσιακής σχέσεως των δημοσίων υπαλλήλων και των υπαλλήλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου λόγω συμπληρώσεως ορίου ηλικίας), αφού στους Μουφτήδες ανατίθεται απλώς από τον νόμο η άσκηση δικαιοδοτικού έργου ως προς ορισμένης κατηγορίας υποθέσεις (ΣΤΕ 466/2003 7μ., σκ. 11), (των οποίων η άσκηση, όπως προεκτέθηκε, εξαρτάται από την βούληση των ενδιαφερομένων, οι δε εκδιδόμενες στο πλαίσιο αυτό αποφάσεις τους κηρύσσονται εκτελεστές από το μονομελές πρωτοδικείο της έδρας τους μετά από τον έλεγχο που ορίζεται στην παράγραφο 3 του άρθρου 5 της κυρωθείσας από 24.12.1990 πράξεως νομοθετικού περιεχομένου). Είναι επίσης απορριπτέα ως ερειδόμενα σε ανακριβή προϋπόθεση τα προβαλλόμενα ότι οι Μουφτήδες είναι προεχόντως, αν όχι αποκλειστικώς, θρησκευτικοί και πνευματικοί λειτουργοί καθώς και ότι κατά πλάσμα δικαίου θεωρούνται ως δημόσιοι υπάλληλοι, η δε αντιμετώπισή τους ως δημοσίων υπαλλήλων κατά την θέσπιση του επίδικου ορίου ηλικίας για την υπηρεσία τους είναι εσφαλμένη, διότι αυτοί νοούνται ως δημόσιοι υπάλληλοι μόνον στο πλαίσιο της ασκήσεως των θρησκευτικών και πνευματικών τους καθηκόντων και μόνον εφόσον τούτο εναρμονίζεται με τον προέχοντα χαρακτήρα τους ως θρησκευτικών λειτουργών. Και τούτο διότι η θέσπιση του εν λόγω ορίου ηλικίας υπαγορεύτηκε για τους προεκτεθέντες λόγους, ενώ οι Μουφτήδες είναι

θηρσκευτικοί λειτουργοί, που είναι δημόσιοι υπάλληλοι, κατέχοντες θέση γενικού διευθυντή και έχουν τις κατά το Σύνταγμα και τους νόμους υποχρεώσεις των δημοσίων υπαλλήλων κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, στους οποίους ανατίθενται επί πλέον από τον νόμο δικαιοδοτικής φύσεως αρμοδιότητες ως προς ορισμένες κατηγορίες υποθέσεων οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου των μουσουλμάνων Ελλήνων της περιφέρειάς τους, που επιλέγουν να υπαχθούν στην δικαιοδοσία τους.

12. Επειδή όπως έχει κριθεί, η μακροχρόνια διατήρηση σε ισχύ ενός ευνοϊκού για ορισμένη κατηγορία προσώπων νομοθετικού καθεστώτος δεν αποτελεί, κατά το Σύνταγμα, εμπόδιο για την μεταβολή του, δεδομένου ότι ο συνταγματικός νομοθέτης, στις περιπτώσεις στις οποίες θέλησε να θεσπίσει περιορισμούς στο περιεχόμενο της ρυθμιστικής δράσεως του κοινού νομοθέτη εκφράσθηκε ρητώς και ειδικώς (άρθρο 78 παράγραφος 2 του Συντάγματος) και, συνεπώς, ένας γενικός περιορισμός της νομοθετικής λειτουργίας που θα στηριζόταν σε μόνο το επισφαλές κριτήριο του ευνοϊκού για ορισμένη κατηγορία προσώπων χαρακτήρα μιας υφισταμένης ρυθμίσεως θα κατέληγε, λαμβανομένης υπ' όψιν της ευρύτητάς του, στην διαιώνισή της και θα οδηγούσε στην παράλυση της δράσεως του νομοθέτη και την ματαίωση της, κατά το Σύνταγμα, αποστολής του να ρυθμίζει τις έννομες σχέσεις σύμφωνα με τις επιταγές του δημόσιου συμφέροντος, όπως διαμορφώνονται από τις διαρκώς μεταβαλλόμενες συνθήκες (ΣΤΕ 16/2015 Ολομέλεια, 376/2013, 1786/2012, 1434/2005, 1466/2003, 3675/2001, 2705/2000, 2347/2000, 12/1999 7μ., 7/1997 7μ.). Εξ άλλου, ο κοινός νομοθέτης δεν κωλύεται, κατ' αρχήν, από την συνταγματική αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης να εισάγει ρυθμίσεις διαφορετικές από αυτές που ίσχυαν στο παρελθόν και προς τις οποίες είχαν προσαρμοσθεί ή αποβλέψει οι διοικούμενοι, έστω και αν θίγονται υφιστάμενα δικαιώματα ή συμφέροντα αυτών, αρκεί η επιχειρούμενη ρύθμιση να χωρεί κατά τρόπο γενικό, απρόσωπο και αντικειμενικό (ΣΤΕ 3353/2015, 16/2015 Ολομέλεια, 376/2013, 2824/2002 Ολομέλεια, βλ. και ΣΤΕ 3397/2014). Εν προκειμένω, όπως προαναφέρθηκε, **με το άρθρο 48 του ν. 4559/2018 θεσπίσθηκε (το πρώτον) όριο ηλικίας ως λόγος αυτοδίκαιης λύσεως της υπηρεσιακής σχέσεως των Μουφτήδων και προβλέφθηκε ότι το όριο αυτό ηλικίας ισχύει και για υπηρετούντες Μουφτήδες. Οι διατάξεις αυτές περιέχουν απρόσωπες και αντικειμενικές ρυθμίσεις,**

γενικής ισχύος και εξυπηρετούν τους αναφερθέντες σκοπούς δημοσίου συμφέροντος. Από καμία διάταξη δεν απορρέει δέσμευση του νομοθέτη να θεσπίσει μεταβατική διάταξη για τους υπηρετούντες Μουφτήδες που είχαν υπερβεί το επίδικο όριο ηλικίας και δεν είχε λήξει ακόμα η θητεία τους (πρβλ. ΣΤΕ 3397/2014, 3015/2014 Ολομέλεια, 2590 - 2592/2004 7μ.), λαμβανομένων μάλιστα υπ' όψιν των προαναφερθέντων σκοπών δημοσίου συμφέροντος, τους οποίους εξυπηρετεί η πρόβλεψη του ηλικιακού αυτού ορίου (πρβλ. ΣΤΕ 3015/2014 Ολομέλεια). Συνεπώς, οι προβαλλόμενοι λόγοι περί παραβιάσεως των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της προστατευόμενης εμπιστοσύνης είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι, ενώ ο ισχυρισμός περί του ότι το επίδικο ηλικιακό όριο υπηρεσίας υπονομεύει το εθνικό συμφέρον είναι απορριπτέος, διότι δεν προσάπτει νομική πλημμέλεια, ανεξαρτήτως του ότι είναι αναπόδεικτος.

13. Επειδή μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου υπογράφηκε, στις 10 Αυγούστου 1920, μεταξύ της Βρετανικής Αυτοκρατορίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Ιαπωνίας αφενός («Προέχουσai Σύμμαχοι και Συνησπισμένοι Δυνάμεις») και της Ελλάδας αφετέρου, η Συνθήκη των Σεβρών «Περί προστασίας των εν Ελλάδι μειονοτήτων». Όπως αναφέρει το προοίμιο της Συνθήκης, τα συμβαλλόμενα μέρη έλαβαν υπ' όψιν «ότι από της 1ης Ιανουαρίου 1913 ευρείαι εδαφικά εκτάσεις απεκτήθησαν υπό του Βασιλείου της Ελλάδος», «Ότι το Βασίλειον της Ελλάδος, το οποίον παρέσχεν εις τους εν ταις χώραις αυτού βιούντας πληθυσμούς ισότητα δικαιωμάτων αδιακρίτως καταγωγής, γλώσσης και θρησκείας, επιθυμεί να επιβεβαιώση τα δικαιώματα ταύτα και επεκτείνη αυτά και επί των πληθυσμών των χωρών αίτινες ήθελον ενωθή μετά του Βασιλείου, όπως παράσχη αυτοίς πλήρη και ακεραίαν εγγύησιν ότι θέλουσι διοικηθή συμφώνως προς τας αρχάς της ελευθερίας και της δικαιοσύνης», «Ότι η Ελλάς δέον ν' απαλλαγή μερικών υποχρεώσεων άς έχει αναλάβει απέναντι Δυνάμεων τινων και ότι εις τας υποχρεώσεις ταύτας δέον να υποκατασταθώσιν έτεροι προς την Κοινωνίαν των Εθνών». Έτσι, με την Συνθήκη των Σεβρών η Γαλλία και η Μεγάλη Βρετανία αναγνώρισαν ότι «η Ελλάς αναλαμβάνει διά την διατήρησιν των θρησκευτικών ελευθεριών υποχρεώσεις υπό την εγγύησιν της Κοινωνίας των Εθνών» και παραιτήθηκαν «του δικαιώματος όπερ είχε αναγνωρισθή αιταίς δια του υπ' αριθ. 3 Πρωτοκόλλου της Συνδιασκέψεως του Λονδίνου της 3 Φεβρουαρίου 1830,

προς εξασφάλισιν της προστασίας των θρησκευτικών ελευθεριών». Σημαντικές είναι οι διατάξεις των άρθρων 1 (αυξημένη τυπική ισχύς των διατάξεων της Συνθήκης), 2 (προστασία της ζωής και της ελευθερίας των κατοίκων της Ελλάδος, αδιακρίτως «καταγωγής, εθνικότητας, γλωσσικού ιδιώματος, φυλής ή θρησκείας», και θρησκευτική ελευθερία), 7 και 8 (ισονομία, «αδιακρίτως φυλής, γλωσσικού ιδιώματος ή θρησκείας», ελεύθερη χρήση της γλώσσας, δικαίωμα σύστασης θρησκευτικών ή κοινωφελών ιδρυμάτων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων), 9 (διδασκαλία των μειονοτικών γλωσσών στη δημόσια εκπαίδευση) και 14 («Η Ελλάς συμφωνεί να λάβη αναφορικός προς τους μουσουλμάνους πάντα τα αναγκασιούτα μέτρα όπως κανονίση, συμφώνως προς τα μουσουλμανικά έθιμα, τα του οικογενειακού δικαίου και της προσωπικής καταστάσεως αυτών. Η Ελλάς αναλαμβάνει να προστατεύση τα τεμένη, νεκροταφεία και λοιπά μουσουλμανικά θρησκευτικά ιδρύματα. ... »). Κατά το άρθρο 16 της εν λόγω Συνθήκης, οι διατάξεις που αφορούν εθνικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες αποτελούν «υποχρεώσεις διεθνούς συμφέροντος υπό την εγγύησιν της Κοινωνίας των Εθνών». Η Συνθήκη των Σεβρών κυρώθηκε με το ν.δ. της 25ης Αυγούστου 1923, μαζί με την Συνθήκη της Λωζάνης (Α' 238/25.8.1923), αλλά και αυτοτελώς με το ν.δ. από 29.9.1923 (Α' 311/30.10.1923). Εν τω μεταξύ, στις 10 Αυγούστου 1920 είχε υπογραφεί μεταξύ των συμμάχων αφενός και της Ελλάδας αφετέρου η Συνθήκη περί Θράκης. Σύμφωνα με το άρθρο 1 της Συνθήκης αυτής, «Αι προέχουσαι σύμμαχοι και συνησπισμένοι Δυνάμεις ... μεταβιβάζουσιν εις την Ελλάδα ... πάντα τα δικαιώματα, ως και τους τίτλους, άτινα έχουσιν εκ του άρθρου 48 της μετά της Βουλγαρίας υπογραφείσης εν Νείγυ (Neuilly sur Seine) τη 27 Νοεμβρίου 1919 ... Συνθήκης ειρήνης επί των εδαφών της Θράκης, άτινα ανήκον εις την βουλγαρικήν μοναρχίαν ... ». Η Συνθήκη περί Θράκης κυρώθηκε με το ν.δ. της 29ης.9.1923 (Α' 330/15.11.1923). Η οριστική παραχώρηση της Δυτικής Θράκης στην Ελλάδα έγινε το έτος 1923, με τον τερματισμό της εμπόλεμης καταστάσεως. Περαιτέρω, στις 24 Ιουλίου 1923 υπεγράφη στην Λωζάνη Συνθήκη ειρήνης, μεταξύ της Μεγάλης Βρετανίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας, της Ιαπωνίας, της Ελλάδας, της Ρουμανίας και του Βασιλείου των Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων αφενός και της Τουρκίας αφετέρου, που κυρώθηκε με το ν.δ. της 23ης.8.1923 (Α' 238/25.8.1923). Τα άρθρα 2 - 22 της Συνθήκης ρυθμίζουν τα

σχετικά με τους εδαφικούς όρους, ενώ τα άρθρα 37 - 45 αποτελούν τις διατάξεις για την προστασία των μειονοτήτων. Ειδικότερα, οι διατάξεις αυτές ορίζουν τα ακόλουθα: «Η Τουρκία αναλαμβάνει την υποχρέωσιν όπως αι εν τοις άρθροις 38 - 44 περιεχόμεναι διατάξεις αναγνωρισθώσιν ως θεμελιώδεις νόμοι, όπως ουδείς νόμος, ή κανονισμός, ή επίσημός τις πράξις διατελώσιν εν αντιφάσει ή εν αντιθέσει προς τας διατάξεις ταύτας, και όπως ουδείς νόμος, ή κανονισμός, ή επίσημός τις πράξις κατισχύωσιν αυτών» (άρθρο 37). «Η τουρκική κυβέρνησις αναλαμβάνει την υποχρέωσιν να παρέχη εις πάντας τους κατοίκους της Τουρκίας πλήρη και απόλυτον προστασίαν της ζωής και της ελευθερίας αυτών, αδιακρίτως γεννήσεως, εθνικότητας, γλώσσης, φυλής, ή θρησκείας. Πάντες οι κάτοικοι της Τουρκίας δικαιούνται να πρεσβεύωσιν ελευθέρως, δημοσία τε και κατ' ιδίαν, πάσαν πίστιν, θρησκείαν, ή δοξασίαν ων η άσκησις δεν ήθελεν είναι ασυμβίβαστος προς την δημοσίαν τάξιν και τα χρηστά ήθη. Αι μη μουσουλμανικαί μειονότητες θα απολαύωσι πλήρως της ελευθερίας κυκλοφορίας και μεταναστεύσεως, υπό την επιφύλαξιν των εφαρμοζομένων εφ' όλου ή μέρους του εδάφους εις άπαντας τους Τούρκους υπηκόους μέτρων, άτινα ήθελον τυχόν ληφθή υπό της τουρκικής Κυβερνήσεως χάριν της εθνικής αμύνης και της τηρήσεως της δημοσίας τάξεως» (άρθρο 38). «Οι ανήκοντες εις μη μουσουλμανικάς μειονότητας υπήκοοι Τούρκοι θα απολαύωσι των αυτών αστικών και πολιτικών δικαιωμάτων ων και οι μουσουλμάνοι. Πάντες οι κάτοικοι της Τουρκίας, άνευ διακρίσεως θρησκευάματος, θα ώσιν ίσοι απέναντι του νόμου. Η διαφορά θρησκείας, δοξασίας, ή πίστεως δεν οφείλει να αποτελέση κώλυμα δι' ουδένα Τούρκον υπήκοον ως προς την απόλαυσιν των αστικών και πολιτικών δικαιωμάτων και ιδία την παραδοχήν εις τας δημοσίας θέσεις, αξιώματα, και τιμάς ή την εξάσκησιν των διαφόρων επαγγελματών και βιομηχανιών. Ουδείς περιορισμός θέλει επιβληθή κατά της ελευθέρας χρήσεως παρά παντός Τούρκου υπηκόου οιασδήποτε γλώσσης, είτε εν ταις ιδιωτικαίς ή εμπορικαίς σχέσεσιν, είτε ως προς την θρησκείαν, τον Τύπον, και πάσης φύσεως δημοσιεύματα, είτε εν ταις δημοσίαις συναθροίσεσιν. Παρά την ύπαρξιν της επισήμου γλώσσης, θα παρέχωνται αι προσήκουσαι ευκολίαι εις τους Τούρκους υπηκόους τους λαλούντας γλώσσαν άλλην ή την τουρκικήν διά την προφορικήν χρήσιν της γλώσσης αυτών ενώπιον των δικαστηρίων» (άρθρο 39). «Οι Τούρκοι υπήκοοι οι ανήκοντες εις μη μουσουλμανικάς μειονότητας θα

απολαύωσι νομικώς και πραγματικώς της αυτής προστασίας και των αυτών εγγυήσεων των απολαύουσι και οι λοιποί Τούρκοι υπήκοοι. Θα έχωσιν ιδίως ίσον δικαίωμα να συνιστώσι, διευθύνωσι, και εποπτεύωσιν, ιδίαις δαπάναις, παντός είδους φιλανθρωπικά, θρησκευτικά, ή κοινωφελή ιδρύματα, σχολεία και λοιπά εκπαιδευτήρια, μετά του δικαιώματος να ποιώνται ελευθέρως εν αυτοίς χρήσιν της γλώσσης των και να τελώσιν ελευθέρως τα της θρησκείας των» (άρθρο 40). «Εν ταις πόλεσι και περιφερείαις ένθα διαμένει σημαντική αναλογία υπηκόων μη μουσουλμάνων, η τουρκική Κυβέρνησις θα παρέχη, ως προς την δημοσίαν εκπαίδευσιν, τας προσηκούσας ευκολίας προς εξασφάλισιν της εν τοις δημοτικοίς σχολείοις παροχής, εν τη ίδια αυτών γλώσσης, της διδασκαλίας εις τα τέκνα των εν λόγω Τούρκων υπηκόων. Η διάταξις αύτη δεν κωλύει την τουρκικήν Κυβέρνησιν να καταστήση υποχρεωτικήν την διδασκαλίαν της τουρκικής γλώσσης εν τοις ειρημένοις σχολείοις. Εν ταις πόλεσι και περιφερείαις ένθα υπάρχει σημαντική αναλογία Τούρκων υπηκόων ανηκόντων εις μη μουσουλμανικάς μειονότητας, θέλει εξασφαλισθή εις τας μειονότητας ταύτας δικαία συμμετοχή εις την διάθεσιν των χρηματικών ποσών άτινα τυχόν θα εχορηγούντο εκ του δημοσίου χρήματος υπό του προϋπολογισμού του κράτους ή των δημοτικών και λοιπών προϋπολογισμών επί εκπαιδευτικώ, θρησκευτικώ, ή φιλανθρωπικώ σκοπώ ... » (άρθρο 41). «Η τουρκική Κυβέρνησις δέχεται να λάβη απέναντι των μη μουσουλμανικών μειονοτήτων, όσον αφορά την οικογενειακήν ή προσωπικήν αυτών κατάστασιν, πάντα τα κατάλληλα μέτρα όπως τα ζητήματα ταύτα κανονίζωνται συμφώνως προς τα έθιμα των μειονοτήτων τούτων ... Η τουρκική Κυβέρνησις υποχρεούται να παρέχη πάσαν προστασίαν εις τας εκκλησίας, συναγωγάς, νεκροταφεία, και λοιπά θρησκευτικά καθιδρύματα των ειρημένων μειονοτήτων. Εις τα ευαγή καθιδρύματα ως και τα θρησκευτικά και φιλανθρωπικά καταστήματα των αυτών μειονοτήτων, των ήδη ευρισκομένων εν Τουρκία, θα παρέχηται πάσα ευκολία και άδεια, η δε τουρκική Κυβέρνησις, προκειμένου περί ιδρύσεως νέων θρησκευτικών και φιλανθρωπικών καθιδρυμάτων, ουδεμίαν θέλει αρνηθή εκ των αναγκαίων ευκολιών, αίτινες έχουσιν εξασφαλισθή εις τα λοιπά ιδιωτικά καθιδρύματα ομοίας φύσεως» (άρθρο 42). «Οι εις τας μη μουσουλμανικάς μειονότητας ανήκοντες Τούρκοι υπήκοοι δεν θα ώσιν υποχρεωμένοι να εκτελώσι πράξεις αποτελούσας παράβασιν της πίστεως ή των θρησκευτικών των εθίμων, ούτε θα

περιπίπτωσιν εις ανικανότητά τινα αρνούμενοι να παραστώσιν ενώπιον των δικαστηρίων ή να εκτελέσωσι νόμιμόν τινα πράξιν κατά την ημέραν της εβδομαδιαίας των αναπαύσεως. Ουχ ήττον η διάταξις αύτη δεν απαλλάσσει τους Τούρκους τούτους υπηκόους των υποχρεώσεων αίτινες επιβάλλονται εις πάντας τους λοιπούς Τούρκους υπηκόους προς τήρησιν της δημοσίας τάξεως» (άρθρο 43). «Η Τουρκία παραδέχεται όπως αι διατάξεις των προηγουμένων άρθρων του παρόντος τμήματος, εφ' όσον αφορώσιν εις τους μη μουσουλμάνους υπηκόους της Τουρκίας, αποτελέσωσιν υποχρεώσεις διεθνούς συμφέροντος και τεθώσιν υπό την εγγύησιν της Κοινωνίας των Εθνών. Αι διατάξεις αύται δεν δύνανται να τροποποιηθώσιν άνευ της συγκαταθέσεως της πλειοψηφίας του συμβουλίου της Κοινωνίας των Εθνών. ... » (άρθρο 44). «Τα αναγνωρισθέντα διά των διατάξεων του παρόντος τμήματος δικαιώματα εις τας εν Τουρκία μη μουσουλμανικάς μειονότητας, αναγνωρίζονται επίσης υπό της Ελλάδος εις τας εν τω εδάφει αυτής ευρισκομένας μουσουλμανικάς μειονότητας» (άρθρο 45). Τέλος, με το ν.δ. της 23ης/25ης.8.1923 κυρώθηκε και η Σύμβαση περί ανταλλαγής των ελληνικών και τουρκικών πληθυσμών που υπεγράφη στις 30 Ιανουαρίου 1923. Σύμφωνα με την τελευταία αυτή σύμβαση, «Από της 1ης Μαΐου 1923 θέλει διενεργηθή η υποχρεωτική ανταλλαγή των Τούρκων υπηκόων, ελληνικού ορθοδόξου θρησκειώματος, των εγκατεστημένων επί των τουρκικών εδαφών, και των Ελλήνων υπηκόων, μουσουλμανικού θρησκειώματος, των εγκατεστημένων επί των ελληνικών εδαφών. ... » (άρθρο 1). Δεν περιλαμβάνονταν όμως στην ανταλλαγή, α. οι Έλληνες κάτοικοι της Κωνσταντινουπόλεως και β. οι μουσουλμάνοι κάτοικοι της Δυτικής Θράκης. Με την Συνθήκη της Λωζάνης η Ελλάδα και η Τουρκία ανέλαβαν δυνάμει και του άρθρου 45 αυτής, την υποχρέωση να παρέχουν σε όλους τους κατοίκους τους «απόλυτον προστασίαν της ζωής και της ελευθερίας αυτών, αδιακρίτως γεννήσεως, εθνικότητος, γλώσσης, φυλής ή θρησκείας», να τους επιτρέπουν «να πρεσβεύωσιν ελευθέρως δημοσία τε και κατ' ιδίαν, πάσαν πίστιν, θρησκείαν ή δοξασίαν ων η άσκησις δεν ήθελεν είναι ασυμβίβαστος προς την δημοσίαν τάξιν και τα χρηστά ήθη» (άρθρο 38) και να τους εξασφαλίζουν ανεξαρτήτως θρησκειώματος ισότητα απέναντι στο νόμο (άρθρα 39, 40 και 43). **Οι ρυθμίσεις της Συνθήκης για την προστασία των μειονοτήτων (βλ. άρθρα 37 έως 45) στηρίζονται πλέον στην αρχή της ίσης μεταχειρίσεως και της**

πλήρους εξομοιώσεως των μελών των μειονοτήτων με τους λοιπούς υπηκόους των συμβαλλομένων μερών (Ελλάδας ή Τουρκίας), όσον αφορά την άσκηση των ατομικών και των πολιτικών τους δικαιωμάτων. Ορισμένες διατάξεις, ωστόσο, υπαγορεύουν στα συμβαλλόμενα μέρη να λάβουν μέτρα για την ιδιαίτερη μεταχείριση των μειονοτήτων, προκειμένου όμως, προφανώς, να επιτευχθεί εν τοις πράγμασι η ίση μεταχείριση (προφορική χρήση της τουρκικής ή της ελληνικής γλώσσας ενώπιον των δικαστηρίων, διδασκαλία στην τουρκική ή την ελληνική γλώσσα στα δημοτικά σχολεία πόλεων και περιφερειών, όπου διαμένει σημαντική αναλογία υπηκόων μη ορθοδόξων ή μη μουσουλμάνων, καθώς και κατάλληλη ρύθμιση ζητημάτων οικογενειακής ή προσωπικής καταστάσεως. βλ. τα άρθρα 39, 41 και 42 αντίστοιχα της Συνθήκης της Λωζάνης). Επίσης οι Συνθήκες των Σεβρών και της Λωζάνης επιβάλλουν τον σεβασμό των εθίμων της μουσουλμανικής μειονότητας που εξαιρέθηκε από την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας (απόφαση ΕΔΔΑ μείζονος σύνθεσης, της 19ης.12.2018, Molla Sali κατά Ελλάδος, 20452/14, σκ. 151). Για τους θρησκευτικούς λειτουργούς των μουσουλμάνων η Συνθήκη της Λωζάνης δεν περιέχει καμία αναφορά (βλ. και την απόφαση ΕΔΔΑ μείζονος σύνθεσης, της 19ης.12.2018, Molla Sali κατά Ελλάδος, 20452/14, σκ. 151). Η παράλειψη τέτοιας ρυθμίσεως στην Συνθήκη αυτή δεν είναι τυχαία αλλά συνειδητή και μαρτυρεί την πρόθεση και την βούληση των συμβαλλομένων μερών να μην ισχύουν εφεξής οι διατάξεις του άρθρου 11 που περιέχει η υπογραφείσα, σε εκτέλεση όσων συμφωνήθηκαν με τις Συνθήκες του Λονδίνου (17/30 Μαΐου 1913, βλ. Α΄ 229/14.11.1913) και του Βουκουρεστίου (28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1913, Α΄ 217/28.10.1913), «μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας Σύμβασις περί Ειρήνης της 1/14 Νοεμβρίου 1913» (Συνθήκη των Αθηνών), η οποία κυρώθηκε με το νόμο ΔΣΙΓ΄ (4213)/1913 (Α΄ 229/14.11.1913). Και τούτο διότι η αυτονομία των μουσουλμανικών κοινοτήτων, την οποία εγγυάται το άρθρο 11 της Συνθήκης των Αθηνών (ειδικότερη έκφανση της οποίας αποτελεί η εκλογή των θρησκευτικών αρχηγών των μουσουλμανικών κοινοτήτων από τα μέλη της οικείας κοινότητας, την οποία επίσης εγγυάται το προαναφερθέν άρθρο) δεν συμβιβάζεται με το σύστημα των ρυθμίσεων

της Συνθήκης της Λωζάνης, η οποία στήριξε, όπως προεκτέθηκε, την προστασία των μειονοτήτων στην αρχή της ίσης μεταχειρίσεως και της πλήρους εξομοιώσεως των μελών των μειονοτήτων με τους λοιπούς υπηκόους των συμβαλλομένων μερών (Ελλάδας ή Τουρκίας), όσον αφορά την άσκηση των ατομικών και των πολιτικών τους δικαιωμάτων (ΣΤΕ 466/2003 7μ., 1333/2001 7μ.). Κατά συνέπεια οι διατάξεις του άρθρου 11 της Συνθήκης των Αθηνών δεν ισχύουν πλέον, βάσει του άρθρου 28 παράγραφος 1 του Συντάγματος και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου (βλ. και τα άρθρα 59 και 30 της από 23.5.1969 Σύμβασης της Βιέννης περί του Δικαίου των Συνθηκών, που κυρώθηκε με το ν.δ. 402/1974, Α' 141, η οποία ναι μεν, σύμφωνα με το άρθρο 4 αυτής, δεν εφαρμόζεται σε συνθήκες οι οποίες συνομολογήθηκαν από τα κράτη πριν από την θέση της σε ισχύ, κωδικοποιεί, όμως, κατ' ουσία, προϋφιστάμενες γενικές αρχές του εθιμικού διεθνούς δικαίου), δεδομένου ότι θεμελιώδης αρχή του διεθνούς δικαίου είναι ότι το κράτος δεν μπορεί να αποδεσμευτεί μονομερώς από υποχρεώσεις του που απορρέουν από διεθνείς συνθήκες, η δε λήξη ισχύος διεθνούς συμβάσεως και μάλιστα διμερούς, προϋποθέτει συμφωνία των κρατών που έχουν συνάψει την σύμβαση και δεν μπορεί, κατ' αρχήν, να είναι αποτέλεσμα μονομερών ενεργειών, η συμφωνία όμως αυτή μπορεί να συνάγεται και από το περιεχόμενο μεταγενέστερης συνθήκης επί του αυτού αντικειμένου. Στην τελευταία αυτή περίπτωση θα πρέπει είτε οι διατάξεις της μεταγενέστερης συνθήκης να μην συμβιβάζονται προς τις αντίστοιχες της προγενέστερης είτε να προκύπτει σαφώς ότι τα συμβαλλόμενα μέρη είχαν την πρόθεση, εφεξής, το αντικείμενο των συμβατικών δεσμεύσεών τους να διέπεται από την νεότερη συνθήκη, διότι αλλιώς η προγενέστερη συνθήκη εξακολουθεί να εφαρμόζεται κατά το μέρος που οι διατάξεις της δεν συγκρούονται με τις μεταγενέστερες ρυθμίσεις (ΣΤΕ 466/2003 7μ., 1333/2001 7μ.). Κατόπιν των προηγούμενων, οι προαναφερθείσες διατάξεις του άρθρου 48 του ν. 4559/2018 περί υποχρεωτικής αποχωρήσεως από την υπηρεσία των Μουφτήδων και των Τοποτηρητών Μουφτήδων με την συμπλήρωση της οριζόμενης ηλικίας, δεν παραβιάζουν τις Συνθήκες των Σεβρών και της Λωζάνης, διότι στις προπαρατεθείσες διατάξεις των Συνθηκών

αυτών δεν γίνεται αναφορά στους θρησκευτικούς λειτουργούς της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης (ΣΤΕ 1333/2001 7μ., 466/2003 7μ.) και στην ανάθεση δικαιοδοτικών αρμοδιοτήτων στον Μουφτή (βλ. και την απόφαση ΕΔΔΑ μείζονος σύνθεσης, της 19ης.12.2018, Molla Sali κατά Ελλάδος, 20452/14, σκ. 151), το δε ζήτημα του ηλικιακού ορίου για την αποχώρηση από την υπηρεσία των Μουφτήδων και των Τοποτηρητών Μουφτήδων δεν αφορά την οικογενειακή ή προσωπική κατάσταση της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης, ώστε να πρέπει να ρυθμισθεί σύμφωνα με τα έθιμά της, σύμφωνα με τα άρθρα 42 και 45 της Συνθήκης της Λωζάνης. Είναι, συνεπώς, άμοιρο νομικής σημασίας από την εξεταζόμενη άποψη το αν ο Μουφτής παύεται με την συμπλήρωση ορισμένου ορίου ηλικίας του, σύμφωνα με τα έθιμα και τις παραδόσεις της μουσουλμανικής θρησκείας. Η ανάθεση, εξ άλλου, δικαιοδοτικού έργου στους Μουφτήδες καθώς και ο χαρακτηρισμός αυτών ως δημοσίων υπαλλήλων που κατέχουν θέση γενικού διευθυντή, καθώς και η πρόβλεψη ότι οι Μουφτείες θεωρούνται δημόσιες υπηρεσίες, επιπέδου γενικής διεύθυνσεως, δεν παραβιάζουν τις Συνθήκες των Σεβρών και της Λωζάνης, αφού, όπως προαναφέρθηκε, σε αυτές δεν γίνεται αναφορά στους θρησκευτικούς λειτουργούς της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης (ΣΤΕ 1333/2001 7μ., 466/2003 7μ.) ούτε στην άσκηση δικαιοδοτικών έργων από τους Μουφτήδες (βλ. και την απόφαση ΕΔΔΑ μείζονος σύνθεσης, της 19ης.12.2018, Molla Sali κατά Ελλάδος, 20452/14, σκ. 151). Επομένως είναι αβάσιμα τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα. Επίσης είναι απορριπτικά τα ειδικότερα προβαλλόμενα ότι οι διατάξεις του άρθρου 48 του ν. 4559/2018 περί ορίου ηλικίας παραβιάζουν α. την αρχή της ίσης μεταχείρισεως και της πλήρους εξομοιώσεως των μελών των μειονοτήτων με τους λοιπούς πολίτες των συμβαλλόμενων κρατών (Ελλάδας ή Τουρκίας), όσον αφορά την άσκηση των ατομικών και πολιτικών τους δικαιωμάτων, κατά μείζονα δε λόγο την ίση μεταχείριση των θρησκευτικών τους λειτουργών που προβλέπει η Συνθήκη της Λωζάνης και β. την ισονομία και την ισότητα δικαιωμάτων, αδιακρίτως καταγωγής, γλώσσας και θρησκείας, καθώς και την ίση μεταχείριση χριστιανών και μουσουλμάνων κατά την άσκηση των θρησκευτικών

τους ελευθεριών που προβλέπει η Συνθήκη των Σεβρών. Και τούτο, διότι, σύμφωνα με τα εκτεθέντα στις προηγούμενες σκέψεις, οι εν λόγω θρησκευτικοί λειτουργοί είναι φορείς των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων που ισχύουν στην Ελλάδα και ειδικότερα της θρησκευτικής ελευθερίας και της ισότητας (που δεν παραβιάζονται με την θέσπιση του αναφερθέντος ορίου ηλικίας για την υπηρεσίας τους, κατά τα προεκτεθέντα) και δεν παραβιάζεται η απορρέουσα από τις διατάξεις της Συνθήκης της Λωζάνης για την προστασία των μειονοτήτων αρχή της ίσης μεταχειρίσεως και της πλήρους εξομοιώσεως των μελών των μειονοτήτων με τους λοιπούς υπηκόους των συμβαλλόμενων μερών (Ελλάδας ή Τουρκίας) ως προς την άσκηση των ατομικών και πολιτικών τους δικαιωμάτων. Περαιτέρω κατά την έννοια της διατάξεως της παραγράφου 1 του άρθρου 28 του Συντάγματος ο όρος της αμοιβαιότητας τίθεται ως προϋπόθεση για την εφαρμογή των όρων διεθνούς συμβάσεως και στους αλλοδαπούς, με την έννοια ότι δεν αρκεί η τυπική (νομοθετική) αμοιβαιότητα, αλλά απαιτείται και η ουσιαστική (πραγματική) αμοιβαιότητα, δηλαδή τα όργανα του κράτους του οποίου την ιθαγένεια έχει ο αλλοδαπός να εφαρμόζουν στην πράξη την διεθνή σύμβαση ως προς τους Έλληνες (ΣΤΕ 3562/2000, 2280/1990 Ολομέλεια κ.ά.). Κατά συνέπεια οι λόγοι ακυρώσεως ότι οι επίδικες διατάξεις του άρθρου 48 του ν. 4559/2018 περί ορίου ηλικίας των Μουφτήδων παραβιάζουν την αρχή της αμοιβαιότητας, λόγω του ότι δεν προβλέπεται όριο ηλικίας για τον Οικουμενικό Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως και για τους Μητροπολίτες που ασκούν καθήκοντα στην Τουρκία είναι απορριπτέοι. Και τούτο διότι οι εν λόγω Μουφτήδες είναι Έλληνες (άρθρο 1 παράγραφος 2 της κυρωθείσας από 24.12.1990 πράξεως νομοθετικού περιεχομένου) και, ως εκ τούτου, δεν τίθεται ζήτημα εφαρμογής της προαναφερθείσας κατ' άρθρο 28 παράγραφος 1 του Συντάγματος αρχής της αμοιβαιότητας.

14. Επειδή βάσει του άρθρου 13 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας εκδόθηκε η οδηγία 2000/78 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για την διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ L 303, 16). Στις

αιτιολογικές σκέψεις της εν λόγω οδηγίας αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: «(4) Η ισότητα ενώπιον του νόμου και η προστασία όλων των ατόμων έναντι των διακρίσεων αποτελεί οικουμενικό δικαίωμα αναγνωρισθέν από την οικουμενική διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την εξάλειψη κάθε μορφής διάκρισης εις βάρος των γυναικών, τα σύμφωνα των Ηνωμένων Εθνών για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα και για τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα και από την ευρωπαϊκή σύμβαση για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, συμβαλλόμενα μέρη των οποίων είναι όλα τα κράτη μέλη. Η Σύμβαση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας αριθ. 111 απαγορεύει τις διακρίσεις στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας. (5) ... (9) Η απασχόληση και η εργασία αποτελούν θεμελιώδη στοιχεία για τη διασφάλιση των ίσων ευκαιριών για όλους και συντελούν σε μεγάλο βαθμό στην πλήρη συμμετοχή των πολιτών στην οικονομική, πολιτιστική και κοινωνική ζωή καθώς και στην προσωπική ανέλιξη. (10) ... (11) Οι διακρίσεις λόγω θρησκείας ή πεπιοθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού μπορούν να υπονομεύσουν την επίτευξη των στόχων της Συνθήκης ΕΚ, ειδικότερα δε την επίτευξη υψηλού επιπέδου απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας, την άνοδο του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής, την οικονομική και κοινωνική συνοχή και αλληλεγγύη. (12) Προς τούτο, πρέπει να απαγορεύεται σε όλη την Κοινότητα κάθε άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω θρησκείας ή πεπιοθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού στους τομείς που καλύπτονται από την παρούσα οδηγία. ... (13) Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης και κοινωνικής προστασίας οι παροχές των οποίων δεν εξομοιούνται προς αμοιβή κατά την έννοια που δίδεται στον όρο αυτόν από την εφαρμογή του άρθρου 141 της Συνθήκης ΕΚ [νυν 157 ΣΛΕΕ], ούτε προς τις πάσης φύσεως αμοιβές που καταβάλλει το κράτος με στόχο την πρόσβαση στην απασχόληση ή την παραμονή σε αυτήν. (14) Η παρούσα οδηγία δεν θίγει τις εθνικές διατάξεις σχετικά με τον καθορισμό της ηλικίας συνταξιοδότησης. (15) ... (23) Σε πολύ περιορισμένες περιπτώσεις, η διαφορετική μεταχείριση μπορεί να δικαιολογείται όταν ένα γνώρισμα που συνδέεται με το θρήσκευμα ή τις πεπιοθήσεις, με μια ειδική ανάγκη, την ηλικία ή το γενετήσιο προσανατολισμό,

συνιστά ουσιαστική και καθοριστική επαγγελματική προϋπόθεση, εφόσον ο σκοπός είναι νόμιμος και η επαγγελματική προϋπόθεση ανάλογη. ... (24) Η Ευρωπαϊκή Ένωση με τη δήλωσή της αριθ. 11 σχετικά με το καθεστώς των εκκλησιών και των μη ομολογιακών ενώσεων, η οποία επισυνάπτεται στην τελική πράξη της Συνθήκης του Άμστερνταμ, αναγνώρισε ρητώς ότι σέβεται και δεν θίγει το καθεστώς που απολαμβάνουν στα κράτη μέλη εκκλησίες και θρησκευτικές ενώσεις ή κοινότητες δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας και ότι σέβεται ωσαύτως το καθεστώς των φιλοσοφικών και μη ομολογιακών ενώσεων. Με αυτή την προοπτική, τα κράτη μέλη μπορούν να διατηρούν ή να θεσπίζουν ειδικές διατάξεις σχετικά με τις ουσιώδεις, θεμιτές και δικαιολογημένες επαγγελματικές απαιτήσεις που ενδέχεται να απαιτούνται για την άσκηση σχετικής επαγγελματικής δραστηριότητας. (25) Η απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ηλικίας αποτελεί ουσιώδες στοιχείο για την πραγματοποίηση των στόχων που καθορίζονται στις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση και για την ενθάρρυνση της ποικιλομορφίας στην απασχόληση εντούτοις, η διαφορετική μεταχείριση λόγω ηλικίας μπορεί να δικαιολογείται υπό ορισμένες περιστάσεις και, συνεπώς, απαιτούνται ειδικές διατάξεις οι οποίες μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με την κατάσταση των κρατών μελών. Συνεπώς, ο διαχωρισμός μεταξύ της διαφορετικής μεταχείρισης που δικαιολογείται με βάση θεμιτούς στόχους των πολιτικών απασχόλησης αγοράς εργασίας και επαγγελματικής κατάρτισης και των απαγορευμένων διακρίσεων είναι ουσιαστικής σημασίας. (26) ... ». Περαιτέρω, στην ίδια Οδηγία προβλέπονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: Άρθρο 1 «Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι η θέσπιση γενικού πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, ειδικών αναγκών, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας, προκειμένου να υλοποιηθεί η αρχή της ίσης μεταχείρισης στα κράτη μέλη». Άρθρο 2 «1. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, η αρχή της ίσης μεταχείρισης σημαίνει την απουσία άμεσης ή έμμεσης διάκρισης για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1. 2. Για τον σκοπό της παραγράφου 1: α) συντρέχει άμεση διάκριση όταν, για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1, ένα πρόσωπο υφίσταται μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν την οποία υφίσταται, υπέστη ή θα υφίστατο σε ανάλογη κατάσταση ένα άλλο πρόσωπο, β)

συντρέχει έμμεση διάκριση όταν μια εκ πρώτης όψεως ουδέτερη διάταξη, κριτήριο ή πρακτική ενδέχεται να προκαλέσει μειονεκτική μεταχείριση ενός προσώπου μιας ορισμένης θρησκείας ή πεποιθήσεων, με μια ορισμένη ειδική ανάγκη, μιας ορισμένης ηλικίας, ή ενός ορισμένου γενετήσιου προσανατολισμού, σε σχέση με άλλα άτομα εκτός εάν, i) η εν λόγω διάταξη, κριτήριο ή πρακτική δικαιολογείται αντικειμενικά από ένα θεμιτό στόχο και τα μέσα για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι πρόσφορα και αναγκαία, ή ii) για τα πρόσωπα με κάποιο μειονέκτημα, ο εργοδότης ή κάθε πρόσωπο ή οργανισμός έναντι του οποίου ισχύει η παρούσα οδηγία, υποχρεούται, δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας, να λάβει κατάλληλα μέτρα, ανταποκρινόμενα στην αρχή που θέτει το άρθρο 5, με σκοπό την εξάλειψη των μειονεκτημάτων που συνεπάγεται η εν λόγω διάταξη, κριτήριο ή πρακτική. 3. ... 5. Η παρούσα οδηγία δεν θίγει τα μέτρα που προβλέπει ο εθνικός νόμος και τα οποία σε μια δημοκρατική κοινωνία είναι αναγκαία για την ασφάλεια, την προάσπιση της τάξης και την πρόληψη ποινικών παραβάσεων, την προστασία της υγείας και των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων». Άρθρο 3 «1. Εντός των ορίων των εξουσιών που απονέμονται στην Κοινότητα, η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε όλα τα πρόσωπα, στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων φορέων, όσον αφορά: α) ... γ) τις εργασιακές συνθήκες και τους όρους απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένων των απολύσεων και των αμοιβών, δ) ... 2. ... ». Άρθρο 4 «1. Κατά παρέκκλιση του άρθρου 2 παράγραφοι 1 και 2, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι η διαφορετική μεταχείριση που βασίζεται σε ένα από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1, δεν συνιστά διάκριση όταν, λόγω της φύσης των συγκεκριμένων επαγγελματικών δραστηριοτήτων ή του πλαισίου εντός του οποίου διεξάγονται αυτές, ένα τέτοιο χαρακτηριστικό αποτελεί ουσιαστική και καθοριστική επαγγελματική προϋπόθεση, εφόσον ο στόχος είναι θεμιτός και η προϋπόθεση είναι ανάλογη. 2. ... ». Άρθρο 6 «1. Κατά παρέκκλιση εκ του άρθρου 2 παράγραφος 2, τα κράτη μέλη δύνανται να προβλέπουν ότι η λόγω ηλικίας διαφορετική μεταχείριση δεν συνιστά διάκριση εφόσον δικαιολογείται στο πλαίσιο του εθνικού δικαίου αντικειμενικά και λογικά από έναν θεμιτό στόχο, ιδίως δε από θεμιτούς στόχους της πολιτικής στον τομέα της απασχόλησης, της αγοράς εργασίας και της επαγγελματικής κατάρτισης, και εφόσον τα μέσα επίτευξης του στόχου αυτού είναι πρόσφορα και αναγκαία.

Αυτή η διαφορετική μεταχείριση μπορεί ιδίως να περιλαμβάνει: α) την καθιέρωση ειδικών συνθηκών για την πρόσβαση στην απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση, για την απασχόληση και την εργασία, συμπεριλαμβανομένων των όρων απόλυσης και αμοιβής, για τους νέους, τους ηλικιωμένους και τους εργαζομένους που συντηρούν άλλα πρόσωπα, προκειμένου να ευνοείται η επαγγελματική τους ένταξη ή να εξασφαλίζεται η προστασία τους, β) τον καθορισμό ελάχιστων όρων ηλικίας, επαγγελματικής εμπειρίας ή αρχαιότητας στην απασχόληση για την πρόσβαση στην απασχόληση ή σε ορισμένα πλεονεκτήματα που συνδέονται με την απασχόληση, γ) τον καθορισμό ανώτατου ορίου ηλικίας για την πρόσληψη, με βάση την απαιτούμενη κατάρτιση για τη συγκεκριμένη θέση εργασίας ή την ανάγκη εύλογης περιόδου απασχόλησης πριν από τη συνταξιοδότηση. 2. Κατά παρέκκλιση εκ του άρθρου 2, παράγραφος 2, τα κράτη μέλη δύνανται να προβλέπουν ότι δεν συνιστά διάκριση λόγω ηλικίας, όσον αφορά τα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, ο καθορισμός ηλικίας για την ένταξη ή την αποδοχή σε παροχές συνταξιοδότησης ή αναπηρίας, συμπεριλαμβανομένου και του καθορισμού για τα καθεστώτα αυτά διαφορετικού ορίου ηλικίας για εργαζόμενους ή για ομάδες ή κατηγορίες εργαζομένων και της χρήσης στο πλαίσιο των συστημάτων αυτών κριτηρίων ηλικίας στους αναλογιστικούς υπολογισμούς, υπό τον όρο ότι αυτό δεν καταλήγει σε διακρίσεις λόγω φύλου». Αντίστοιχες διατάξεις περιλαμβάνουν τόσο ο ν. 3304/2005 «Εφαρμογή της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού» (Α' 16), με τον οποίο μεταφέρθηκε στο σύνολό της στην εσωτερική έννομη τάξη η αναφερθείσα οδηγία, όσο και ο ν. 4443/2016 (Α' 232/9.12.2016), με του οποίου τις διατάξεις ενσωματώθηκε εκ νέου στο εσωτερικό δίκαιο η εν λόγω οδηγία, ενώ με την παράγραφο 1 του άρθρου 22 του νόμου αυτού καταργήθηκε ο ν. 3304/2005. **Με τις διατάξεις της οδηγίας 2000/78/ΕΚ, όπως αυτές ενσωματώθηκαν στην εθνική έννομη τάξη με τον ν. 3304/2005 και ακολούθως με τον ν. 4443/2016, σκοπείται η θέσπιση γενικού πλαισίου, προκειμένου να εξασφαλίζεται σε κάθε πρόσωπο ίση μεταχείριση στον τομέα της απασχολήσεως και της εργασίας με την παροχή αποτελεσματικής προστασίας από τις διακρίσεις που στηρίζονται σε**

έναν από τους λόγους του άρθρου 1 της οδηγίας αυτής, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται η ηλικία [ΔΕΕ (ΔΕΚ) αποφάσεις της 16ης.10.2007 (Τμήμα μείζονος σύνθεσης), C-411/05, Palacios de la Villa, σκ. 42, της 13ης.9.2011 (Τμήμα μείζονος σύνθεσης), C-447/09, Prigge, σκ. 39, της 13ης.11.2014, C-416/13, Mario Vital Perez, σκ. 28, της 18ης.11.2010, Georgiev, C-250/09 και 268/09, σκ. 26, ΣτΕ 3184/2017, 3185/2017, 109/2018 7μ., 110/2018 7μ., 694/208, 695/2018, 2421/2018] και η θρησκεία (ΔΕΕ απόφαση της 22ας.1.2019 (Τμήμα Μείζονος Σύνθεσης), C-193/17, Cresco Investigation GmbH, σκ. 37). Η οδηγία αυτή τυγχάνει εφαρμογής σε όλα τα πρόσωπα, στο σύνολο του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, όσον αφορά ιδίως τις εργασιακές συνθήκες και τους όρους απασχολήσεως, συμπεριλαμβανομένων των απολύσεων [ΔΕΕ (ΔΕΚ) αποφάσεις Prigge, ο.π., σκ. 40, της 12ης.1.2010, (Τμήμα μείζονος σύνθεσης), Petersen, ο.π., σκ. 32, Palacios de la Villa, ο.π., σκ. 43]. Οι ρυθμίσεις της οδηγίας εισάγουν σε περιορισμένο βαθμό, εξαιρέσεις από την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως ως προς την απαγόρευση των διακρίσεων, μεταξύ άλλων, προκειμένου για τις συνθήκες εργασίας, όπως αυτή οριοθετείται από τις ρυθμίσεις αυτές. Ειδικότερα, αποκλίσεις από την απαγόρευση της διακριτικής μεταχειρίσεως για όλους τους λόγους που απαριθμούνται στο άρθρο 1 της οδηγίας συγχωρούνται σε δύο περιπτώσεις: α. στην περίπτωση των μέτρων που προβλέπει ο εθνικός νόμος και τα οποία είναι αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία για την ασφάλεια, την προάσπιση της τάξεως και την πρόληψη ποινικών παραβάσεων, την προστασία της υγείας και των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων (άρθρο 2 παράγραφος 5 της οδηγίας) και β. στην περίπτωση που, λόγω της φύσεως των συγκεκριμένων επαγγελματικών δραστηριοτήτων ή του πλαισίου εντός του οποίου ασκούνται αυτές, ένα από τα απαριθμούμενα στο άρθρο 1 της οδηγίας χαρακτηριστικά αποτελεί ουσιαστική και καθοριστική επαγγελματική προϋπόθεση, εφόσον ο επιδιωκόμενος στόχος είναι θεμιτός και η προϋπόθεση αυτή είναι ανάλογη (άρθρο 4 παράγραφος 1 της οδηγίας). Με την διάταξη του άρθρου 2 παράγραφος 5 της οδηγίας 2000/78/ΕΚ, ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε να αποτρέψει και να επιλύσει τυχόν σύγκρουση στον τομέα της

απασχολήσεως και της εργασίας, μεταξύ, αφενός μεν, της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, αφετέρου δε, της ανάγκης διασφαλίσεως της δημόσιας τάξεως, ασφάλειας και υγείας, της αποτροπής των παραβάσεων, καθώς και της προστασίας των δικαιωμάτων και των ατομικών ελευθεριών που είναι απαραίτητα για τη λειτουργία μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Ο εν λόγω νομοθέτης αποφάσισε ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις που απαριθμούνται στο άρθρο 2 παράγραφος 5 της οδηγίας 2000/78, οι αρχές που θέτει αυτή δεν εφαρμόζονται σε μέτρα που συνεπάγονται διαφορετική μεταχείριση βάσει ενός από τους λόγους που προβλέπει το άρθρο 1 της εν λόγω οδηγίας, με τον όρο, όμως, ότι τα μέτρα αυτά είναι «αναγκαία» για την επίτευξη των προαναφερθέντων σκοπών (ΔΕΕ απόφαση Prigge, ο.π., σκ. 54 - 55). Δεδομένου, εξ άλλου, ότι το άρθρο 2 παράγραφος 5 αποτελεί παρέκκλιση από την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς. Υπέρ της συσταλτικής ερμηνείας συνηγορεί και το γράμμα της διατάξεως αυτής (ΔΕΕ αποφάσεις Petersen, ο.π., σκ. 60, Prigge, ο.π., σκ. 56). Εξ άλλου, ειδική απόκλιση από την απαγόρευση της διακριτικής μεταχειρίσεως λόγω ηλικίας, που αποτελεί, σύμφωνα με την 25η αιτιολογική σκέψη της προαναφερθείσας οδηγίας, ουσιώδες στοιχείο για την πραγματοποίηση των στόχων που καθορίζονται στις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση και για την ενθάρρυνση της ποικιλομορφίας στην απασχόληση και έχει αναγνωρισθεί από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης [ΔΕΕ(ΔΕΚ) αποφάσεις Mario Vital Perez, ο.π., σκ. 24, Prigge, ο.π., σκ. 38, της 22ας.11.2005 (Τμήμα μείζονος σύνθεσης), C-144/04, Mangold, σκ. 75, ΣΤΕ 3184/2017, 3185/2017, 109/2018 7μ., 110/2018 7μ., 694/208, 695/2018, 2421/2018], προβλέπεται στο άρθρο 6 της οδηγίας, στην περίπτωση που στο πλαίσιο του εθνικού δικαίου εξυπηρετούνται θεμιτοί σκοποί κοινωνικής πολιτικής, ιδίως δε σκοποί που συνδέονται με την πολιτική της απασχολήσεως, της αγοράς εργασίας ή της επαγγελματικής κατάρτισεως [ΔΕΕ (ΔΕΚ) αποφάσεις της 5ης.3.2009, C-388/07, Age Concern England, σκ. 46, της 18ης.6.2009 C-88/08, Hütter, σκ. 41, Prigge, ο.π., σκ. 80-81], εφ' όσον τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη των επιδιωκόμενων

σκοπών είναι πρόσφορα και αναγκαία [ΔΕΕ (ΔΕΚ) αποφάσεις Mario Vital Perez, ο.π., σκ. 45, Petersen, ο.π., σκ. 40, Palacios de la Villa, ο.π., σκ. 57]. Εν προκειμένω οι διατάξεις του άρθρου 48 του ν. 4559/2018, περί υποχρεωτικής αποχωρήσεως από την υπηρεσία των Μουφτήδων με την συμπλήρωση του 67ου έτους της ηλικίας τους, καθιερώνει άμεση διάκριση για αυτούς σε σχέση με τους Μουφτήδες που δεν έχουν συμπληρώσει το ηλικιακό αυτό όριο, κατά την έννοια της προπαρατεθείσας διατάξεως του άρθρου 2 παράγραφοι 1 και 2 στοιχείο α' της οδηγίας 2000/78/ΕΚ (βλ. ΔΕΕ (ΔΕΚ) αποφάσεις Palacios de la Villa, ο.π., σκ. 51, Prigge, ο.π., σκ. 43-45, Petersen, ο.π., σκ. 35, της 21ης.7.2011, C-159/10 και 160/10, Fuchs και Köhler, σκ. 34, της 6ης.11.2012, C-286/12, Επιτροπή κατά Ουγγαρίας, σκ. 50-51, πρβλ. και ΣΤΕ 1706/2013, 3184/2017, 3185/2017, 109/2018 7μ., 110/2018 7μ., 694/208, 695/2018, 2421/2018, 222/2019). Οι διατάξεις όμως αυτές του άρθρου 48 του ν. 4559/2018 εξυπηρετούν τον δημοσίου συμφέροντος σκοπό της διασφάλισης, εκτός της εύρυθμης λειτουργίας της Μουφτείας με τον προγραμματισμό εκ μέρους της Πολιτείας της ομαλής διαδοχής στην δημόσια αυτή υπηρεσία, επιπέδου γενικής διευθύνσεως, της ορθής και αποτελεσματικής ασκήσεως των σημαντικών δικαιοδοτικών αρμοδιοτήτων, που αναθέτει ο νομοθέτης στους Μουφτήδες, από πρόσωπα που διαθέτουν τις σωματικές και τις πνευματικές δυνάμεις και ικανότητες που απαιτούνται για την άρτια άσκησή τους, δεδομένου ότι οι δυνάμεις και ικανότητες αυτές αποτελούν, κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας, χαρακτηριστικά συνδεδόμενα με την ηλικία. Συνακολούθως, οι διατάξεις αυτές εξυπηρετούν τον, ομοίως δημοσίου συμφέροντος, σκοπό της προστασίας των δικαιωμάτων των μουσουλμάνων Ελλήνων της περιοχής που επιλέγουν να υπαγάγουν τις προαναφερθείσες υποθέσεις οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου στην δικαιοδοσία των Μουφτήδων, αφού σημαντικές έννομες σχέσεις τους κρίνονται από αυτούς και ως εκ τούτου είναι κρίσιμη η διασφάλιση της ικανότητάς τους να διατυπώσουν δικαιοδοτική κρίση βάσει του γενικώς αποδεκτού ηλικιακού κριτηρίου, κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας. Με αυτά τα δεδομένα, ο επιδιωκόμενος σκοπός ευρίσκει κατ' αρχήν έρεισμα στο

άρθρο 2 παράγραφος 5 της οδηγίας, αφού η επίδικη ρύθμιση περί ορίου ηλικίας επιδιώκει και την προστασία των δικαιωμάτων άλλων και συγκεκριμένα των μουσουλμάνων Ελλήνων της περιοχής. Περαιτέρω, το επίδικο μέτρο είναι πρόσφορο για την επίτευξη των προαναφερόμενων σκοπών, όπως επιδιώκουν οι ρυθμίσεις του άρθρου 48 του ν. 4559/2018, αφού η θέσπιση ορίου ηλικίας για την αποχώρηση των Μουφτήδων από την υπηρεσία εξυπηρετεί πράγματι τους σκοπούς αυτούς, σύμφωνα με τα διδάγματα της κοινής πείρας και αφού, άλλωστε, αποτελεί τον γενικώς ισχύοντα κανόνα για την αποχώρηση από την υπηρεσία των δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων στην Ελλάδα και στα περισσότερα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (πρβλ. ΣΤΕ 229/2019, 1706/2013). Εξ άλλου οι αναφερθείσες ρυθμίσεις του άρθρου 48 του ν. 4559/2018 είναι αναγκαίες λαμβανομένου υπ' όψιν α. ότι οι προεκτεθέντες σκοποί δεν είναι δυνατόν να επιτευχθούν εξίσου αποτελεσματικά με ηπιότερα μέσα, δεδομένου ότι η προβλεπόμενη στην παράγραφο 1 του άρθρου 2 της κυρωθείσας από 24.12.1990 πράξεως νομοθετικού περιεχομένου δυνατότητα παύσεως των Μουφτήδων, προϋποθέτει την ύπαρξη νόσου ή την συνδρομή υπηρεσιακής ανεπάρκειας που βεβαιώνεται με αιτιολογημένη απόφαση συμβουλίου και δεν διασφαλίζει ούτε την ορθή και αποτελεσματική άσκηση των σημαντικών δικαιοδοτικών αρμοδιοτήτων τους μέχρις ότου παυθούν ούτε τον προγραμματισμό της ομαλής διαδοχής στην υπηρεσία, όπως ήδη αναφέρθηκε και β. ότι το όριο ηλικίας για την αποχώρηση των Μουφτήδων, που είναι δημόσιοι υπάλληλοι και διορίζονται με δεκαετή θητεία (που μπορεί να ανανεωθεί), στους οποίους ανατίθενται και δικαιοδοτικά έργα, παρίσταται, κατ' αρχήν, εύλογο, κατά την κοινή πείρα, λαμβανομένης υπ' όψιν της φύσεως και της σημασίας των αρμοδιοτήτων τους καθώς και του ότι εναρμονίζεται με το γενικώς ισχύον όριο ηλικίας για την υπηρεσία των ανώτατων δικαστικών λειτουργών (καθώς και των καθηγητών των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων) και των δημοσίων υπαλλήλων και των υπαλλήλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, όπως ήδη αναφέρθηκε (πρβλ. ΣΤΕ 3798/2014 Ολομέλεια και 222/2019, 1706/2013). Επίσης ουδεμία εξαίρεση θεσπίζεται από το επίδικο μέτρο

αποχωρήσεως λόγω συμπληρώσεως του οριζόμενου ορίου ηλικίας και, ως εκ τούτου, δεν θίγεται η συνοχή και η συστηματικότητα, με την οποία εξυπηρετούνται οι επιδιωκόμενοι με αυτό σκοποί [πρβλ. ΔΕΚ (ΔΕΕ) Fuchs και Köhler, ο.π., σκ. 85-93, Petersen, ο.π., σκ. 53, της 10ης.3.2009 (Τμήμα μείζονος σύνθεσης), C-169/07, Hartlauer, σκ. 55, ΣΤΕ 1706/2013]. Με τα δεδομένα αυτά, οι αναφερθείσες ρυθμίσεις του άρθρου 48 του ν. 4559/2018 θεσπίζουν μέτρο πρόσφορο για την επίτευξη των προαναφερθέντων σκοπών, το οποίο δεν βαίνει πέραν του αναγκαίου, λαμβανομένου υπ' όψιν και του ότι ο δικαστικός έλεγχος της συμφωνίας προς την οδηγία 2000/78/ΕΚ της ουσιαστικής εκτιμήσεως του νομοθέτη ως προς την θέσπιση του συγκεκριμένου ορίου ηλικίας είναι έλεγχος ορίων, προκειμένου να μην υποκαθίσταται ο δικαστής στο έργο του νομοθέτη (βλ. ΣΤΕ 851/2011 7μ., 3762/2010 7μ., πρβλ. και ΣΤΕ 3798/2014 Ολομέλεια). Άλλωστε η προμνησθείσα διάκριση λόγω ηλικίας δικαιολογείται και βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 1 της οδηγίας 2000/78. Σύμφωνα με την διάταξη αυτή της οδηγίας, προκειμένου να μην συνιστά διάκριση, η διαφορετική μεταχείριση πρέπει να βασίζεται σε έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1 της οδηγίας 2000/78 και το εν λόγω χαρακτηριστικό πρέπει να αποτελεί «ουσιαστική και καθοριστική επαγγελματική προϋπόθεση». Δεν συνιστά ουσιαστική και καθοριστική επαγγελματική προϋπόθεση ο λόγος επί του οποίου βασίζεται η διαφορετική μεταχείριση, αλλά ένα χαρακτηριστικό συνδεδεμένο με τον λόγο αυτόν [ΔΕΕ αποφάσεις της 12ης.1.2010 (Τμήμα μείζονος σύνθεσης), C-229/08, Wolf, σκ. 35, Prigge, ο.π., σκ. 66, Mario Vital Perez, ο.π., σκ. 36, της 15ης.11.2016 (τμήμα μείζονος σύνθεσης), C-258/15, Sorondo, σκ. 33]. Σύμφωνα, επίσης, με την 23η αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, η διαφορετική μεταχείριση μπορεί να δικαιολογείται σε «πολύ περιορισμένες περιπτώσεις», όταν ένα γνώρισμα που συνδέεται, μεταξύ άλλων, με την ηλικία συνιστά ουσιαστική και καθοριστική επαγγελματική προϋπόθεση (ΔΕΕ Prigge, ο.π., σκ. 71, Mario Vital Perez, ο.π., σκ. 46). Το άρθρο 4 παράγραφος 1 της οδηγίας, όσον αφορά την επιτρεπόμενη παρέκκλιση από την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς (ΔΕΕ Prigge, ο.π., σκ. 72, Petersen, σκ. 60, Mario Vital Perez, ο.π., σκ.

47). Εν προκειμένω, όπως προαναφέρθηκε, οι Μουφτήδες ασκούν, μεταξύ άλλων, σημαντικά δικαιοδοτικά καθήκοντα, για την άρτια άσκηση των οποίων κρίσιμες είναι οι σωματικές και πνευματικές τους δυνάμεις και ικανότητες που συναρτώνται, κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας, με την ηλικία. Συνεπώς, η καλή σωματική και πνευματική κατάσταση των Μουφτήδων αποτελεί «ουσιαστική και καθοριστική επαγγελματική προϋπόθεση», κατά την έννοια του άρθρου 4 παράγραφος 1 της οδηγίας, για την άσκηση των καθηκόντων τους και συνδέεται με την ηλικία τους (πρβλ. αποφάσεις ΔΕΕ Wolf, ο.π., σκ. 41, Prigge, ο.π., σκ. 67, Mario Vital Perez, ο.π., σκ. 37 και 41, Sorondo, ο.π., σκ. 34). Ο προαναφερθείς σκοπός που εξυπηρετείται με το επίδικο ηλικιακό όριο είναι θεμιτός και κατά την έννοια του άρθρου 4 παράγραφος 1 της οδηγίας (πρβλ. αποφάσεις ΔΕΕ Wolf, ο.π., σκ. 39, Prigge, ο.π., σκ. 69). Το εν λόγω μέτρο είναι πρόσφορο και αναγκαίο για την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών, σύμφωνα με τα εκτεθέντα στο πλαίσιο εξετάσεως της δικαιολογήσεώς του βάσει του άρθρου 2 παράγραφος 5 της οδηγίας. Συνεπώς, το επίδικο ηλικιακό όριο δικαιολογείται και βάσει του άρθρου 4 παράγραφος 1 της οδηγίας. Τέλος με τις διατάξεις του άρθρου 48 του ν. 4559/2018, περί ορίου ηλικίας για την υπηρεσία των Μουφτήδων, εισάγεται κατ' αρχήν διαφορετική μεταχείριση, που στηρίζεται ευθέως στην θρησκεία, μεταξύ των Μουφτήδων, που είναι μουσουλμάνοι θρησκευτικοί λειτουργοί, και των λοιπών θρησκευτικών λειτουργών στην Ελλάδα και δη των Μητροπολιτών της Εκκλησίας της Ελλάδος, ως προς τους οποίους δεν προβλέπεται ανώτατο όριο ηλικίας για την υπηρεσία τους (πρβλ. ΔΕΕ απόφαση της 22ας.1.2019, Τμήμα μείζονος σύνθεσης, C-193/17, Cresco Investigation GmbH, σκ. 40 και 44). Ωστόσο, όπως έχει προαναφερθεί, οι Μουφτήδες είναι δημόσιοι υπάλληλοι, κατέχοντες θέση γενικού διευθυντή, με θρησκευτικά και πνευματικά καθήκοντα, στους οποίους ανατίθενται τα προεκτεθέντα δικαιοδοτικά έργα με τις οριζόμενες στον νόμο προϋποθέσεις και δεν τελούν υπό ανάλογες συνθήκες με τους Μητροπολίτες, θρησκευτικούς λειτουργούς της Εκκλησίας της Ελλάδος, που δεν είναι δημόσιοι υπάλληλοι και στους οποίους δεν ανατίθενται δικαιοδοτικές αρμοδιότητες (πρβλ. ΔΕΕ Cresco Investigation GmbH,

ο.π., σκ. 41). Επομένως, οι εν λόγω διατάξεις του άρθρου 48 του ν. 4559/2018 δεν καθιερώνουν ανεπίτρεπτη άμεση διάκριση λόγω θρησκείας, κατά την έννοια του άρθρου 2 παράγραφος 2 στοιχ. α΄ της οδηγίας 2000/78. Κατόπιν των προηγουμένων, η θεσπιζόμενη με τις διατάξεις του άρθρου 48 του ν. 4559/2018 διάκριση λόγω ηλικίας ή θρησκείας δεν παραβιάζει τις διατάξεις της οδηγίας 2000/78/EK και του ν. 4443/2016 (πρβλ. ΣτΕ 229/2019, 3762/2010 7μ., 851/2011 7μ.) και πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι όλοι οι περί του αντιθέτου προβαλλόμενοι λόγοι. Τούτο δε ανεξαρτήτως του ζητήματος εάν το άρθρο 17 παράγραφος 1 ΣΛΕΕ, περί ουδετερότητας της Ένωσης όσον αφορά την οργάνωση, από τα κράτη μέλη, των σχέσεών τους με τις εκκλησίες και τις θρησκευτικές ενώσεις ή κοινότητες, εμποδίζει την εφαρμογή της οδηγίας 2000/78 στην προκειμένη περίπτωση (βλ. αποφάσεις ΔΕΕ της 22ας.1.2019, Τμήμα μείζονος σύνθεσης, C-193/17, Cresco Investigation GmbH, της 17ης.4.2018, Τμήμα μείζονος σύνθεσης, C 414/16, Egenberger, σκ. 57, και της 11ης.9.2018, Τμήμα μείζονος σύνθεσης, C 68/17, IR, σκ. 48).

15. Επειδή σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, η αυτοδίκαιη λύση της υπηρεσιακής σχέσεως του αιτούντος ως Μουφτή, λόγω του ότι είχε υπερβεί το 67ο έτος της ηλικίας του, νομίμως διαπιστώθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση, κατ' εφαρμογή της διατάξεως της παραγράφου 3 του άρθρου 48 του ν. 4559/2018, παρά τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα από τον αιτούντα.

16. Επειδή κατόπιν των προηγουμένων, η κρινόμενη αίτηση πρέπει να απορριφθεί.

Διά ταύτα

Απορρίπτει την αίτηση.

Διατάσσει την κατάπτωση του παραβόλου.

Επιβάλλει στον αιτούντα την δικαστική δαπάνη του Δημοσίου που ανέρχεται σε τετρακόσια εξήντα (460) ευρώ.

1.2. ΣτΕ 1412/2019 Ε΄ Τμήμα

Πρόεδρος: Α. Ράντος

Εισηγητής: Θ. Ζιάμου, Πάρεδρος ΣτΕ

Δικηγόροι: Α.-Γ. Σπυριδωνίδης (αιτούντες), Γ. Καφήρα (ΝΣΚ)

Δασικοί Χάρτες – Εκτελεστός χαρακτήρας πράξεων - Προθεσμία προσβολής τους με αίτηση ακυρώσεως

Υπόκεινται σε αίτηση ακυρώσεως, τόσο οι πράξεις κύρωσης που εκδίδονται κατά το άρθρο 17 του ν. 3889/2010 και αφορούν το μέρος των αναρτηθέντων δασικών χαρτών που δεν έχει αμφισβητηθεί με την άσκηση αντιρρήσεων, όσο και οι πράξεις κύρωσης που εκδίδονται δυνάμει του άρθρου 19 του ίδιου νόμου, δηλαδή μετά την εξέταση των αντιρρήσεων που ασκήθηκαν από τους ενδιαφερομένους και, εφόσον συντρέχει περίπτωση, μετά τη διόρθωση των χαρτών σύμφωνα με όσες από τις αντιρρήσεις έγιναν δεκτές.

Εφόσον μόνη εκτελεστή πράξη στη διαδικασία κύρωσης δασικού χάρτη είναι η δημοσιευτέα στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως πράξη κύρωσης του χάρτη, από τη δημοσίευση της τελευταίας αυτής κυρωτικής πράξης τεκμαίρεται η γνώση του ενδιαφερόμενου για την κύρωση του αναρτηθέντος δασικού χάρτη και εκκινεί η προθεσμία άσκησης αιτήσεως ακυρώσεως κατά της κυρωτικής πράξης όπως ορίζεται στο νόμο 3889/2010 [άρθρο 19 παρ. 4 (5)], υπό την προϋπόθεση, βεβαίως, ότι έχουν τηρηθεί προσηκόντως από τη Διοίκηση οι διατυπώσεις δημοσιότητας της ανάρτησης των δασικών χαρτών.

1. ...

2. Επειδή, με την αίτηση αυτή ζητείται η ακύρωση: 1) της υπ' αριθμ. 65244/21.9.2016 απόφασης του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Μακεδονίας – Θράκης (Δ' 343/2016), με την οποία κυρώθηκε ο δασικός χάρτης της Τοπικής Κοινότητας Ασβεστοχωρίου του Δήμου Πυλαίας – Χορτιάτη της Περιφερειακής Ενότητας Θεσσαλονίκης, καθ' ο μέρος δύο τμήματα ιδιοκτησίας των αιτούντων, εκτάσεως 859,19 τμ και 2602,62 τμ, χαρακτηρίζονται ως έκταση με δασική βλάστηση και ως αναδασωτέα έκταση, αντιστοίχως, και 2) της υπ' αριθμ. 98/10.9.2015 απόφασης της Επιτροπής Εξέτασης Αντιρρήσεων του Δημοτικού Διαμερίσματος Ασβεστοχωρίου, με την οποία απορρίφθηκαν οι από 9.5.2013 αντιρρήσεις της δεύτερης και τέταρτης εκ των αιτούντων κατά του ως άνω χαρακτηρισμού. Οι ένδικες εκτάσεις ευρίσκονται στα όρια του Δημοτικού Διαμερίσματος Ασβεστοχωρίου του Δήμου Χορτιάτη Ν. Θεσσαλονίκης, στην ειδικότερη θέση "Ανδρέα Γκούτη" ή

“Πέριξ Χωριού” και ανήκουν σε ευρύτερη περιοχή εκτάσεως 3.408 τμ ή 3.462 τμ με την επωνυμία “Πανόρι”.

3. Επειδή, με τις διατάξεις των άρθρων 13 και 14 του ν. 3889/2010 (Α΄ 182), όπως ίσχυαν κατά τον κρίσιμο χρόνο, ρυθμίσθηκε η διαδικασία κατάρτισης και θεώρησης των δασικών χαρτών (άρθρο 13), καθώς και ανάρτησής τους (άρθρο 14). Ειδικότερα, στο άρθρο 14 του ως άνω ν. 3889/2010, όπως αυτό ίσχυε κατά το χρόνο ανάρτησης του ένδικου δασικού χάρτη και άσκησης των ένδικων αντιρρήσεων, δηλαδή, πριν από την τροποποίησή του με τα άρθρα 7 του ν. 4164/2013 (Α΄ 156/9.7.2013) και 153 παρ. Β΄ του ν. 4389/2016 (Α΄ 94/27.5.2016), ορίστηκαν, ειδικότερα, τα εξής: «1. Αμέσως μετά τη θεώρησή του, σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 13, ο δασικός χάρτης αναρτάται με μέριμνα της αρμόδιας για τη θεώρηση Διεύθυνσης Δασών, μαζί με πρόσκληση των ενδιαφερομένων για την υποβολή αντιρρήσεων κατ’ αυτού, σε εμφανή θέση των γραφείων της Διεύθυνσης Δασών, στο οικείο Δασαρχείο και στα δημοτικά και τοπικά δημοτικά ή διαμερισματικά καταστήματα των οικείων πρωτοβάθμιων ΟΤΑ. Για την ανάρτηση συντάσσεται πρωτόκολλο, το οποίο υπογράφεται από το δασικό ή δημοτικό υπάλληλο που διενεργεί την ανάρτηση και ένα μάρτυρα. Ηλεκτρονικό αντίγραφο του θεωρημένου δασικού χάρτη αποστέλλεται επίσης στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. 2. Ο δασικός χάρτης δημοσιοποιείται και μέσω διαδικτύου από τις ιστοσελίδες του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, της οικείας Περιφέρειας και της εταιρείας “ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ Α.Ε.". Ο χάρτης παραμένει αναρτημένος στο διαδίκτυο μέχρι την κύρωσή του. 3. Ανακοίνωση για την ανάρτηση του δασικού χάρτη και πρόσκληση των ενδιαφερομένων να υποβάλουν αντιρρήσεις δημοσιεύεται: α. στις ιστοσελίδες της προηγούμενης παραγράφου και β. σε δύο ημερήσιες εφημερίδες πανελλαδικής κυκλοφορίας και μία τοπική, με φροντίδα και δαπάνη της Διεύθυνσης Δασών». Οι ως άνω διατάξεις, εξάλλου, όπως ισχύουν ήδη τροποποιηθείσες (άρθρο 14 παρ. 2) προβλέπουν ότι “Από την ημερομηνία της κατά τα ανωτέρω [διαδικτυακής] δημοσιοποίησης τεκμαίρεται η πλήρης γνώση κάθε ενδιαφερόμενου τρίτου προκειμένου να ασκήσει τις προβλεπόμενες αντιρρήσεις”. Με τα επόμενα άρθρα του ίδιου νόμου καταστρώθηκε σύστημα υποβολής αντιρρήσεων κατά των αναρτηθέντων δασικών χαρτών και εξέτασής τους, καθώς και κύρωσης

των χαρτών, σε πρώτο στάδιο κατά το μέρος που το περιεχόμενό τους δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο αντιρρήσεων και, εν τέλει, αφού εξετασθούν οι αντιρρήσεις, κατά το μέρος που αμφισβητήθηκαν με αυτές. Ειδικότερα, με το άρθρο 15 του ν. 3889/2010, όπως η παράγραφος 1 του άρθρου αυτού τροποποιήθηκε με το άρθρο 55 παρ. 2 του ν. 4030/2011 (Α' 249), ορίζονται τα εξής: «1. Κατά του περιεχομένου του δασικού χάρτη που αναρτήθηκε επιτρέπεται η υποβολή αντιρρήσεων μέσα σε αποκλειστική προθεσμία εξήντα (60) ημερών και σύμφωνα με τα οριζόμενα στην πρόσκληση υποβολής αντιρρήσεων, η οποία αρχίζει από την τελευταία δημοσίευση της σχετικής πρόσκλησης στον τύπο. ... 2. Αντιρρήσεις μπορούν να υποβάλουν φυσικά και νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου, εφόσον επικαλούνται για τη θεμελίωση του εννόμου συμφέροντός τους εμπράγματα ή ενοχικά δικαιώματα στις εκτάσεις που περιλαμβάνονται στον αναρτηθέντα δασικό χάρτη. ... 3. Στις αντιρρήσεις αναγράφονται, επί ποινή απαραδέκτου: α. οι γεωγραφικές συντεταγμένες των κορυφών του πολυγώνου που περικλείει την έκταση της οποίας αμφισβητείται ο χαρακτήρας, σύμφωνα με τον αναρτηθέντα δασικό χάρτη, και το εμβαδόν αυτής, β. τα στοιχεία στα οποία στηρίζεται το έννομο συμφέρον του ενδιαφερόμενου, και γ. τα στοιχεία που πιστοποιούν την καταβολή του αναλογούντος ειδικού τέλους. 4. Με τις αντιρρήσεις προβάλλονται λόγοι που αφορούν αποκλειστικά και μόνο την αμφισβήτηση του χαρακτήρα των εμφανιζόμενων στο χάρτη εκτάσεων. 5. ...». Στο επόμενο άρθρο 16 ρυθμίζεται η διαδικασία υποβολής των αντιρρήσεων, στο δε άρθρο 17 του ν. 3889/2010, όπως αυτό είχε τροποποιηθεί αρχικώς με το άρθρο 55 του ν. 4030/2011 και αντικαταστάθηκε στη συνέχεια με την παρ. 4 του άρθρου 7 του ν. 4164/2013 (που εφαρμόζεται και σε εκκρεμείς κατά τη δημοσίευσή του διαδικασίες σύμφωνα με τις μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 13 του νόμου αυτού), προβλέπονται τα εξής: «1. Μετά τη λήξη της προθεσμίας υποβολής αντιρρήσεων η εταιρεία “ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ”, όπως αυτή μετονομάζεται, επεξεργάζεται τα στοιχεία των αντιρρήσεων και αποτυπώνει στο δασικό χάρτη με πράσινο περίγραμμα και πράσινη διαγράμμιση τις εκτάσεις για τις οποίες δεν υποβλήθηκαν αντιρρήσεις. 2. Ο δασικός χάρτης με αποτυπωμένες τις εκτάσεις, για τις οποίες δεν ασκήθηκαν αντιρρήσεις, διαβιβάζεται από την εταιρεία “ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ”, όπως αυτή μετονομάζεται, στον αρμόδιο Γενικό Γραμματέα της

οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης. 3. Ο δασικός χάρτης κυρώνεται ως προς τα τμήματά του με πράσινο περίγραμμα και πράσινη διαγράμμιση, με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης που εκδίδεται εντός δέκα (10) ημερών από την περιέλευσή του σε αυτόν. 4. Ο κυρωμένος δασικός χάρτης δημοσιεύεται αμέσως στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Από την ημερομηνία δημοσίευσής του καθίσταται οριστικός και έχει πλήρη αποδεικτική ισχύ σε κάθε διοικητική ή δικαστική αρχή για όλα τα τμήματα που αποτυπώνονται με πράσινο περίγραμμα και πράσινη διαγράμμιση. Για τα τμήματα που αποτελούν δασικές περιοχές των παραγράφων 1, 2, 3, 4 και 5 του άρθρου 3 του ν. 998/1979 εφαρμόζονται και ισχύουν οι διατάξεις της δασικής νομοθεσίας. 5. Ο δασικός χάρτης των προηγούμενων παραγράφων έχει, ως προς τα τμήματα για τα οποία ασκήθηκαν αντιρρήσεις, προσωρινή ισχύ έως τη δημοσίευση της κατά το άρθρο 19 του παρόντος απόφασης κύρωσης του Γενικού Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης. 6. ...». Ακολουθώντας, στο άρθρο 18, όπως η παράγραφος 1 του άρθρου αυτού τροποποιήθηκε αρχικώς με το άρθρο 55 παρ. 5 του ν. 4030/2011 και αντικαταστάθηκε στη συνέχεια με την παρ. 5 του άρθρου 7 του ν. 4164/2013 (που εφαρμόζεται και στις εκκρεμείς κατά τη δημοσίευσή του διαδικασίες βάσει των μεταβατικών διατάξεων του άρθρου 13 του νόμου αυτού), ρυθμίζεται η διαδικασία εξέτασης των ασκηθεισών αντιρρήσεων. Ειδικότερα ορίζονται τα εξής: «1. Οι υποβληθείσες αντιρρήσεις εξετάζονται από τις τριμελείς Επιτροπές Εξέτασης Αντιρρήσεων (ΕΠΕΑ), οι οποίες συγκροτούνται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης στην έδρα της οικείας Διεύθυνσης Δασών, εκτός εάν καθορισθεί διαφορετική έδρα με την απόφαση συγκρότησης. ... 2. ... 3. ... 5. Κατά τη διαδικασία των αντιρρήσεων δεν εξετάζονται θέματα ιδιοκτησίας παρά μόνο στο μέτρο που αυτό είναι αναγκαίο για την απόδειξη του εννόμου συμφέροντος ούτε θίγονται ιδιοκτησιακά δικαιώματα του Δημοσίου ή ιδιωτών. 6. Η κρίση των ΕΠΕΑ για το δασικό, αναδασωτέο ή μη χαρακτήρα διαμορφώνεται με βάση: α) τον αναρτηθέντα δασικό χάρτη, β) τα προσκομιζόμενα από τον υποβάλλοντα τις αντιρρήσεις στοιχεία, γ) τις πληροφορίες που έχει υποχρέωση να παρέχει σε αυτή η εταιρεία “ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ”, όπως αυτή μετονομάζεται, με τη μορφή υπομνήματος και σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις της δασικής

νομοθεσίας, τις σχετικές αποφάσεις και οδηγίες του Υπουργείου Περιβάλλοντος καθώς και τις Τεχνικές Προδιαγραφές κατάρτισης των Δασικών Χαρτών. Οι ΕΠΕΑ επιπροσθέτως αποφαίνονται για την ορθή ή μη αποτύπωση της θέσης και των αποτυπωθέντων ορίων των εκτάσεων: α) για τις οποίες εκδόθηκαν πράξεις, σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 14 του ν. 998/1979 και β) αυτών που έχουν κηρυχθεί αναδασωτές. 7. Οι ΕΠΕΑ αποφαίνονται για τις αντιρρήσεις εντός προθεσμίας τεσσάρων (4) μηνών από τη διαβίβασή τους προς αυτές. Η προθεσμία αυτή μπορεί να παρατείνεται για δύο (2) επιπλέον μήνες με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, ύστερα από σχετικό αίτημα του Προέδρου της ΕΠΕΑ. Η απόφαση λαμβάνεται σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας που κυρώθηκε με το άρθρο 1 του ν. 2690/1999 (Α'45) και θα πρέπει να είναι επαρκώς τεκμηριωμένη και αιτιολογημένη. Εφόσον έχει υποβληθεί αίτημα παράστασης από τεχνικό σύμβουλο, αυτός ειδοποιείται από το γραμματέα της Επιτροπής για να προσέλθει και να διατυπώσει τις απόψεις του. 8. ... 9. Μετά την ολοκλήρωση της εξέτασης των αντιρρήσεων αναρτάται στις ιστοσελίδες του Υπουργείου Περιβάλλοντος, της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης και της εταιρείας "ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ", όπως αυτή μετονομάζεται, συνοπτικός κατάλογος με τις αποφάσεις των ΕΠΕΑ επί του συνόλου των υποβληθεισών αντιρρήσεων κατά του αναρτηθέντος δασικού χάρτη. Ο κατάλογος παραμένει αναρτημένος στο διαδίκτυο για χρονικό διάστημα έξι (6) μηνών από τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της κυρωτικής απόφασης της παραγράφου 2 του άρθρου 19.» Στη συνέχεια, στο άρθρο 19, όπως αυτό είχε αντικατασταθεί αρχικώς με την παρ. 6 του άρθρου 7 του ν. 4164/2013 και στη συνέχεια με την παρ. Α του άρθρου 153 του ν. 4389/2016 και ίσχυε κατά το χρόνο έκδοσης της προσβαλλόμενης πράξης κύρωσης του ένδικου δασικού χάρτη (21.9.2016), ορίζονται τα εξής: «1. Με βάση τις αποφάσεις των ΕΠΕΑ επί των ασκηθεισών αντιρρήσεων, ο δασικός χάρτης που κυρώθηκε σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 17, συμπληρώνεται και διορθώνεται από την οικεία Διεύθυνση Δασών ή σε περίπτωση εφαρμογής της παραγράφου 4 του άρθρου 13 από την ΕΚΧΑ ΑΕ, για τις εκτάσεις για τις οποίες έγιναν δεκτές αντιρρήσεις, το αργότερο εντός δύο (2) μηνών από την ολοκλήρωση της εξέτασης του συνόλου των

αντιρρήσεων από τις ΕΠΕΑ. Ομοίως, ο δασικός χάρτης διορθώνεται και συμπληρώνεται και για το κυρωμένο τμήμα του, με βάση τις αποφάσεις των ΕΠΕΑ επί αντιρρήσεων που εξετάστηκαν, αν κατά την κρίση της Επιτροπής επιφύλαξε πλάνη της Διοίκησης σχετικά με την αποτύπωση της θέσης ή των ορίων τμημάτων του. Η οικεία Διεύθυνση Δασών θεωρεί τον χάρτη εντός της προθεσμίας του πρώτου εδαφίου της παραγράφου. Σε περίπτωση συμπλήρωσης και διόρθωσης του δασικού χάρτη με ευθύνη της ΕΚΧΑ ΑΕ, η ανωτέρω θεώρηση διενεργείται από τη Διεύθυνση Δασών εντός δέκα πέντε (15) ημερών από την υποβολή σε αυτή από την ΕΚΧΑ ΑΕ του συμπληρωμένου και διορθωμένου χάρτη. Στην περίπτωση που κατά τις ανωτέρω διορθώσεις και συμπληρώσεις του δασικού χάρτη διαπιστωθούν σφάλματα, αυτά υποδεικνύονται από τη Διεύθυνση Δασών με σχετική έκθεση και η θεώρηση ολοκληρώνεται σε προθεσμία δέκα (10) ημερών από την επανυποβολή του. Η επανυποβολή του διορθωμένου χάρτη πραγματοποιείται εντός δέκα πέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση της ανωτέρω έκθεσης. Ο κατά τα ανωτέρω θεωρημένος δασικός χάρτης υποβάλλεται από τη Διεύθυνση Δασών στο Συντονιστή Αποκεντρωμένης Διοίκησης και κυρώνεται στο σύνολό του, μέσα σε δέκα (10) ημέρες από την περιέλευσή του σε αυτόν, με απόφασή του, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. 3. Από την ημερομηνία δημοσίευσής του ο κυρωμένος δασικός χάρτης καθίσταται στο σύνολό του οριστικός και έχει πλήρη αποδεικτική ισχύ σε κάθε διοικητική ή δικαστική αρχή για τα τμήματα που αποτελούν δασικές εν γένει εκτάσεις των παραγράφων 1, 2, 3, 4 και 5 του άρθρου 3 του ν. 998/1979, όπως ισχύει. Επί των ανωτέρω εκτάσεων εφαρμόζονται οι διατάξεις της δασικής νομοθεσίας, με την επιφύλαξη των προβλεπόμενων στην παράγραφο 5 του άρθρου 3 ως προς τις χορτολιβαδικές και τις πετρώδεις και βραχώδεις εκτάσεις των περιπτώσεων α΄ και β΄ της ως άνω παραγράφου. 4. Ο κυρωμένος δασικός χάρτης τηρείται στον ειδικό δικτυακό τόπο της παραγράφου 11 του άρθρου 13 από την οικεία Διεύθυνση Δασών της Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Αντίγραφα του κυρωμένου δασικού χάρτη σε ψηφιακή διανυσματική μορφή αποστέλλονται αμελλητί στην αρμόδια υπηρεσία της Γενικής Διεύθυνσης Ανάπτυξης και Προστασίας Δασών και Αγροπεριβάλλοντος στην οποία τηρείται κεντρική βάση δεδομένων δασικών χαρτών. Επίσης, αντίγραφα σε ψηφιακή διανυσματική μορφή αποστέλλονται

στην ΕΚΧΑ ΑΕ. Μέσω του ειδικού δικτυακού τόπου της παραγράφου 11 του άρθρου 13, παρέχεται σε κάθε δημόσια αρχή η δυνατότητα χρήσης των στοιχείων του κυρωμένου δασικού χάρτη για την επίτευξη της αποστολής και των στόχων της. 5. Κατά των πράξεων κύρωσης δασικών χαρτών επιτρέπεται η άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Αίτηση ακυρώσεως κατά του κυρωθέντος δασικού χάρτη δύναται να ασκήσει και ο Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας για την παράλειψη να περιληφθεί σε αυτόν ορισμένη δασική εν γένει έκταση. Σε περίπτωση έκδοσης ακυρωτικής δικαστικής απόφασης, αν η πλημμέλεια για την οποία έγινε δεκτή η αίτηση ακυρώσεως ανάγεται στο στάδιο της διαδικασίας των αντιρρήσεων, η υπόθεση παραπέμπεται στην ΕΠΕΑ, εφόσον αυτή υφίσταται, άλλως στο Τεχνικό Συμβούλιο Δασών, το οποίο επιλαμβάνεται, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 9 του ν. 998/1979, όπως ισχύει, μέσα σε τρεις (3) μήνες.» Περαιτέρω, στην παρ. 2 του άρθρου 20 του ίδιου νόμου, όπως ισχύει ήδη μετά την τροποποίησή του αρχικώς με το άρθρο 55 παρ. 8 του ν. 4030/2011 και στη συνέχεια με την παρ. 7 του άρθρου 7 του ν. 4164/2013 και μετά την αντικατάστασή του με την παρ. Η του άρθρου 153 του ν. 4389/2016, ορίζεται ότι: «2. Μετά την κύρωση του δασικού χάρτη, για τις εκτάσεις που σύμφωνα με αυτόν δεν διέπονται από τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας, δεν προβάλλονται δικαιώματα από το Ελληνικό Δημόσιο».

4. Επειδή, όπως προκύπτει από τις προαναφερόμενες διατάξεις, **με τις διατάξεις των άρθρων 13 και 14 του ν. 3889/2010 (Α΄ 182) ρυθμίζονται η κατάρτιση, η θεώρηση και η ανάρτηση των δασικών χαρτών, κατά του περιεχομένου των οποίων προβλέπεται η υποβολή αντιρρήσεων από τους ενδιαφερομένους σύμφωνα με όσα ειδικότερα ορίζονται στις διατάξεις των άρθρων 15 και 16 του ίδιου νόμου. Περαιτέρω, οι επόμενες διατάξεις των άρθρων 17 και 19 του ίδιου νόμου, οι οποίες τροποποιήθηκαν με νεώτερες [βλ. άρθρα 55 παρ. 2 του ν. 4030/2011 (Α΄ 249), 7 παρ. 4 του ν. 4164/2013 (Α΄ 156), 153 παρ. Γ΄ του ν. 4389/2016 (Α΄ 94) κ.ά.], καθιέρωσαν σύστημα κύρωσης των δασικών χαρτών σε δύο στάδια, το οποίο διατηρήθηκε, κατά τα βασικά του χαρακτηριστικά, και μετά τις ως άνω τροποποιήσεις του νόμου. Κατά το πρώτο στάδιο (άρθρο 17), που εκκινεί μετά τη λήξη της προθεσμίας υποβολής αντιρρήσεων, επισημαίνονται οι εκτάσεις του δασικού χάρτη για τις**

οποίες δεν ασκήθηκαν αντιρρήσεις και αυτός κυρώνεται αρμοδίως κατά το μέρος αυτό, αφού γίνουν, τυχόν, αναγκαίες διορθώσεις. Κατά το δεύτερο στάδιο (άρθρο 19), το οποίο έπεται των αντιρρήσεων και λαμβάνει χώρα μετά την ολοκλήρωση της εξέτασής τους, ο δασικός χάρτης κυρώνεται όπως έχει διορθωθεί βάσει των αντιρρήσεων που έγιναν δεκτές και συμπληρωθεί με την επισήμανση των εκτάσεων που, αν και δασικού χαρακτήρα, δεν είχαν περιληφθεί στην κύρωση του άρθρου 17 για το λόγο ότι ο δασικός τους χαρακτήρας είχε αμφισβητηθεί με αντιρρήσεις, των οποίων, κατά το χρόνο της αρχικής κύρωσης (άρθρο 17), ήταν άδηλη η έκβαση. Κατά το προπεριγραφόμενο, επομένως, σύστημα, μόνη η παραδεκτή άσκηση αντιρρήσεων κατά του αναρτηθέντος δασικού χάρτη αποκλείει την κύρωσή του κατά το αμφισβητούμενο με αυτές μέρος πριν από την εξέταση των αντιρρήσεων αυτών. Κατά συνέπεια, δασικός χάρτης που κυρώνεται σύμφωνα με το άρθρο 17 του ν. 3889/2010, δεν επιτρέπεται να περιλαμβάνει, ως δασικού χαρακτήρα, εκτάσεις ως προς τις οποίες έχουν ασκηθεί παραδεκτές αντιρρήσεις, πριν από την ολοκλήρωση της εξετάσεώς τους (ΣτΕ 1458/2018, σκ. 5).

5. Επειδή, περαιτέρω, σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις του ν. 3889/2010, όλες οι πράξεις, με τις οποίες κυρώνονται οι αναρτηθέντες δασικοί χάρτες, αποτελούν εκτελεστές διοικητικές πράξεις, κατά των οποίων χωρεί αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Υπόκεινται, επομένως, σε αίτηση ακυρώσεως, τόσο οι πράξεις κύρωσης που εκδίδονται κατά το άρθρο 17 του ν. 3889/2010 και αφορούν το μέρος των αναρτηθέντων δασικών χαρτών που δεν έχει αμφισβητηθεί με την άσκηση αντιρρήσεων, όσο και οι πράξεις κύρωσης που εκδίδονται δυνάμει του άρθρου 19 του ίδιου νόμου, δηλαδή μετά την εξέταση των αντιρρήσεων που ασκήθηκαν από τους ενδιαφερομένους και, εφόσον συντρέχει περίπτωση, μετά τη διόρθωση των χαρτών σύμφωνα με όσες από τις αντιρρήσεις έγιναν δεκτές, ως προς τις οποίες (πράξεις), άλλωστε, η δυνατότητα ασκήσεως αιτήσεως ακυρώσεως προβλέπεται ρητώς από το άρθρο 19 παρ. 4 του ν. 3889/2010 (19 παρ. 5, μετά την αντικατάσταση του άρθρο 19 με το άρθρο 153 παρ. Ζ του ν. 4389/2016). Εξάλλου, οι κατά τα άρθρα 15 και 16 του

ίδιου νόμου αντιρρήσεις, οι οποίες δεν στρέφονται κατά διοικητικής πράξης, αλλά κατά αναρτηθέντων δασικών χαρτών που υπόκεινται σε κύρωση, δεν συνιστούν, προεχόντως για το λόγο αυτό, ενδικοφανή προσφυγή, κωλύουσα, κατά το άρθρο 45 παρ. 2 του π.δ. 18/1989 (Α' 8) την αίτηση ακυρώσεως. Εάν οι εν λόγω αντιρρήσεις ασκηθούν και απορριφθούν από την ΕΠΕΑ, η νομιμότητα της απόρριψής τους αμφισβητείται με αίτηση ακυρώσεως που στρέφεται όχι κατά της απορριπτικής απόφασης της ΕΠΕΑ αλλά κατά της τελικής πράξης με την οποία κυρώνεται ο δασικός χάρτης κατά το άρθρο 19 του ν. 3889/2010, αφού η άσκηση αντιρρήσεων δεν επιτρέπει να συμπεριληφθούν οι αμφισβητούμενες εκτάσεις στο δασικό χάρτη που κυρώνεται κατά το άρθρο 17. Αντικείμενο ακυρωτικού ελέγχου, στην περίπτωση αυτή, είναι η αιτιολογία απόρριψης των εν λόγω ισχυρισμών, η οποία προκύπτει, μεταξύ άλλων, από το διοικητικό φάκελο που θα έχει σχηματισθεί κατά την εξέταση των αντιρρήσεων (ΣτΕ 156/2019, βλ. σχετικώς και ΣτΕ 1810/2018 επταμ., 554/2018, 2938, 1544/2017). Εξάλλου, όπως έχει κριθεί περαιτέρω, κατά την έννοια των σχετικών διατάξεων του άρθρου 17 του ν. 3889/2010, ερμηνευομένων σε συνδυασμό με το ως άνω άρθρο 14, που προβλέπει διατυπώσεις ευρείας δημοσιότητας για την ανάρτηση των δασικών χαρτών προτού αυτοί κυρωθούν, ώστε να ασκηθούν εντός συγκεκριμένης προθεσμίας αντιρρήσεις κατά του περιεχομένου τους, οι ενδιαφερόμενοι τεκμαίρεται ότι γνωρίζουν την ανάρτηση των δασικών χαρτών και, επομένως, την επικείμενη κύρωσή τους κατά το μέρος που δεν θα αποτελέσει αντικείμενο αντιρρήσεων, ήδη από την ολοκλήρωση των ανωτέρω διατυπώσεων δημοσιότητας. Ως εκ τούτου, η προθεσμία ασκήσεως αιτήσεως ακυρώσεως κατά της κύρωσης του μη αμφισβητηθέντος με αντιρρήσεις δασικού χάρτη, η κατάρτιση και ανάρτηση του οποίου είναι γνωστή στον ενδιαφερόμενο λόγω της προηγηθείσης δημοσιότητας (πρβλ. *a contrario* ΣτΕ 2531/2005 επταμ.), κινείται από τη δημοσίευση της κυρωτικής απόφασης στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, δεδομένου, μάλιστα, ότι ο χάρτης αναφέρεται σε σημαντικού εμβαδού και ευρεία έκταση. Δεν ασκεί δε επιρροή ότι το τμήμα της έκτασης στο οποίο αφορά η κάθε αίτηση ακυρώσεως είναι, ενδεχομένως, μικρό και

εντοπισμένο (πρβλ. ΣτΕ 2473/2013, 3982/2009 Ολομ.). Άλλως έχει το ζήτημα στην περίπτωση που οι διατυπώσεις δημοσιότητας της ανάρτησης των δασικών χαρτών δεν έχουν τηρηθεί ή υπήρξαν ελλιπείς ή μη προσήκουσες, οπότε δεν μπορεί να στοιχειοθετηθεί τεκμήριο πλήρους γνώσης του περιεχομένου των χαρτών και να κινηθεί η προθεσμία άσκησης αντιρρήσεων. Άλλως, επίσης, έχει το ζήτημα όταν εκτάσεις εμπίπτουσες σε εγκεκριμένα σχέδια πόλεως ή πολεοδομικές μελέτες ως δομήσιμες, οπότε ο ενδιαφερόμενος, γνωρίζοντας ότι το ακίνητό του ευρίσκεται εντός πολεοδομημένης περιοχής, ευλόγως δεν επιδεικνύει ενδιαφέρον για το περιεχόμενο του δασικού χάρτη, περιλαμβάνονται εν τούτοις στο χάρτη ως δασικές (ΣτΕ 2938/2017, 1544/2017), όταν, δηλαδή, και ο νομοθέτης (βλ. στ. γ.16.ι ΥΑ 199284/707/14.12.2010, Β΄ 2159, εκδοθείσης κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 21 του ν. 3889/2010) θεωρεί περιττή την υποβολή αντιρρήσεων. Σε αμφότερες τις εν λόγω διαφορετικές περιπτώσεις η προθεσμία ασκήσεως αιτήσεως ακυρώσεως κατά της κύρωσης του δασικού χάρτη του άρθρου 17 του ν. 3889/2010 δεν κινείται από τη δημοσίευση της κυρωτικής απόφασης στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, αλλά από τη γνώση της εκ μέρους του ενδιαφερομένου (ΣτΕ 2572/2018, 1810/2018 επταμ., 558/2018).

6. Επειδή, σύμφωνα με τα ανωτέρω, εφόσον μόνη εκτελεστή πράξη στη διαδικασία κύρωσης δασικού χάρτη είναι η δημοσιευτέα στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως πράξη κύρωσης του χάρτη, από τη δημοσίευση της τελευταίας αυτής κυρωτικής πράξης τεκμαίρεται η γνώση του ενδιαφερόμενου για την κύρωση του αναρτηθέντος δασικού χάρτη και εκκινεί η προθεσμία άσκησης αιτήσεως ακυρώσεως κατά της κυρωτικής πράξης όπως ορίζεται στο νόμο 3889/2010 [άρθρο 19 παρ. 4 (5)], υπό την προϋπόθεση, βεβαίως, ότι έχουν τηρηθεί προσηκόντως από τη Διοίκηση οι διατυπώσεις δημοσιότητας της ανάρτησης των δασικών χαρτών. Τούτο ισχύει ανεξαρτήτως εάν έχει προηγηθεί ή όχι η άσκηση αντιρρήσεων κατά του αναρτηθέντος δασικού χάρτη (άρθρο 19 ή άρθρο 17 του ν. 3889/2010), αφού η άσκηση αντιρρήσεων δεν προδιαγράφεται στο νόμο ως υποχρεωτικό στάδιο της διαδικασίας που απολήγει στην κύρωση του δασικού χάρτη αλλά ως δυνατότητα που

παρέχεται από το νόμο στον ενδιαφερόμενο για την εκκαθάριση, από νομικής και τεχνικής απόψεως, των ζητημάτων που άπτονται του χαρακτήρα της έκτασης ως δασικής ή μη και με απώτερο σκοπό τη λυσιτελέστερη άσκηση, εκ μέρους του, του δικαιώματος δικαστικής προστασίας κατά της τελικώς εκδιδόμενης κυρωτικής πράξης. Εφόσον δε ο ενδιαφερόμενος βαρύνεται κατά νόμο με την παρακολούθηση της διαδικασίας κύρωσης του αναρτηθέντος δασικού χάρτη, στην οποία ο ίδιος οικειοθελώς συμμετείχε με την υποβολή αντιρρήσεων, ο ίδιος βαρύνεται με την επίδειξη επιμέλειας στην τήρηση των προθεσμιών για την άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως κατά της οριστικής πράξης κύρωσης δασικού χάρτη, προβαίνοντας στις απαραίτητες ενέργειες ώστε να λάβει γνώση της απάντησης της Διοίκησης επί των αντιρρήσεων και των στοιχείων του φακέλου που αποτέλεσαν το έρεισμα της αιτιολογίας της Διοίκησης για το χαρακτηρισμό έκτασης της ιδιοκτησίας του ως δασικής. Στην ειδική, όμως, περίπτωση κατά την οποία, στη διάρκεια της εξηκονθήμερης προθεσμίας από τη δημοσίευση της πράξης κύρωσης του δασικού χάρτη, μετά την πάροδο της οποίας ο ενδιαφερόμενος δεν έχει πλέον δικαίωμα άσκησης αιτήσεως ακυρώσεως, κοινοποιηθεί στον ενδιαφερόμενο, με πρωτοβουλία της Διοίκησης, η απάντησή της επί των αντιρρήσεων, τότε και μόνο η σχετική δικονομική προθεσμία άσκησης αιτήσεως ακυρώσεως εκκινεί από την ενέργεια αυτή της κοινοποίησης, ώστε ο ενδιαφερόμενος να διατηρεί ακέραιο το στάδιο δικονομικής προστασίας των δικαιωμάτων του, που προβλέπεται από το νόμο. Αντιθέως, η κοινοποίηση, στον ενδιαφερόμενο της απάντησης της Διοίκησης επί των αντιρρήσεων μετά την πάροδο της εξηκονθήμερης προθεσμίας για την άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως, δηλαδή, σε χρόνο κατά τον οποίο αυτός έχει ήδη, κατά τα προεκτεθέντα, απολέσει ήδη την προθεσμία προσβολής της μόνης αυτοτελώς προσβλητής εκτελεστής κυρωτικής πράξης, δεν δύναται να έχει τα ίδια ως άνω αποτελέσματα παρέκτασης της εν λόγω δικονομικής προθεσμίας, διότι τούτο θα οδηγούσε, αντιστρόφως, στην καταστρατήγηση των διατάξεων που προβλέπουν την άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως κατά της πράξης κύρωσης δασικού χάρτη, η δημοσίευση της οποίας δημιουργεί, κατά τα προαναφερόμενα, νόμιμο

τεκμήριο γνώσης εκ μέρους των ενδιαφερομένων. Συνεπώς, στην περίπτωση αυτή, η εν λόγω επιγενόμενη κοινοποίηση δεν συνιστά την αφετηρία προσβολής με αίτηση ακυρώσεως της μόνης προσβλητής πράξης κύρωσης του δασικού χάρτη, αλλ' αφετηρία παραμένει η επομένη της δημοσίευσης της κυρωτικής πράξης.

7. Επειδή, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, στις 20.11.2012 αναρτήθηκε ο δασικός χάρτης της Τοπικής Ενότητας Ασβεστοχωρίου του Δήμου Πυλαίας – Χορτιάτη της Π.Ε. Θεσσαλονίκης (βλ. την υπ' αριθμ. 94470/20.11.2012 πράξη του Διευθυντή Δασών Ν. Θεσσαλονίκης). Κατά του εν λόγω δασικού χάρτη η δεύτερη και τέταρτη εκ των αιτούντων άσκησαν τις υπ' αριθμ. πρωτ. 36758/9.5.2013 αντιρρήσεις, κατά το μέρος που δύο γεωτεμάχια, φερόμενα ως συνιδιοκτησία τους, εμβαδού 859, 19 τμ και 2602,62 τμ, εμφανίζονται ως έκταση με δασική βλάστηση και ως αναδασωτέα έκταση αντιστοίχως. Στη συνέχεια, με την 65244/21.9.2016 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Μακεδονίας - Θράκης (Δ' 343/3.11.2016), ο ως άνω χάρτης κυρώθηκε, κατ' εφαρμογή του άρθρου 19 παρ. 2 του ν. 3889/2010, αφού ελήφθησαν υπόψη οι εκδοθείσες σε διαφορετικές ημερομηνίες σχετικές αποφάσεις της Επιτροπής Εξέτασης Αντιρρήσεων (ΕΠΕΑ) της Τοπικής Κοινότητας Ασβεστοχωρίου του Δήμου Πυλαίας – Χορτιάτη, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η ήδη συμπροσβαλλόμενη υπ' αριθμ. 98/10.9.2015 απόφαση της ΕΠΕΑ Δημοτικού Διαμερίσματος Ασβεστοχωρίου, με την οποία απορρίφθηκαν οι προαναφερόμενες αντιρρήσεις της δεύτερης και τέταρτης εκ των αιτούντων. Ενόψει των αναφερόμενων ανωτέρω (σκέψη 5), απαραδέκτως προσβάλλεται αυτοτελώς στην προκειμένη περίπτωση, ως στερούμενη εκτελεστού χαρακτήρα, η ως άνω 98/10.9.2015 απόφαση της Επιτροπής Εξέτασης Αντιρρήσεων (ΕΠΕΑ) της Τοπικής Ενότητας Χορτιάτη του Δήμου Πυλαίας - Χορτιάτη Νομού Θεσσαλονίκης, η νομιμότητα της οποίας κρίνεται, κατά τα προεκτεθέντα, στο πλαίσιο ελέγχου της συμπροσβαλλόμενης πράξης κύρωσης του δασικού χάρτη, εφόσον εκδόθηκε, νομίμως, πριν από την έκδοση της εν λόγω κυρωτικής πράξης. Περαιτέρω, ενόψει των γενομένων δεκτών ανωτέρω (σκέψη 6), εμπροθέσμως ασκείται η κρινόμενη αίτηση στις 20.2.2017 (ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης στο Διοικητικό Εφετείο Θεσσαλονίκης) από τη δεύτερη αιτούσα, στην οποία η Διοίκηση κοινοποίησε

την απάντηση επί των 36758/9.5.2013 αντιρρήσεων στις 23.12.2016 (βλ. το υπ' αριθμ. πρωτ. 84559/5.12.2016 έγγραφο του Διευθυντή Δασών Θεσσαλονίκης και το σχετικό από 23.12.2016 αποδεικτικό επιδόσεως), δηλαδή, εντός της εξηκονθήμερης προθεσμίας για την άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως κατά της πράξης κύρωσης του δασικού χάρτη Ασβεστοχωρίου (65244/21.9.2016, Δ' 343/3.11.2016, ημερομηνία πραγματικής κυκλοφορίας ΦΕΚ: 8.11.2016), από την επομένη δε της ως άνω κοινοποίησης (24.12.2016) κινήθηκε νέα εξηκονθήμερη προθεσμία για την άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως. Αντιθέτως, εκπροθέσμως ασκείται η κρινόμενη αίτηση από την τέταρτη αιτούσα, στην οποία κοινοποίησε μεν η Διοίκηση την απάντηση επί των αντιρρήσεων στις 7.12.2016 (βλ. το υπ' αριθμ. πρωτ. 84530/5.12.2016 έγγραφο του Διευθυντή Δασών Θεσσαλονίκης και το σχετικό από 7.12.2016 αποδεικτικό επιδόσεως), δηλαδή, εντός της εξηκονθήμερης προθεσμίας για την άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως κατά της κυρωτικής του δασικού χάρτη πράξης, η ίδια, όμως, κατέθεσε την κρινόμενη αίτηση, από κοινού με τους λοιπούς ομοδίκους, στις 20.2.2017, όταν πλέον είχε παρέλθει η εξηκονθήμερη προθεσμία που κινήθηκε εκ νέου από την επομένη της ως άνω κοινοποίησης (8.12.2016). Εξάλλου, εκπροθέσμως ασκείται η κρινόμενη αίτηση κατά της ως άνω κυρωτικής του δασικού χάρτη πράξης από τους πρώτο και τρίτο εκ των αιτούντων, μετά την παρέλευση εξήντα ημερών από την ημερομηνία πραγματικής κυκλοφορίας του ως άνω ΦΕΚ (8.11.2016), λαμβανομένου υπόψη ότι οι ως άνω αιτούντες δεν άσκησαν αντιρρήσεις κατά του αναρτηθέντος δασικού χάρτη.

8. Επειδή, προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη κύρωσης του δασικού χάρτη Ασβεστοχωρίου πρέπει να ακυρωθεί ως προώρως εκδοθείσα, διότι δεν προηγήθηκε της έκδοσης και δημοσίευσης της πράξης αυτής η κοινοποίηση της απόφασης της Επιτροπής Εξέτασης Αντιρρήσεων επί των υποβληθεισών αντιρρήσεων, τούτο δε κατά παραβίαση των άρθρων 15 και 19 του ν. 3889/2010 ερμηνευόμενων υπό το φως του άρθρου 20 παρ. 1 και 2 του Συντάγματος. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, διότι **η μη συκοινοποίηση της προεκδοθείσας απορριπτικής των αντιρρήσεων πράξης δεν επηρεάζει το κύρος της κυρωτικής του δασικού χάρτη πράξης.** Τυχόν δε προσθέτως αποδιδόμενες πλημμέλειες στην αιτιολογία της κυρωτικής πράξης, προκύπτουσες από το περιεχόμενο της απορριπτικής των

αντιρρήσεων πράξης, μπορεί, σε κάθε περίπτωση, να προβληθούν με δικόγραφο προσθέτων λόγων ακυρώσεως.

9. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται ότι ήταν μη νόμιμη, εν προκειμένω, η συγκρότηση της Επιτροπής Εξέτασης Αντιρρήσεων λόγω της παράλειψης προηγούμενης έκδοσης ατομικής πράξης συγκρότησης της εν λόγω Επιτροπής, που να εξατομικεύει τα συμμετέχοντα μέλη, αλλά και λόγω της παράλειψης έκδοσης κανονιστικής πράξης που να καθορίζει την αρμοδιότητά έκαστης από τις λειτουργούσες στην περιοχή δικαιοδοσίας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Μακεδονίας – Θράκης επιτροπής, κατά παραβίαση του άρθρου 13 παρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, ερμηνευόμενου σε συνδυασμό με το άρθρο 18 παρ. 1 του ν. 3889/2010. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος διότι, ανεξαρτήτως εάν η παράλειψη προηγούμενης έκδοσης ατομικής πράξης συγκρότησης της Επιτροπής θα συνιστούσε πλημμέλεια της προσβαλλόμενης πράξης, πάντως, στην προκειμένη περίπτωση η Επιτροπή Εξέτασης Αντιρρήσεων Δασικού Χάρτη Τοπικής Κοινότητας Ασβεστοχωρίου και Εξοχής του Δήμου Πυλαίας – Χορτιάτη Π.Ε. Θεσσαλονίκης συγκροτήθηκε, χωριστά από την Επιτροπή Εξέτασης Αντιρρήσεων Δασικού Χάρτη Τοπικής Κοινότητας Χορτιάτη του Δήμου Πυλαίας - Χορτιάτη Π.Ε. Θεσσαλονίκης (υπ' αριθμ. 102549/14.12.2012 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Μακεδονίας – Θράκης, ΥΟΟΔ 29/2013), με την υπ' αριθμ. 102547/14.12.2012 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Μακεδονίας – Θράκης (ΥΟΟΔ 29/30.1.2013) και τροποποιήθηκε (με αντικατάσταση μέλους) με την υπ' αριθμ. 91488/5.12.2013 απόφαση του ίδιου οργάνου (ΥΟΟΔ 24/23.1.2013). Οι αρμοδιότητες δε των Επιτροπών Εξέτασης Αντιρρήσεων ορίζονται ευθέως και ενιαίως από το νόμο (άρθρο 18 του ν. 3889/2010 όπως ισχύει).

10. Επειδή, προβάλλεται, περαιτέρω, ότι κατά παραβίαση της αρχής της αμεροληψίας (άρθρο 7 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας) συμμετείχε στην Επιτροπή Εξέτασης Αντιρρήσεων ο δασολόγος Π. Κ., ο οποίος είχε προειλημμένη γνώμη για το χαρακτήρα της ένδικης έκτασης, διότι είχε την ευθύνη σύνταξης του αντίστοιχου δασικού χάρτη του έτους 1995 και διότι είχε τοποθετηθεί για το ζήτημα του χαρακτηρισμού ευρύτερης της ένδικης έκτασης, στο πλαίσιο της 34385/1995 έκθεσης πραγματογνωμοσύνης που

συνέταξε εξ αφορμής δίκης διεξαγόμενης μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της τότε υφιστάμενης Κοινότητας Ασβεστοχωρίου. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος προεχόντως διότι η προηγούμενη έκφραση γνώμης υπαλλήλου κατά την άσκηση των καθηκόντων του και στο πλαίσιο άσκησης των αρμοδιοτήτων του, βάσει των ειδικών γνώσεών του, και μάλιστα επί διαφορετικού, έστω και συναφούς, ζητήματος, όπως εν προκειμένω, δεν δημιουργεί υπόνοιες μεροληψίας του συμμετέχοντος σε συλλογικό όργανο της Διοίκησης υπαλλήλου και συνακόλουθα του αποφασίζοντος διοικητικού οργάνου (πρβλ. ΣτΕ 3757/2007 7μ., επίσης ΣτΕ 4078/2014 7μ., 3457/2009 7μ.).

11. Επειδή, με τις 36578/9.5.2013 αντιρρήσεις κατά του αναρτηθέντος δασικού χάρτη Ασβεστοχωρίου προβλήθηκε ότι είναι εσφαλμένος ο χαρακτηρισμός των ένδικων εκτάσεων ως δασικών διότι ο χαρακτήρας των συγκεκριμένων εκτάσεων ως αγροτικών και, κατά ένα τμήμα, ως εξαιρουμένων της αναδάσωσης, άρα δε ως μη δημοσίων δασικών (κατ' άρθρο 10 παρ. 1 περ. Γ του ν. 3208/2003, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 55 παρ. 1 του ν. 4030/2011), προκύπτει από τους τίτλους ιδιοκτησίας των ακινήτων που ανάγονται στην εποχή της Τουρκοκρατίας (σχετικώς προσκομίζεται έκθεση πολιτικού μηχανικού για την εφαρμογή των τίτλων επί των γεωτεμαχίων), επιβεβαιώθηκε δε, κυρίως, με την προσκομισθείσα 16735/2010 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, με την οποία οι αιτούντες αναγνωρίστηκαν ως συγκύριοι των ακινήτων, διατάχθηκε η διόρθωση των κτηματολογικών στοιχείων και έγινε (παρεμπιπτόντως) δεκτό ότι οι ένδικες εκτάσεις αποτελούν γεωργικές καλλιεργήσιμες εκτάσεις (αμπέλια). Επίσης προβλήθηκε ότι ο αγροτικός χαρακτήρας των εκτάσεων είναι εμφανής από τη μορφολογία του εδάφους και από τον χαρακτηρισμό όλων των όμορων γεωτεμαχίων ως ΑΑ. Η επί των εν λόγω αντιρρήσεων 98/10.9.2015 απάντηση της Επιτροπής Εξέτασης Αντιρρήσεων φέρει την ακόλουθη αιτιολογία: "Η έκταση με ένδειξη ΑΝ εμπίπτει εντός των ορίων της ευρύτερης έκτασης που κηρύχθηκε αναδασωτέα με την ΓΔ 2328/73 απόφαση Νομάρχη Θεσσαλονίκης χωρίς να προκύπτει εάν αυτή υπάγεται ή όχι στις εξαιρούμενες της αναδάσωσης εκτάσεις γιατί δεν έχουν αποτυπωθεί τα όρια αυτών σε τοπογραφικό διάγραμμα που να συνοδεύει την απόφαση αυτή. Σύμφωνα λοιπόν και με τη νέα διάταξη της παρ. 7 εδάφιο β' άρθρ. 34 ν.

4280/14 που δίνει τη δυνατότητα στην ΕΠΕΑ να εξετάσει το χαρακτήρα της υπό αντίρρηση έκτασης, η Επιτροπή, αφού έλαβε υπόψη της όλα ανεξαιρέτως τα στοιχεία του φακέλου και την εισήγηση της Δ/σης Δασών Θεσσαλονίκης αποφαινεται ότι οι υπό αντίρρηση εκτάσεις φέρουν δασική βλάστηση τα έτη 1945, 1985 και 07-09 ως προκύπτει εκ των πινάκων 248/76 και του Ο/Φ 07-09. Κατόπιν των ανωτέρω, η ΕΠΕΑ α) δεσμεύεται από την κήρυξη ως αναδασωτέας της υπό αντίρρηση έκτασης με την ένδειξη ΑΝ, με την ΓΔ 2328/73 απόφαση Νομάρχη, όπως αυτή συμπληρώθηκε με την ΓΔ 1879/79 απόφαση Νομάρχη κατ' άρθρο 25 παρ. 7 εδάφιο (υπό ββ) ν. 3889/2010. β) Το τμήμα (1) με ένδειξη ΔΔ φέρει δασική βλάστηση ικανή να της προσδώσει δασικό χαρακτήρα και αποτελεί ενιαία δασοβιοκοινότητα με τις Βορείως και Δυτικώς αυτής δασικές εκτάσεις. Απορρίπτει αντίρρηση.” Εξάλλου, στην εισήγηση επί των αντιρρήσεων, στην οποία γίνεται παραπομπή με την απόφαση της Επιτροπής Εξέτασης Αντιρρήσεων, αναφέρονται τα εξής: “Το τμήμα 1 ΔΔ00122 εμβαδού 859,19 τμ, όπως περιγράφεται στο συνημμένο στο φάκελο τοπογραφικό διάγραμμα, στα πλαίσια των αναρτηθέντων δασικών χαρτών, είναι ΔΔ. Στους χάρτες του ν. 248/76 αποτελεί τμήμα του Κ.Α. 317985 (Α.Φ.Χ. 015641) και χαρακτηρίζεται ως “Δημόσια Δασική Έκταση” με Δασική μορφή το 1945 και δασική το έτος κατάρτισης των χαρτών (1985). Σήμερα η έκταση έχει δασική μορφή με πυκνή βλάστηση. Το τμήμα 2 ΑΝ00125 εμβαδού 2.602,62 τμ, όπως περιγράφεται στο συνημμένο στο φάκελο τοπογραφικό διάγραμμα, στα πλαίσια των αναρτηθέντων δασικών χαρτών είναι ΑΝ. Στους χάρτες του ν. 248/76 χαρακτηρίζεται ως “Δημόσια Δασική Έκταση” με δασικής μορφής το 1945 και δασική το έτος κατάρτισης των χαρτών (1985). Και σήμερα η έκταση είναι δασική με βλάστηση μεγαλύτερη του 40% και το τέμνει η ευρεία αναδασωτέα. Για τους παραπάνω λόγους εισηγούμαστε αρνητικά και για τα 2 τμήματα της αντίρρησης της αιτούσας.” Με τα παραπάνω δεδομένα, η αιτιολογία που παρέσχε η Διοίκηση αναφορικά με το δασικό χαρακτήρα των ένδικων εκτάσεων, για τις οποίες υποβλήθηκαν αντιρρήσεις από τις αιτούσες, είναι νόμιμη, καθόσον στηρίζεται, αφενός μεν στην κήρυξη τμήματος αυτών ως αναδασωτέων, αφετέρου δε και προεχόντως, στα μορφολογικά χαρακτηριστικά τους, όπως προκύπτουν διαχρονικά από τα δεδομένα ορθοφωτοχαρτών, κτηματολογικών χαρτών που συντάχθηκαν κατά το ν.

248/76 και σύγχρονης παρατήρησης, οι δε περί του αντιθέτου προβαλλόμενοι λόγοι ακυρώσεως είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι. Ειδικότερα, είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι οι λόγοι με τους οποίους προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη είναι ανατιολόγητη, διότι δεν γίνεται αναφορά σε στοιχεία χαρακτηρισμού της έκτασης ως δασικής (είδος δασικής βλάστησης, ποσοστό συγκόμωσης, πυκνότητα, οργανική ενότητα δασικής βλάστησης), ιδίως ενόψει της προκύπτουσας από δημόσια έγγραφα αγροτικής μορφής της έκτασης και της μορφολογίας της περιοχής ως απρόσφορης για την ανάπτυξη δασικής βλάστησης, διότι δεν επιχειρείται συνάρτηση του χαρακτήρα της έκτασης με το εμβαδόν κάθε τμήματος της έκτασης για το οποίο υποβλήθηκαν αντιρρήσεις και διότι γίνεται αόριστη αναφορά στη “συγκρότηση ενιαίας δασοβιοκοινότητας του τμήματος εμβαδού 859,19 τμ με τις φερόμενες ως κείμενες βορείως και δυτικώς του ακινήτου δασικές εκτάσεις”. Τούτο δε διότι ο νόμος αρκείται στην κάλυψη μίας έκτασης από δασική βλάστηση, ώστε να χαρακτηρίζεται αυτή ως δασική, χωρίς να ασκεί επιρροή η, τυχόν, πενιχρότητα της βλάστησης αυτής, ενώ, εφόσον μία έκταση καλύπτεται από βλάστηση δασικού χαρακτήρα, όπως εν προκειμένω, η συνδρομή των λοιπών προϋποθέσεων χαρακτηρισμού της ως δάσους ή δασικής, τις οποίες αναφέρει ο νόμος στο άρθρο 3 (ύπαρξη δασοβιοκοινότητας, βιολογική ισορροπία, κλπ) θεωρείται αυταπόδεικτη (βλ. ΣτΕ 2369/2018, σκ. 9, πρβλ. ΣτΕ 667/2004, 2625/2003, 2325, 2243/2000). Εξάλλου ούτε με τις υποβληθείσες αντιρρήσεις προσκομίστηκαν ειδικότερα στοιχεία σχετικά με τη μορφολογία και το μη δασικό χαρακτήρα των ένδικων εκτάσεων, παρά μόνο έγινε παραπομπή στα προκύπτοντα από έγγραφα σχετικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς των εκτάσεων. Ο ειδικότερος δε ισχυρισμός ότι οι επίδικες εκτάσεις, εκτός από ιδιωτικές, έχουν και αγροτικό χαρακτήρα, όπως προκύπτει από το περιεχόμενο των τίτλων ιδιοκτησίας των αιτούντων και των δικαιωπαρόχων τους και των σχετικών εγγραφών στο κτηματολόγιο και όπως αναγνωρίστηκε με την 16735/2010 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, είναι απορριπτέος, διότι, κατά τα παγίως κριθέντα (πρβλ. ΣτΕ 2312/2011, 2227/2008, 1672/2007, 3909/2006 κ.ά.), το σχετικό με τη φυτοκάλυψη ορισμένης έκτασης περιεχόμενο ιδιωτικών συμβολαιογραφικών εγγράφων δεν δεσμεύει τη σχετική κρίση της Διοίκησης ως προς το δασικό ή μη χαρακτήρα των εκτάσεων αυτών (βλ. ΣτΕ 3624/2014, σκ. 13), ενώ από την

παρεμπύπτουσα κρίση, την οποία και μόνο εκφέρουν αρμοδίως τα πολιτικά δικαστήρια σε σχέση με το δασικό χαρακτήρα μιας έκτασης, δεν παράγεται δεδουλευμένο που να δεσμεύει τις αρμόδιες για τον χαρακτηρισμό έκτασης ως δασικής, διοικητικές αρχές και το Συμβούλιο της Επικρατείας (πρβλ. ΣΤΕ 3021/2015, 1853/2013, 2519/2009 κ.ά.).

12. Επειδή, με την αίτηση προβάλλεται ότι μη νομίμως δεν αξιολογήθηκε αυτοτελώς από την Επιτροπή Εξέτασης Αντιρρήσεων ο μη δασικός χαρακτήρας των ένδικων εκτάσεων αλλά κρίθηκε ότι οι επίμαχες εκτάσεις είναι δασικές διότι εμπíπτουν, εν μέρει, στις εκτάσεις που είχαν κηρυχθεί αναδασωτές με την ΓΔ 2328/73 απόφαση Νομάρχη Θεσσαλονίκης (Β'1429/1973). Κατά τους ειδικότερα προβαλλόμενους ισχυρισμούς, η παραπομπή στην προαναφερόμενη πράξη αναδάσωσης δεν αποτελεί νόμιμο στοιχείο κρίσης των επίμαχων εκτάσεων ως δασικών διότι, όπως προκύπτει από το περιεχόμενο της σχετικής πράξης, η αναδάσωση δεν κηρύχθηκε για λόγους αποκατάστασης αποψιλωθέντος ή εκχερσωθέντος ή καταστραφέντος από πυρκαγιά δάσους αλλά για λόγους εξωραϊσμού του περιαστικού περιβάλλοντος, κατ' επίκληση των άρθρων 188 και 191 του ν.δ/τος 86/1969, συγχρόνως δε η ως άνω αναδασωτική πράξη διαλαμβάνει ρητή εξαίρεση από την κήρυξη ως αναδασωτέων των εκτάσεων που είναι μη δασικές, δηλαδή, μεταξύ άλλων, των εκτάσεων που είναι "γεωργοδενδροκομικώς καλλιεργούμενες", όπως είναι οι ένδικες, καθώς και των εκτάσεων για τις οποίες υφίστανται αναγνωριστικές της κυριότητας αποφάσεις, τέτοια δε απόφαση αποτελεί, εν προκειμένω, η 16735/2010 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτικός, προεχόντως, διότι η προσβαλλόμενη πράξη δεν στηρίζεται μόνο στην προαναφερόμενη πράξη αναδάσωσης αλλά αιτιολογείται ειδικότερα με βάση το χαρακτήρα και τη μορφολογία της περιοχής, όπως εκτίθεται στη σκέψη 8. Περαιτέρω δε, ο λόγος αυτός είναι απορριπτικός, κατά το πρώτο μιν σκέλος του, ως απαράδεκτος, διότι αμφισβητεί τη νομιμότητα της πράξης αναδάσωσης, το κύρος της οποίας, ως ατομικής διοικητικής πράξης, δεν επιτρέπεται να ελεγχθεί παρεμπιπτόντως στην παρούσα δίκη (πρβλ. ΣΤΕ 4405/2009, 2481/2009, 2957/2008, 1182/2016, κ.ά.), κατά το δεύτερο δε σκέλος του, ο λόγος είναι απορριπτικός ως αβάσιμος, διότι η διαλαμβανόμενη εξαίρεση στην ΓΔ 2328/73 πράξη αναδάσωσης αφορά τις εκτάσεις για τις οποίες υφίσταντο

ήδη κατά την έκδοσή της αποφάσεις αναγνωριστικές της κυριότητας, δεν γίνεται δε εν προκειμένω επίκληση δικαστικής απόφασης αναγνωριστικής της κυριότητας, προγενέστερης της αναδασωτικής πράξης (βλ. ΣΤΕ 3624/2014, σκ. 10).

13. Επειδή, προβάλλεται, περαιτέρω, ότι μη νομίμως αιτιολογείται η προσβαλλόμενη πράξη με αναφορά στα στοιχεία για το χαρακτήρα των ένδικων εκτάσεων ως δασικών, που προκύπτουν από κτηματολογικούς πίνακες συνταχθέντες σύμφωνα με το ν. 248/1976, δηλαδή, σε χρόνο κατά τον οποίο δεν παρασχέθηκε στους αιτούντες η δυνατότητα έκθεσης των απόψεών τους και προσκομιδής στοιχείων και λαμβανομένου υπόψη ότι, μετά τη θέση σε ισχύ των άρθρων 27 και 28 του ν. 2664/1998, οι κτηματολογικοί πίνακες του ν. 248/1976 δεν ασκούν πλέον οποιαδήποτε νόμιμη επιρροή. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος. Τούτο δε διότι, όπως έχει κριθεί (ΣΤΕ 4309/2001 7μ.), η διαδικασία κτηματογράφησης του ν. 248/1976, που προϋπέθετε κρίση για το δασικό ή μη χαρακτήρα της κτηματογραφούμενης έκτασης από συνεργείο κτηματογράφησης, αποτελούμενο κατά πλειοψηφία από δασολόγους, δηλαδή από πρόσωπα που έχουν την απαιτούμενη προς τούτο επιστημονική γνώση, ήταν καταρχήν πρόσφορη για την προστασία του δασικού χαρακτήρα εκτάσεων της χώρας και λαμβάνεται νομίμως υπόψη από τη Διοίκηση ως προς το χαρακτήρα της περιοχής, κατά τη διαδικασία κατάρτισης δασικού χάρτη βάσει των μεταγενέστερων πληρέστερων και πλέον προστατευτικών των δασών νόμων 998/1979 και 2664/1998 (ΣΤΕ 2940/2012, βλ. και άρθρο 21 παρ. 10 του ν. 3208/2003). Επομένως, νομίμως ελήφθη υπόψη, στην προκειμένη περίπτωση, μεταξύ άλλων στοιχείων του φακέλου, ο χαρακτηρισμός των ένδικων εκτάσεων ως δασικών στους κτηματολογικούς χάρτες της περιοχής που καταρτίστηκαν με βάση το ν. 248/1976.

14. Επειδή, προβάλλεται ότι η κρίση της Επιτροπής Εξέτασης Αντιρρήσεων περί του δασικού χαρακτήρα των ένδικων εκτάσεων, η οποία είναι αντίθετη σε όσα έγιναν δεκτά με την καταστάσα αμετάκλητη απόφαση 16735/2010 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, πρέπει να ακυρωθεί διότι παραβιάζει, αφενός μεν, τις αρχές της τελεσιδικίας των δικαστικών αποφάσεων και της μη επέμβασης της Διοίκησης στα κριθέντα με δικαστικές αποφάσεις (άρθρα 4 παρ. 1, 20 παρ. 1 και 26 παρ. 1 του Συντάγματος),

αφετέρου δε, την υποχρέωση συμμόρφωσης της Διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις (άρθρο 95 παρ. 5 του Συντάγματος). Στην προκειμένη δε περίπτωση, με την προαναφερόμενη δικαστική απόφαση βεβαιώθηκε, κατά τους ισχυρισμούς των αιτούντων, η ύπαρξη πραγματικών περιστατικών ως προς το χαρακτήρα των ένδικων εκτάσεων, ικανών να κλονίσουν το αιτιολογικό έρεισμα της κρίσης της Διοίκησης περί του δασικού χαρακτήρα των εκτάσεων αυτών, δεν ελήφθη όμως υπόψη η εν λόγω δικαστική απόφαση. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος διότι, όπως προβλέπεται ρητά στο νόμο (άρθρο 18 παρ. 7 του ν. 3889/2010 όπως ισχύει), κατά τη διαδικασία των αντιρρήσεων δεν εξετάζονται θέματα ιδιοκτησίας παρά μόνο στο μέτρο που αυτό είναι αναγκαίο για την απόδειξη του εννόμου συμφέροντος ούτε θίγονται ιδιοκτησιακά δικαιώματα του Δημοσίου ή ιδιωτών και, επομένως, η απόφαση του πολιτικού δικαστηρίου που προσκόμισαν οι αιτούσες προκειμένου να αποδείξουν τα ιδιοκτησιακά τους δικαιώματα επί των ένδικων εκτάσεων, δεν αποτελούσε νόμιμο στοιχείο κρίσης της Επιτροπής Εξέτασης Αντιρρήσεων και νομίμως δεν ελήφθη υπόψη από την εν λόγω Επιτροπή. Εξάλλου, όπως έχει κριθεί, **ο χαρακτηρισμός μιας έκτασης ως δασικής ή μη, με τις συνέπειες που επάγεται κατά το Σύνταγμα και το νόμο, είναι θέμα διοικητικής φύσης, η επίλυση του οποίου απόκειται, κατά το Σύνταγμα, στη Διοίκηση και σε περίπτωση αμφισβήτησης στο Συμβούλιο της Επικρατείας και τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια και, επομένως, οι αποφάσεις των πολιτικών δικαστηρίων που επιλύουν αμφισβητήσεις για το ιδιοκτησιακό καθεστώς δασών ή δασικών εκτάσεων κρίνουν με δύναμη δεδουλευμένου μόνον την ύπαρξη ή μη ιδιωτικών δικαιωμάτων σε τέτοιες εκτάσεις και δεν ασκούν επιρροή στο χαρακτήρα τους ως δασικών ή μη** (πρβλ. ΣτΕ 3021/2015, 1853/2013, 2519/2009, 3914/2007, 255/1997 κ.ά.). Ειδικότερα δε, η παρεμπόπτουσα κρίση που περιέχει η προαναφερόμενη 16735/2010 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης σχετικά με τον αγροτικό χαρακτήρα των ένδικων εκτάσεων, αφενός δεν παράγει δεδουλευμένο που να δεσμεύει τις διοικητικές αρχές ή το Συμβούλιο της Επικρατείας, αφετέρου ερείδεται στην εξέταση ιδιοκτησιακών τίτλων και όχι πραγματικών δεδομένων ή των μορφολογικών χαρακτηριστικών που είχαν διαχρονικά οι ένδικες εκτάσεις και,

για το λόγο επιπλέον αυτό, δεν δύναται να κλονίσει την αιτιολογία της κρίσης της Επιτροπής Εξέτασης Αντιρρήσεων Ασβεστοχωρίου.

15. Επειδή, προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη πρέπει να ακυρωθεί διότι δεν προηγήθηκε η κλήση των ενδιαφερόμενων σε ακρόαση, κατά παραβίαση του άρθρου 20 παρ. 2 του Συντάγματος. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος διότι η κρίση περί του δασικού χαρακτήρα μιας έκτασης εκφέρεται με βάση κριτήρια που είναι αντικειμενικά και δεν συνάπτονται με την υποκειμενική συμπεριφορά του ενδιαφερομένου και, επομένως, δεν απαιτείται ακρόαση του θιγόμενου πριν από την έκδοση της σχετικής διοικητικής πράξης (πρβλ. ΣΤΕ 4555/2015, 2895/2004, 2612/2003 7μ. κ.ά.). Εν πάση δε περιπτώσει, εφόσον η διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής Εξέτασης Αντιρρήσεων διεξήχθη κατόπιν υποβολής ενστάσεως εκ μέρους των αιτουσών, οι ίδιες έφεραν το βάρος προσκόμισης των σχετικών στοιχείων και της υποβολής αιτήσεως για παράσταση ενώπιον της Επιτροπής με τεχνικό σύμβουλο κατ' άρθρο 18 παρ. 7 του ν. 3889/2010 όπως ισχύει. Όμως, όπως βεβαιώνεται από τη Διοίκηση, οι αιτούσες δεν συμπλήρωσαν στην αίτησή τους την αντίστοιχη επιλογή εκπροσώπησης από τεχνικό σύμβουλο, κατά την κατάθεση του σχετικού εντύπου των αντιρρήσεων (βλ. υπ' αριθμ. πρωτ. 62628/12.11.2018 έγγραφο των απόψεων της Διοίκησης προς το Δικαστήριο).

16. Επειδή, προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη είναι ακυρωτέα διότι έχει εκδοθεί κατά παραβίαση του άρθρου 17 παρ. 1 του Συντάγματος και του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, εφόσον ο χαρακτηρισμός των ένδικων εκτάσεων ως δασικών έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία αξιοποίησης της περιουσίας των αιτούντων. Και ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος διότι **η κατάρτιση των δασικών χαρτών υπαγορεύεται από το δημόσιο συμφέρον της προστασίας του δασικού πλούτου της χώρας και αφορά, τόσο δημόσιες όσο και ιδιωτικές δασικές εκτάσεις, με την έννοια δε αυτή εναρμονίζεται τόσο με τις διατάξεις του άρθρου 17 παρ. 1 του Συντάγματος όσο και του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ** (πρβλ. ΣΤΕ Ολομ. 32/2013, σκ. 17).

17. Επειδή, κατόπιν των ανωτέρω, η κρινόμενη αίτηση πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Δ ι ά τ α ύ τ α

Απορρίπτει την αίτηση, σύμφωνα με το αιτιολογικό.

Διατάσσει την κατάπτωση του παραβόλου.

Επιβάλλει σε βάρος των αιτούντων τη δικαστική δαπάνη του Δημοσίου, η οποία ανέρχεται σε τετρακόσια εξήντα (460) ευρώ.

2. Πρόσφατη νομολογία του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών

1.1. ΣτΕ 91/2020

Πρόεδρος: Μ. Πατσαρίνου

Εισηγητής: Α. Μαυρομουστάκη, Εφέτης

Δικηγόροι: Ε. Πολύζου (αιτών), Α. Καρούκη (ΝΣΚ)

Αναγνώριση επαγγελματικής ισοδυναμίας.

Για το ζήτημα εάν οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους υποδοχής υποχρεούνται να αναγνωρίζουν, με την επιφύλαξη του άρθρου 57Α του π.δ. 38/2010, τον τίτλο τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης που έχει χορηγηθεί από ίδρυμα τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πιστοποιεί την ολοκλήρωση σπουδών που έχουν πραγματοποιηθεί εν όλω ή εν μέρει σε φορέα εγκατεστημένο στο κράτος μέλος υποδοχής ο οποίος δυνάμει της νομοθεσίας του τελευταίου αυτού κράτους μέλους δεν αναγνωρίζεται ως εκπαιδευτικό ίδρυμα, θα εφαρμοστούν αναλογικώς, όσα νομολογιακώς έχουν κριθεί από το ΔΕΚ για το ομοίως χορηγηθέν «δίπλωμα» από αρμόδια αρχή κράτους μέλους στο πλαίσιο αναγνώρισης επαγγελματικών δικαιωμάτων

1. ...

2. Επειδή, με την αίτηση αυτή ζητείται η ακύρωση της τεκμαιρόμενης απόρριψης της 26935/17.2.2017 ενδικοφανούς προσφυγής (άρθρου 57 παρ. 8 του π.δ. 38/2010) του αιτούντος κατά του 12/21.12.2016 πρακτικού (απόφασης) του Συμβουλίου Αναγνώρισης Επαγγελματικών Προσόντων (Σ.Α.Ε.Π.), η οποία εκδηλώθηκε με την άπρακτη πάροδο τρίμηνης προθεσμίας από την άσκησή της. Με το εν λόγω πρακτικό απορρίφθηκε το 153347/25.9.2014 αίτημά του (όπως συμπληρώθηκε στις 23.10.2014) περί αναγνώρισης της επαγγελματικής ισοδυναμίας του τίτλου “Bachelor of Science in Business Information Systems” (πτυχίου στα Πληροφορικά Συστήματα Επιχειρήσεων) που έλαβε από το University of Central Lancashire, τον Ιούλιο του 2007, προς το πτυχίο που απονέμεται από το Τμήμα Μηχανικών Πληροφοριακών και Επικοινωνιακών Συστημάτων της Σχολής Θετικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αιγαίου.

3. Επειδή, ήδη μετά την άσκηση της υπό κρίση αίτησης εκδόθηκε το 4/1.8.2018 πρακτικό-απόφαση του Σ.Α.Ε.Π., με το οποίο απορρίφθηκε και ρητώς η ως άνω ενδικοφανής προσφυγή. Συνεπώς το τελευταίο αυτό πρακτικό λογίζεται ως συμπροσβαλλόμενο, κατά το άρθρο 45 παρ. 2 του π.δ. 18/1989 (Α' 8) και είναι το μόνο παραδεκτώς προσβαλλόμενο (πρβλ. ΣΤΕ 89/2019).

4. Επειδή, αρχικώς εκδόθηκε κατ' επίκληση των άρθρων 49, 57 παρ.1 και 66 της Συνθήκης για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (βλ. ήδη άρθρα 40, 47 παρ. 1 και 55 του ενοποιημένου κειμένου της Συνθήκης) η οδηγία 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου «σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών» (ΕΕ L 19). Με την οδηγία αυτή, η οποία τροποποιήθηκε μεταγενεστέρως με την οδηγία 2001/19/ΕΚ «σχετικά με ένα δεύτερο γενικό σύστημα αναγνώρισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, το οποίο συμπληρώνει την οδηγία 89/48/ΕΟΚ» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 206), θεσπίσθηκε, με σκοπό τη διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων και των υπηρεσιών, η οποία συγκαταλέγεται μεταξύ των θεμελιωδών στόχων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (βλ. άρθρο 3 εδάφιο γ' της Συνθήκης), ένα γενικής εφαρμογής σύστημα αναγνώρισης διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το οποίο είχε, τα εξής βασικά χαρακτηριστικά: α) αφορούσε διπλώματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τα οποία χορηγήθηκαν σε κοινοτικούς υπηκόους από αρμόδια αρχή κράτους μέλους, πιστοποιούσαν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών (3) ετών και επέτρεπαν στους κατόχους τους την πρόσβαση σε νομοθετικώς κατοχυρωμένο επάγγελμα και την άσκηση του στο ανωτέρω κράτος μέλος (κράτος προέλευσης ή καταγωγής) και β) απέβλεπε στην κτήση, από τους ανωτέρω κοινοτικούς υπηκόους, του δικαιώματος να ασκούν, ως ελεύθεροι επαγγελματίες ή μισθωτοί, το αντίστοιχο, νομοθετικώς κατοχυρωμένο, επάγγελμα σε άλλο κράτος μέλος (κράτος μέλος υποδοχής) διάφορο εκείνου στο οποίο απέκτησαν το δίπλωμά τους.

5. Επειδή, οι ανωτέρω οδηγίες αντικαταστάθηκαν, από 20.10.2007, από την οδηγία 2005/36/ΕΚ «σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών

προσόντων» (ΕΕ L 255/9.2005 σελ. 22), με το άρθρο 62 της οποίας καταργήθηκαν ρητώς οι προγενέστερες αυτές οδηγίες, οι ρυθμίσεις των οποίων αναδιαρθρώνονται και συστηματοποιούνται με την εν λόγω νέα οδηγία, με την ενοποίηση των ισχυουσών αρχών, όπως αναφέρεται στην ένατη αιτιολογική έκθεση της οδηγίας. Περαιτέρω και στη δέκατη τέταρτη αιτιολογική έκθεση της εν λόγω οδηγίας προβλέπεται ότι «Ο μηχανισμός αναγνώρισης που καθιερώθηκε με τις οδηγίες 89/48/ΕΟΚ και 92/51/ΕΟΚ παραμένει αμετάβλητος».

6. Επειδή, για τη μεταφορά στην ελληνική έννομη τάξη των διατάξεων της ανωτέρω οδηγίας εκδόθηκε το π.δ. 38/2010 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2005/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Σεπτεμβρίου 2005, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων», (Α' 78), το οποίο προέβλεπε στο άρθρο 2 (με το οποίο αποδόθηκε το άρθρο 2 της Οδηγίας) ότι: «1. Οι διατάξεις του παρόντος εφαρμόζονται σε κάθε υπήκοο κράτους - μέλους ο οποίος επιθυμεί να ασκήσει νομοθετικά ρυθμιζόμενο επάγγελμα στην Ελλάδα έχοντας αποκτήσει τα επαγγελματικά του προσόντα σε άλλο κράτος - μέλος είτε ως αυτοαπασχολούμενος είτε ως μισθωτός, συμπεριλαμβανομένων των ασκούντων ελευθέρια επαγγέλματα», στο άρθρο 3, υπό τον τίτλο «Ορισμοί» ότι: «1. Για τους σκοπούς του παρόντος διατάγματος νοούνται ως: α) "νομοθετικά ρυθμιζόμενο επάγγελμα": η επαγγελματική δραστηριότητα ή το σύνολο επαγγελματικών δραστηριοτήτων των οποίων η ανάληψη, η άσκηση ή ένας από τους όρους άσκησης εξαρτάται άμεσα ή έμμεσα, δυνάμει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων, από την κατοχή καθορισμένων επαγγελματικών προσόντων ειδικότερα, όρο άσκησης συνιστά η χρήση επαγγελματικού τίτλου που περιορίζεται, βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων, μόνο σε όποιον κατέχει συγκεκριμένο επαγγελματικό προσόν ... β) "επαγγελματικά προσόντα": τα προσόντα που πιστοποιούνται από τίτλο εκπαίδευσης, από βεβαίωση επάρκειας που αναφέρεται στο άρθρο 11, στοιχείο α), εδάφιο (i) ή/και από επαγγελματική πείρα· γ) "τίτλος εκπαίδευσης": τα διπλώματα, πιστοποιητικά και άλλοι τίτλοι που χορηγούνται από αρχή κράτους μέλους, η οποία έχει οριστεί σύμφωνα με τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις του εν λόγω κράτους, και

βεβαιώνουν επιτυχώς περατωθείσα επαγγελματική εκπαίδευση που έχει αποκτηθεί, κατά κύριο λόγο, στην Κοινότητα. ...· δ) "αρμόδια αρχή": οποιαδήποτε αρχή ή οργανισμός που έχει εξουσιοδοτηθεί ειδικά από τα κράτη μέλη να χορηγεί ή να παραλαμβάνει τους τίτλους εκπαίδευσης και άλλα έγγραφα ή πληροφορίες, καθώς και να παραλαμβάνει τις αιτήσεις και να λαμβάνει τις αποφάσεις που αναφέρονται στο παρόν διάταγμα. ε) ...· ...», στο άρθρο 4 ότι: «1. Η αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος παρέχει στο δικαιούχο τη δυνατότητα να αποκτήσει στην Ελλάδα πρόσβαση στο ίδιο επάγγελμα, για το οποίο διαθέτει τα προσόντα στο κράτος μέλος καταγωγής, και να το ασκεί στην Ελλάδα υπό τις ίδιες προϋποθέσεις με τους Έλληνες υπηκόους. 2. Για τους σκοπούς του παρόντος διατάγματος, το επάγγελμα που επιθυμεί να ασκήσει ο αιτών στην Ελλάδα είναι το ίδιο με εκείνο, για το οποίο διαθέτει τα προσόντα στο κράτος μέλος καταγωγής, εφόσον οι καλυπτόμενες δραστηριότητες είναι συγκρίσιμες», στο άρθρο 11 υπό τον τίτλο «επίπεδα προσόντων» ότι: «Για την εφαρμογή του άρθρου 13, ορίζονται τα ακόλουθα επίπεδα επαγγελματικών προσόντων: α) ... β) γ) ... δ) δίπλωμα που βεβαιώνει επιτυχή ολοκλήρωση της εκπαίδευσης μεταδευτεροβάθμιου επιπέδου, διάρκειας τουλάχιστον τριών και όχι άνω των τεσσάρων ετών ή ισοδύναμης διάρκειας υπό καθεστώς μερικής παρακολούθησης, σε πανεπιστήμιο ή ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης ή άλλο ίδρυμα του αυτού εκπαιδευτικού επιπέδου, καθώς και την ενδεχομένως απαιτούμενη επιπλέον αυτού του κύκλου μεταδευτεροβάθμιων σπουδών επαγγελματική κατάρτιση· ...».

7. Επειδή, με τους επακολουθήσαντες νόμους 4093/2012 (Α' 222/12.11.2012) «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 - Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016» και 4111/2013 (Α' 18) τροποποιήθηκε το π.δ. 38/2010 και προβλέφθηκε η αναγνώριση επαγγελματικής ισοδυναμίας τίτλων τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης ενώ με την παρ. 40 του άρθρου 30 του ν. 4111/2013 προστέθηκε στον τίτλο του π.δ. 38/2010 η φράση «και άλλες διατάξεις». Ειδικότερα ο ν. 4093/2012 προέβλεπε στο άρθρο πρώτο παρ. Θ.16 υπό τον τίτλο «Τροποποίηση του π.δ. 38/2010» ότι: «Το προεδρικό διάταγμα 38/2010 ... τροποποιείται ως εξής:

1) Το άρθρο 1 αντικαθίσταται ως εξής: «... 2. Ρυθμίζονται οι προϋποθέσεις και η διαδικασία της αναγνώρισης επαγγελματικής ισοδυναμίας τίτλων τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης, τουλάχιστον τριετούς διάρκειας σπουδών και φοίτησης, άλλων κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίοι δεν πληρούν τις προϋποθέσεις της Οδηγίας 2005/36/EK σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων». 2) Το άρθρο 2 αντικαθίσταται ως εξής: 1. ... 2. ... 3. Οι διατάξεις περί αναγνώρισης επαγγελματικής ισοδυναμίας σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 1 του παρόντος διατάγματος εφαρμόζονται σε κάθε υπήκοο κράτους - μέλους ο οποίος, έχοντας αποκτήσει τίτλο τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης άλλου κράτους μέλους, δεν πληροί τις προϋποθέσεις εφαρμογής της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου. ...». 3) ... 4) Στο άρθρο 3 προστίθεται παράγραφος 5 ως εξής: «Για τους σκοπούς της παραγράφου 3 του άρθρου 2 νοείται ως «τίτλος τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης» ο αναγνωρισμένος τίτλος τουλάχιστον τριετούς διάρκειας σπουδών και φοίτησης, όταν πρόκειται για πτυχίο πρώτου κύκλου σπουδών, που απονέμεται από ίδρυμα τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 28α του άρθρου 30 του ν. 4111/2013). 5) Στο άρθρο 4 προστίθεται παράγραφος 3 ως εξής: «Η αναγνώριση επαγγελματικής ισοδυναμίας τίτλου τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης κράτους - μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αυτόν που απονέμεται στο πλαίσιο του ημεδαπού εκπαιδευτικού συστήματος, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 2 του παρόντος, παρέχει στο δικαιούχο τη δυνατότητα να αποκτήσει στην Ελλάδα πρόσβαση και να ασκήσει συγκεκριμένη οικονομική δραστηριότητα ως μισθωτός ή αυτοαπασχολούμενος με τις ίδιες προϋποθέσεις και όρους με τους κατόχους συγκρίσιμων τίτλων του ημεδαπού εκπαιδευτικού συστήματος, εκτός των περιπτώσεων που απαιτούνται αυξημένα ακαδημαϊκά προσόντα και ιδίως για θέσεις καθηγητών Α.Ε.Ι., ερευνητών και ειδικού επιστημονικού προσωπικού» (όπως η περίπτωση αυτή αντικαταστάθηκε με την παρ. 29 α του άρθρου 30 του ν. 4111/2013) 6) ... 7) ... 8) ... 9) ... 10) Στο άρθρο 14 {που φέρει τίτλο αντισταθμιστικά μέτρα} προστίθεται παρ. 8 ως εξής: Οι παράγραφοι 1 έως 7 δεν έχουν εφαρμογή στις περιπτώσεις που υπάγονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 2». 11) ... 20) Το άρθρο 55 αντικαθίσταται ως εξής: 1. ... 2. Στις

αρμοδιότητες του Συμβουλίου ανήκουν ιδίως: γ) Η έκδοση απόφασης: ι) ... και ιι) για την αναγνώριση ή μη της επαγγελματικής ισοδυναμίας των γνώσεων και των προσόντων που πιστοποιούνται από τίτλο κράτους - μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης προς τα πιστοποιούμενα με τίτλο που απονέμεται στο πλαίσιο του ημεδαπού εκπαιδευτικού συστήματος σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 2». 21) ... 24) Προστίθεται άρθρο 57Α ως εξής: «1. Στο πλαίσιο της διαδικασίας της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του παρόντος το Συμβούλιο δύναται να απαιτεί την υποβολή του αιτούντος σε γραπτή δοκιμασία εφόσον η εκπαίδευση που έχει λάβει αφορά ουσιωδώς διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα από εκείνα που καλύπτονται από τους τίτλους που απονέμονται στο πλαίσιο του ημεδαπού εκπαιδευτικού συστήματος ή/και εφόσον η διάρκεια της εκπαίδευσης του υπολείπεται χρονικά από εκείνη που απαιτείται στην Ελλάδα».

8. Επειδή, στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4093/2012 αναφέρεται σχετικώς με την τροποποίηση του π.δ. 38/2010 ότι «Ο σκοπός της ρύθμισης είναι η σύσταση ενιαίας αρμόδιας αρχής και ο καθορισμός διαδικασίας για την, κατ' εφαρμογή της νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) (π.χ. υπόθεση Βλασσοπούλου), των σχετικών συστάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, καθώς και σε συμμόρφωση με τις συναφείς υποχρεώσεις που απορρέουν από το Μνημόνιο, εξέταση της επαγγελματικής ισοδυναμίας μεταξύ των γνώσεων και των προσόντων που πιστοποιούνται από τίτλους τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης άλλων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εκείνων που πιστοποιούνται από τίτλους του ημεδαπού εκπαιδευτικού συστήματος, όταν δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις της Οδηγίας 2005/36/EK περί αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων, προκειμένου για την ανάληψη και άσκηση οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα από τους κατόχους των εν λόγω τίτλων». Σημειώθηκε μάλιστα ότι για τη διευθέτηση του εν θέματι ζητήματος έχει κινηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαδικασία Παράβασης κατά της χώρας μας κατόπιν της 7598/2012 Προειδοποιητικής Επιστολής και ότι με τις ανωτέρω διατάξεις επιχειρήθηκε να καλυφθεί το θεσμικό κενό στις περιπτώσεις που σύμφωνα με το νομολογία του ΔΕΕ θα πρέπει να εξασφαλίζεται η απρόσκοπτη εφαρμογή των άρθρων των Ευρωπαϊκών Συνθηκών που αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των

εργαζομένων εντός της ΕΕ για άσκηση στην Ελλάδα οικονομικής δραστηριότητας όταν δεν υφίσταται συναφές παράγωγο κοινοτικό δίκαιο. Αναφέρθηκε επίσης ότι ο ορισμός του τίτλου τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης προστέθηκε βάσει των αντίστοιχων ορισμών του ενωσιακού δικαίου.

9. Επειδή, σύμφωνα λοιπόν με τις διατάξεις που εισήγαγε ο εθνικός νομοθέτης και που εκτέθηκαν στην έκτη σκέψη της παρούσας, η αναγνώριση, κατά τις διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 2 και 4 παρ. 3 του π.δ. 38/2010, επαγγελματικής ισοδυναμίας τίτλου τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης, που έχει χορηγηθεί από εκπαιδευτικό ίδρυμα κράτους μέλους, με αυτόν που απονέμεται από το ημεδαπό εκπαιδευτικό σύστημα, παρέχει στο δικαιούχο τη δυνατότητα να αποκτήσει στην Ελλάδα πρόσβαση και να ασκήσει συγκεκριμένη οικονομική δραστηριότητα ως μισθωτός ή αυτοαπασχολούμενος, με τις ίδιες προϋποθέσεις και όρους με αυτούς που ισχύουν για τους κατόχους των συναφών τίτλων των ημεδαπών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, πλην των περιπτώσεων που απαιτούνται αυξημένα ακαδημαϊκά προσόντα (πρβλ. ΣΤΕ 1803/2017, 2904/2016).

10. Επειδή, περαιτέρω κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η οποία απετέλεσε κατά την, εκτεθείσα στην έκτη σκέψη, αιτιολογική έκθεση του ν. 4093/2012, το έρεισμα ρύθμισης με το νόμο αυτό της ισοτιμίας τίτλων τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης, κρίθηκε ότι όπου λείπουν σχετικές διατάξεις του κοινοτικού δικαίου, η επίτευξη των στόχων της Συνθήκης και ειδικότερα η ελευθερία της εγκατάστασης μπορεί να γίνει με μέτρα θεσπιζόμενα από τα κράτη μέλη τα οποία κατά το άρθρο 5 της Συνθήκης υποχρεούνται να λαμβάνουν κάθε γενικό ή ειδικό μέτρο κατάλληλο να εξασφαλίσει την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Συνθήκη (απόφαση 28ης Απριλίου 1977, 71/76, Tieffry σκέψη 16 και απόφαση της 7ης Μαΐου 1991, C-340/89 Ειρήνης Βλασσοπούλου). Συνεπώς, ναι μεν αρχικώς με τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου, όπως αυτές μεταφέρθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη με το π.δ. 38/2010, ρυθμίστηκε η αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, στη συνέχεια όμως ο εθνικός νομοθέτης με τις διατάξεις του ν. 4093/2012 (και ν. 4111/2013) εισήγαγε την κατά τα

ως άνω ρύθμιση της επαγγελματικής ισοδυναμίας τίτλων τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης, για τις περιπτώσεις που δεν εμπίπτουν στην οδηγία, οριοθετώντας (κατά την αιτιολογική έκθεση) τις περιπτώσεις που υπάγονται στην οδηγία και αυτών που θα υπαχθούν στη διαδικασία αναγνώρισης επαγγελματικής ισοδυναμίας, εξυπηρετώντας την επιταγή για διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας και για ελευθερία εγκατάστασης. Συνακόλουθα των παραπάνω, κατά την άποψη που επικράτησε στο Δικαστήριο, για το ζήτημα εάν οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους υποδοχής υποχρεούνται να αναγνωρίζουν, με την επιφύλαξη του άρθρου 57Α του π.δ. 38/2010, τον τίτλο τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης που έχει χορηγηθεί από ίδρυμα τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πιστοποιεί την ολοκλήρωση σπουδών που έχουν πραγματοποιηθεί εν όλω ή εν μέρει σε φορέα εγκατεστημένο στο κράτος μέλος υποδοχής ο οποίος δυνάμει της νομοθεσίας του τελευταίου αυτού κράτους μέλους δεν αναγνωρίζεται ως εκπαιδευτικό ίδρυμα, θα εφαρμοστούν αναλογικώς, όσα νομολογιακώς έχουν κριθεί από το ΔΕΚ για το ομοίως χορηγηθέν «δίπλωμα» από αρμόδια αρχή κράτους μέλους στο πλαίσιο αναγνώρισης επαγγελματικών δικαιωμάτων. Αν και κατά τη άποψη του μέλους, Χαρίκλειας Κέκη, όσα ισχύουν για τους αποφοίτους των Κολλεγίων δεν έχουν εφαρμογή, κατά τη ρητή βούληση του νομοθέτη (άρθρο 1 περ. γ του ν. 3696/2008, Α'177, όπως αντικαταστάθηκε από την παρ. 23α του άρθρου 30 του ν. 4111/2013) και στους αποφοίτους των ΙΕΚ ή των κέντρων μεταλυκειακής εκπαίδευσης, τα οποία διατηρούν το χαρακτήρα τους ως ιδρυμάτων που παρέχουν υπηρεσίες επαγγελματικής κατάρτισης, οι σχετικές σπουδές δεν υπάγονται σε οποιαδήποτε εκπαιδευτική βαθμίδα (αδιαβάθμητα), πολλώ δε μάλλον, σε βαθμίδα ανώτατης πανεπιστημιακής ή τεχνολογικής κατεύθυνσης, και, ως εκ τούτου, δεν θεωρούνται εκπαιδευτήρια. Τέτοιες, επομένως, σπουδές δεν μπορούν να αξιολογηθούν και να συνυπολογισθούν, κατά την άποψη αυτή, ως σπουδές τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης που οδηγούν σε αναγνώριση επαγγελματικής ισοδυναμίας προς αντίστοιχους τίτλους.

11. Επειδή, από την αναλογικώς εφαρμοζόμενη επί «επαγγελματικών προσόντων» νομολογία του ΔΕΚ επί του ανωτέρω ζητήματος προκύπτει ότι (απόφαση της 23.10.2008, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας C-274/05, σκέψεις 26 έως 41), κατά την έννοια των διατάξεων της Οδηγίας 89/48/ΕΚ, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 4 της οδηγίας 89/48, το άρθρο 3 πρώτο εδάφιο στοιχείο α' της οδηγίας αυτής -οι ρυθμίσεις της οποίας, όπως προεκτέθηκε, αναδιαρθρώθηκαν και συστηματοποιήθηκαν με την οδηγία 2005/36/ΕΚ- παρέχει σε κάθε αιτούντα που είναι κάτοχος «διπλώματος», κατά την έννοια της οδηγίας αυτής, το οποίο του επιτρέπει να ασκεί νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα σε ένα κράτος μέλος, το δικαίωμα να ασκεί το ίδιο επάγγελμα σε οποιοδήποτε κράτος μέλος. Αντιθέτως, ουδεμία διάταξη της οδηγίας επιβάλλει περιορισμό όσον αφορά το κράτος μέλος στο οποίο ο αιτών πρέπει να έχει αποκτήσει τα επαγγελματικά προσόντα του, αρκεί η εκπαίδευση να έχει πραγματοποιηθεί «κατά κύριο λόγο στην Κοινότητα». Το ΔΕΚ έχει κρίνει ότι η φράση «κατά κύριο λόγο στην Κοινότητα» καλύπτει τόσο την εκπαίδευση που πραγματοποιήθηκε στο κράτος μέλος που χορήγησε τον οικείο τίτλο σπουδών όσο και αυτήν που πραγματοποιήθηκε εν μέρει ή εξ ολοκλήρου σε άλλο κράτος μέλος (απόφαση της 29.4.2004, C-102/02, Beuttenmüller, Συλλογή 2004, σ. I-5405, σκέψη 41) και ότι ένα δίπλωμα αναγνωρίζεται όχι λόγω της ουσιαστικής αξίας της εκπαίδευσης που πιστοποιεί, αλλά διότι καθιστά δυνατή την πρόσβαση σε νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα εντός του κράτους μέλους στο οποίο αυτό αποκτήθηκε ή αναγνωρίστηκε (ΔΕΚ απόφαση της 23.10.2008, Επιτροπή κατά Βασιλείου της Ισπανίας C-286/06 σκ. 64). Ως εκ τούτου, τυχόν διαφορές ως προς τη διάρκεια ή το περιεχόμενο μεταξύ της εκπαίδευσης σε άλλο κράτος μέλος και της εκπαίδευσης στο κράτος μέλος υποδοχής δεν αρκούν για να δικαιολογήσουν άρνηση της αναγνώρισης των οικείων επαγγελματικών προσόντων (απόφαση Beuttenmüller, σκέψη 52, και απόφαση της 19.1.2006, C-330/03, Colegio, Συλλογή 2006, σ. I-801, σκέψη 19). Περαιτέρω, όπως επίσης έχει κριθεί από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, με την ίδια ως άνω απόφαση (της 23.10.2008, C-274/05), το γενικό σύστημα αναγνώρισης

των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που καθιερώθηκε με την οδηγία 89/48 στηρίζεται, συγκεκριμένα, στην αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τα επαγγελματικά προσόντα που αναγνωρίζουν. Το σύστημα αυτό θέτει, κατ' ουσίαν, τεκμήριο περί του ότι τα προσόντα αιτούντος ο οποίος έχει δικαίωμα να ασκεί νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα σε ένα κράτος μέλος είναι επαρκή για την άσκηση του ιδίου αυτού επαγγέλματος στα λοιπά κράτη μέλη. Εγγενές στοιχείο του συστήματος αυτού, το οποίο δεν προβαίνει σε καμία εναρμόνιση των σπουδών που παρέχουν πρόσβαση στα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα, είναι ότι εναπόκειται αποκλειστικά στις αρμόδιες αρχές οι οποίες χορηγούν τα διπλώματα που παρέχουν πρόσβαση στα επαγγέλματα αυτά να ελέγχουν, βάσει των κανόνων που διέπουν το σύστημά τους επαγγελματικής εκπαίδευσης, αν πληρούνται οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για τη χορήγηση των διπλωμάτων αυτών, μεταξύ των οποίων καταλέγονται οι προϋποθέσεις οι σχετικές με το εκπαιδευτικό Ίδρυμα στο οποίο σπούδασε ο κάτοχος του διπλώματος (προπαρατεθείσα απόφαση της Επιτροπής, σκέψεις 28, 31 και 32, ΔΕΚ απόφαση της 4.12.2008 Θεολόγος-Γρηγόριος Χατζηθανάσης κατά Υπουργού Υγείας, σκ. 30).

12. Επειδή, στην προκείμενη περίπτωση από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτουν τα ακόλουθα: Ο αιτών με την 153347/25.9.2014 αίτησή του (όπως συμπληρώθηκε με την από 23.10.2014) στο Σ.Α.Ε.Π. ζήτησε την αναγνώριση της επαγγελματικής ισοδυναμίας του τίτλου σπουδών "Bachelor of Science in Business Information Systems" (πτυχίου στα Πληροφορικά Συστήματα Επιχειρήσεων) που έλαβε από το University of Central Lancashire, τον Ιούλιο του 2007, προς το πτυχίο που απονέμεται από το Τμήμα Μηχανικών Πληροφοριακών και Επικοινωνιακών Συστημάτων της Σχολής Θετικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Το University of Central Lancashire, είναι αναγνωρισμένο ίδρυμα τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης του Ηνωμένου Βασιλείου. Ο αιτών συμπλήρωσε δύο έτη σπουδών (2005-2006 και 2006-2007) στο πρόγραμμα που οδήγησε στην απόκτηση του εν λόγω τίτλου οι οποίες έλαβαν χώρα στην Ελλάδα και ειδικότερα στο «Ellanion Athens». Φοίτησε δε δύο (2) έτη διότι κατά τα

αναγραφόμενα στην προσβαλλόμενη, «αναγνωρίστηκαν προηγούμενες σπουδές σε αντίστοιχο πεδίο από ΙΕΚ ΚΟΡΕΛΚΟ και ως εκ τούτου ο αιτών εισήχθη στο δεύτερο έτος σπουδών του τριετούς προγράμματος που οδηγεί στο ανωτέρω bachelor». Το Σ.Α.Ε.Π., με το 12/21.12.2016 πρακτικό, αφού έλαβε υπόψη ότι οι σπουδές του αιτούντος για την απόκτηση του τίτλου είχαν διάρκεια μόνο δύο ετών δεδομένου ότι σπούδασε προηγουμένως σε Ι.Ε.Κ. που δεν είναι αναγνωρισμένο ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αποφάσισε την απόρριψη της αίτησης αναγνώρισης της επαγγελματικής ισοδυναμίας του ως άνω τίτλου, «Bachelor of Science in Business Information Systems» του Πανεπιστημίου του Central Lancashire, με το σκεπτικό ότι ο αιτών «μη πραγματοποιώντας τρία έτη φοίτησης σε ίδρυμα τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν υπάγεται στις διατάξεις του άρθρου 3 παρ. 5 του π.δ. 38/2010, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει». Με το 4/1.8.2018 πρακτικό του Σ.Α.Ε.Π. που λογίζεται, κατά τα προεκτεθέντα, ως συμπροσβαλλόμενο, αφού σημειώθηκε ότι «η αναγνώριση ετών σπουδών σε ΙΕΚ της ημεδαπής, προγράμματος σπουδών ΙΕΚ που δεν ήταν συμβεβλημένα με συμφωνία πιστοποίησης ή δικαιόχρησης με ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της αλλοδαπής για την απονομή τίτλου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της αλλοδαπής, δεν προβλέπεται από τη διαδικασία εξέτασης αναγνώρισης επαγγελματικής ισοδυναμίας σύμφωνα με το π.δ. 30/2010» και ότι η πρόβλεψη του νομοθέτη είναι «τίτλος σπουδών να ορίζεται εκείνος που περιλαμβάνει τουλάχιστον τρία έτη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης» αποφασίστηκε α) η απόρριψη της 26935/Κ4/17.2.2017 ενδικοφανούς προσφυγής που άσκησε ο αιτών κατά του παραπάνω 12/21.12.2016 πρακτικού διότι δεν προέκυψαν νέα πραγματικά περιστατικά πέραν των ήδη κριθέντων ή νομική πλημμέλεια της απόφασης και β) «η εμμονή» στην αρχική (12/21.12.2016) απόφαση.

13. Επειδή, με τα δεδομένα αυτά, από το περιεχόμενο της προσβαλλόμενης απόφασης του ΣΑΕΠ προκύπτει, ότι τούτο προέβη σε έλεγχο των προϋποθέσεων, βάσει των οποίων απονεμήθηκε, από Ίδρυμα τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης του Ηνωμένου Βασιλείου (University of Central Lancashire), ο τίτλος σπουδών του αιτούντος «Bachelor of Science in

Business Information Systems». Σύμφωνα όμως με όσα έγιναν ανωτέρω δεκτά, κατά την κρατήσασα άποψη, το Σ.Α.Ε.Π. δεν μπορούσε να ελέγξει τις προϋποθέσεις, βάσει των οποίων χορηγήθηκε ο τίτλος τυπικής ανώτατης εκπαίδευσης από το εκπαιδευτικό ίδρυμα του Ηνωμένου Βασιλείου, δεδομένου ότι αυτό εμπίπτει αποκλειστικώς στην αρμοδιότητα του εν λόγω κράτους, βάσει της δικής του νομοθεσίας που διέπει το εκπαιδευτικό του σύστημα. Στην προκείμενη περίπτωση το Σ.Α.Ε.Π. έπρεπε να ελέγξει εάν ο τίτλος αυτός είναι συγκρίσιμος, βάσει της εκπαίδευσης και του περιεχομένου των γνώσεων που πιστοποιεί, με το πτυχίο που απονέμεται από το Τμήμα Μηχανικών Πληροφοριακών και Επικοινωνιακών Συστημάτων της Σχολής Θετικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Εάν δε έκρινε, ότι υπάρχει δυνατότητα σύγκρισης των δύο τίτλων σπουδών, αλλά η εκπαίδευση που έχει λάβει ο αιτών αφορά ουσιωδώς διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα από εκείνα που καλύπτονται από τον ανωτέρω τίτλο του Πανεπιστημίου Αιγαίου, που απονέμεται στο πλαίσιο του ημεδαπού εκπαιδευτικού συστήματος ή η διάρκεια της εκπαίδευσής του υπολείπεται χρονικά από εκείνη που απαιτείται στην Ελλάδα, το Σ.Α.Ε.Π. μπορούσε, κατά το άρθρο 57Α του π.δ. 38/2010, να απαιτήσει την υποβολή του αιτούντος σε γραπτή δοκιμασία. Συνεπώς, με μη νόμιμη αιτιολογία απορρίφθηκε το αίτημά του σύμφωνα με το βασίμως προβαλλόμενο λόγο της υπό κρίση αίτησης που επανέλαβε όσα υποστήριξε και με την ενδικοφανή προσφυγή του ενώπιον του Σ.Α.Ε.Π. Κατόπιν τούτων, πρέπει να γίνει δεκτή η υπό κρίση αίτηση, να ακυρωθεί το προσβαλλόμενο πρακτικό-απόφαση ενώ παρέλκει ως αλυσιτελής η έρευνα των λοιπών λόγων της αίτησης ακύρωσης και να αναπεμφθεί η υπόθεση στη Διοίκηση για νέα νόμιμη κρίση σύμφωνα με το αιτιολογικό.

Δ ι ά τ α ύ τ α

Δέχεται την αίτηση.

Ακυρώνει το 4/1.8.2018 πρακτικό-απόφαση του Συμβουλίου Αναγνώρισης Επαγγελματικών Προσόντων (Σ.Α.Ε.Π.).

Αναπέμπει την υπόθεση στην Διοίκηση για νέα κρίση, σύμφωνα με το αιτιολογικό.

Διατάσσει την απόδοση του παραβόλου στον αιτούντα.

Επιβάλλει σε βάρος του Δημοσίου τη δικαστική δαπάνη του αιτούντος, που ανέρχεται σε πεντακόσια εβδομήντα έξι (576) ευρώ.